

Klaris

RIIKLIKE ÕPPEKAVADE RAKENDUMINE KUTSEÕPPEASUTUSTES

Õppekavarühma juhtide uuring

Auni Tamm
Veiko Vaade

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Tallinn 2012

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
Kokkuvõte	6
Järeldused, soovitused	15
I Metoodika kirjeldus.....	19
Andmeanalüüs	20
II Tulemused	21
1 Riiklike õppekavade baasilt kooli õppekavade koostamine ja rakendamine	24
1.1 Hinnangud seoses uute õppekavade rakendamisega toimunud muudatustele	24
1.1.1 Uue õppekava rakendamise tulemuslikkus eri gruppide hinnangul	28
1.2 Uute õppekavade kasutuselevõtt koolis	32
1.2.1 Juhtivad isikud kooli õppekava koostamisel	32
1.2.2 Õpetajate osalemine kooli õppekava rakendamisega seotud küsimuste aruteludes/lahendamisel.....	32
1.2.3 Tööandjate kaasamine õppekava koostamise aruteludesse	36
1.3 Muudatuste tegemine koolis õppekavade rakendamisel esimese aasta jooksul/möödumisel	42
1.4 Uued õppekavad ja nendes pakutavad valikud	46
1.5 Õpilaskond ja uued õppekavad	48
1.5.1 Õppimaasujud ja nende taseme ühtlus.....	48
1.5.2 Toimetulek õppekavaga.....	51
1.5.3 Täiendavate õppekavade koostamine kõikide vastanute poolt.....	53
1.6 Kutseksamite sooritamine.....	55
1.6.1 Kutseeksami sooritamise võimalused ja olulisus	55
1.6.2 Hinnangud kutseksamite sooritamise edukusele	58
1.6.3 Koolidele antav tagasiside eksami tulemustest.....	64
2 Õpetajaskond ja nende valmisolek uute õppekavade rakendamiseks	66
2.1 Probleemid kutseõpetajate leidmisel, kutseõpetajate praktilised oskused	66
2.2 Rahulolu oma õpetajatega.....	69
2.2.1 Hinnangud õpetajate oskustele.....	73
2.3 Tugi õppekavade rakendamiseks	79
2.3.1 Varustatus uute õppekavade rakendamist toetavate õppematerjalidega	79
2.3.2 E-materjalide kasutamine	82
2.3.3 Ootused seoses õppematerjalide koostamisega.....	84
2.4 Õppekavade rakendamist enim toetanud ja enim raskendanud tegurid	85
2.4.1 Hinnangud toele õppekavade rakendamisel	85

2.4.2 Suurimad takistused õppekavade rakendamisel	88
3 Praktika õppekava osana	89
3.1 Praktilised oskuste omandamise võimalused kooli õppebaasis	89
3.1.1 Praktiline õpe kooli õppebaasis vs ettevõttes	91
3.2 Praktikakoha leidmine ettevõttes ja ettevõttepraktika sisuline tase	93
3.2.1 Praktika sooritamise piirkond	96
3.2 Hinnangud koolipoolse praktikakorraldusega seotud aspektidele	98
3.3.1 Õpilaste ettevalmistus ettevõttes toimuvaks praktikaks	98
3.3.2 Kurssimine praktikakohtadega, nende sobivuse hindamine kooli poolt	98
3.3.3 Praktika sooritamise koht viimasel paaril aastal	100
3.4 Koolipoolne praktika koordineerimine	103
3.4.1 Kooli suhtlemine juhendajaga praktika vältel	104
3.5 Praktika juhendamisega seonduv probleematika ettevõttes	106
3.5.1 Praktikaülesande edastamine juhendajale	106
3.5.2 Seisukohad praktilise õppe korraldamise suhtes	106
3.6 Praktikal omandatu hindamine	109
3.7 Töökohapõhise õppe rakendamine	112
3.8 Koostöö tööandjate ja teiste huvigruppidega	113
Lisad	118
Lisa 1. Ülevaade vastamisest koolide lõikes	118
Lisa 2. Ülevaade vastamisest õppekavarühmade lõikes	120

Sissejuhatus

Alates 2007. aastast on kutseõppeasutustes järk-järgult, riiklike õppekavade valmimise järjekorras, võetud kasutusele nendest lähtuvad kooli õppekavad. OÜ Klaris Uuringud viis Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskuse tellimusel ESF-i programmi „Kutsehariduse sisuline arendamine 2008-2013” (1.1.0501.08) raames läbi uuringu kutseõppeasutuste õppekavarühmade juhtide, juhtivõpetajate seas.

Uuring viidi läbi 2012. aasta veebruaris, märtsis, kasutades internetipõhist küsitlust. Uuringus osalejaid oli 32 õppekavarühmast ja 39 koolist. Küsimustikule vastas 129 isikut 251 Tellija nimistus olnud kontaktist, so enam kui iga teine potentsiaalne vastaja.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada

- kuidas on toimunud uute riiklike õppekavade baasilt kooliõppekavade rakendamine ning kas ja milliseid muudatusi on see kaasa toonud õppekavaarenduse protsessides õppekavarühmiti;
- millised on parimad praktikad ja probleemkohad praktika läbiviimisel õppekavarühmiti;
- kaardistada õppekavade rakendamise hetkeolukord õppekavarühmiti, et oleks võimalik kolm aastat hiljem jätkuuringu raames hinnata kutseõppeasutustes läbiviidavate õppekava rakendamist puudutavate reformide tõhusust.

Teemad, mida õppekavade rakendamise /arendamise kontekstis vaadeldi, olid järgmised:

- Riiklike õppekavade baasil kooli õppekavade koostamine ja rakendamine;
- Õpilased ja uued õppekavad;
- Kutseeksamite sooritamine;
- Õpetajate valmisolek uute õppekavade rakendamiseks ja toe vajadus;
- Õppematerjalide kättesaadavus ja piisavus;
- Praktiline õpe ühe osana õppekavast
- Töökohapõhine õpe;
- Koostöö ettevõtjate ja sidusgruppidega.

Uuringu käigus otsiti vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

- Milliseid muudatused on koolis uute õppekavade rakendamisel aset leidnud ja kuivõrd ühtlased - ebaühtlased on toimunud muudatused?

- Kuidas on kulgenud uute õppekavade kasutuselevõtt kutsehariduses?
- Kuivõrd jõukohased on uued õppekavad õpilastele?
- Millised on õppevaldkonniti kutseeksami tugevad ja nõrgad küljed?
- Milline on õpetajate valmisolek õppekavade rakendamiseks?
- Kuivõrd on õpetajatele uute õppekavade rakendamisel toeks erinevad õppematerjalid?
- Mis on kaasa aidanud õppekavade rakendamisele?
- Millised on praktilise õppe põhilised probleemkohad ja parimad praktikad?
- Kuidas hinnatakse koostööd ettevõtetega praegu ja edaspidi?

Aruanne koosneb kokkuvõttest, järeldustest/soovitustest, esimeses osas on toodud metoodika kirjeldus, teises osas tulemused. Üldpildist õppekavade rakendamisel saab ülevaate teemade kaupa kõikide vastanute hinnangute põhjal, parimaid praktikaid ja probleeme, samuti gruppide suurus, kes on õppekavade rakendamisel eri kaugusel, iseloomustab tüpoloogiat; õppekavarühmade eripära ja probleemkohad selguvad vabadest vastustest, millele lisanduvad hinnangud õppekava rakendamisega seonduvatest probleemidest õppevaldkonniti.

Aruande lõpul oleval lisal on toodud uuringus osalenute arvud eri õppekavarühmadest ja koolidest. Eraldi lisana on toodud vabad vastused ja kommentaarid, ettepanekud õppekava rakendamise eri aspektide kohta õppekavarühmade kaupa. Olgu siinkohal edastatud meie erilise tänu kõikidele uuringus osalenutele, kes leidsid aega oma seisukohtade edastamiseks ja sisukateks märkusteks.

Kokkuvõte

2012. aasta veebruaris - märtsis viis Klaris Uuringud OÜ läbi internetipõhise küsitluse kutseõppeasutuste õppekavarühmade juhtide seas. Uuringus osales iga teine õppekavarühma esindaja, kokku 129 vastanut 39 koolist ja 32 eri õppekavarühmast.

Toome teemade kaupa ära põhilised uuringu tulemused.

Milliseid muudatused on koolis uute õppekavade rakendamisel aset leidnud ja kuivõrd ühtlased - ebaühtlased on toimunud muudatused?

HINNANGUD ÕPPEKAVADE RAKENADMISE TULEMUSTELE

- Kõige enam on vastanute hinnangul uute õppekavade rakendamise tulemusena toimunud positiivseid muudatusi lõpetanute oskustes (erialased teadmised, oskused, samuti üldised oskused), samuti rakendatavas metoodikas ja õppematerjalides. Kõige väiksemaks hinnati muudatuste ulatust õpetamises (sh erialateemade sidususes, üldharidusainete õpetamisel jm) ja koolis (koolisisene koostöö, õppekorraldus, õpetajate motiveerimine. Taoline esmapilgul vastuoluline tulemus võib olla seotud paranenud praktilise õppe võimalustega, mis avaldub samuti lõpetanute oskustes, teadmistes.
- Õppevaldkonniti ja suuremates õppekavarühmades on muudatuste tegemise ulatus küllalt ühtlane, varieerudes enamasti 1, mõningatel juhtudel ka 2 palli piires. Igas õppevaldkonna sees leidub neid, kes hindavad muudatusi suuremateks ja ka väiksemateks.
- Hinnangute alusel õppekava rakendamisel aset leidnud positiivsete muudatuste ulatuse põhjal moodustus õppekavarühmade esindajatest neli tüüpi: *aktiivsed muutjad (26%), uuendustega kaasaminejad (48%), valikulised muutjad (12%) ja passiivsed (14%)*. Nende tüüpide hinnangud õppekava rakendamisel aset leidnud muudatustele erinevad oluliselt. Nii hinnatakse muudatuste ulatust eri aspektides (lõpetanute teadmistes ja oskustes, rakendatavas metoodikas ja õppematerjalides, õpetamises, koolis) *aktiivsete muutjate* grupis 5,53-6,11 palliga seitsmest võimalikust. *Uuendustega kaasaminejate* hinnangud varieeruvad 4,32 kuni 4,77 pallini, *valikuliste muutjate* hinnangud 3,93 kuni 4,93 ja *passiivsetel* 2,83 kuni 3,11 pallini. See tähendab, et uue õppekava rakendamist oma õppekavarühmas erinevate aspektide osas hindas tulemuslikumaks, enam positiivseid muudatusi kaasa toonuks eri õppekavarühmade ja koolide esindajatest koosnev *aktiivsete muutjate* tüüp (26% vastanutest) *Uuendustega kaasaminejaid* oli 48%, kelle hinnangud on sarnased

üldpildile. Uue õppekava rakendamisel on *valikulisi muutjaid* ja *passiivseid* vastavalt 12% ja 14%, kellest eriti viimase grupi hinnangute kohaselt on õppekava rakendamine oma õppekavarühmas kaasa toonud oluliselt vähem muudatusi võrreldes teistega.

Mis osas erinevad nimetatud tüübid üksteisest oma tausta poolest?

Erinevused tüüpide taustas on oluliselt väiksemad võrreldes nende hinnangute, hoiakutega. Kõikides tüüpides on esindatud eri õppekavarühmad ja koolid. Ühe kooli erinevad õppekavarühmad võivad kuuluda eri tüüpidesse.

- *Aktiivsete muutjate* tüübis on veidi enam õpperühmade esindajaid koolidest, kus õpilaste arv on vahemikus 200-st 500-ni.
- *Kaasaminejate* tüüp sarnaneb oma arvukuse tõttu üldpildile.
- *Valikuliste muutjate* tüübis on enam õppekavarühmade esindajaid suurte õpilaste arvuga koolidest
- *Passiivsete* tüübis on keskmisest enam õppekavarühmi Tallinna koolidest.

Tüüpi kuuluvust mõjutab taustatunnustest üksnes kooli tunnus.

Kuidas on kulgenud uute õppekavade kasutuselevõtt kutsehariduses?

KAASAMINE

Vaatame esmalt, kuidas kaasati õppekava aruteludesse nii õpetajaid kui tööandjaid. Õpetajate kaasamine tagab nende informeerituse uuendustest, loob eeldused edasiseks koostööks ja muudatuste sisseviimiseks koolis, tööandjate kaasamine tagab nii tööandjatele endile kui koolile ja õpetajatele/õpilastele parema informeerituse nii vastastikustest ootustest kui probleemidest, luues eeldused koostööks vastastikuse parema mõistmise läbi nii praktika korraldamisel kui lõpetanute teadmiste/oskuste/hoiakute suuremaks vastavuseks tööandjate ootustele töökoha saamisel. Selgus, et :

- Õppekava aruteludesse on aktiivsemalt kaasatud kutseõpetajaid (kolmveerand vastanutest hindas 5-7 palliga) võrreldes üldharidusainete õpetajatega (viiendik hindas 5-7 palliga). Tööandjad on osalenud aktiivselt praktikaosa lahtikirjutamisel ligikaudu kolmandiku ja valikmoodulite sisu määratlemisel enam kui veerandi vastanute hinnangul.
- *Aktiivsed muutjad* on kõikide teiste tüüpidega võrreldes uue õppekava aruteludesse/probleemide lahendamisse kaasanud oluliselt sagedamini nii kutseõpetajad kui üldharidusainete õpetajad. Samas on ka selles grupis üldharidusainete õpetajate kaasamine võrreldes kutseõpetajatega olnud tagasihoidlikum.

Ka tööandjate kaasamisel nii valikmoodulite sisu määratlemisel kui praktikaosa lahtikirjutamisel oli *aktiivsete muutjate* tüüp aktiivseim. Nii moodustasid kõikidest praktikaosa lahtikirjutamisse kaasatud tööandjatest ligi pooled selle tüübi poolt kaasatud. Erinevalt teistest tüüpidest on nii praktikaosa lahtikirjutamisel kui valikmoodulite sisu määratlemisel aktiivsete muutujate tüüp kaasanud tööandjaid enam just oma praktikabaaside esindajate ning ka oma praktikutest õpetajate seast.

- *Passiivsete tüüp* on teistest vähem kaasanud õppekava aruteludesse nii kutseõpetajaid kui ka tööandjaid (11% kaasanud aktiivselt).
- *Valikuliste muutjate* tüüp eristub teistest üldharidusainete õpetajate vähese kaasamise poolest uue õppekava aruteludesse (*tüübis enam suurte koolide esindajaid*).
- *Muutustega kaasaminejad* on kõige arvukama tüübina nii õpetajate kui tööandjate kaasamisel sarnased üldpildis toodud hinnangutega.

MUUDATUSTE TEGEMINE ÕPPEKAVA RAKENDAMISEL ESIMESEL AASTAL

Uute õppekavade kasutuselevõtul on raskeim periood esimene aasta. Uurisime, milliseid muudatusi tehti sellel perioodil seoses õppekavade rakendamisega, kohanemisel uute oludega.

Esimesel õppeaastal on eri õppekavarühmades kõige enam tehtud muudatusi hindamise põhimõtetes (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal 3.87), millele järgnevad muudatused koolikorralduses (3,75 palli) ja valikmoodulite sisus (3,69 palli). Kõige vähem on toimunud muudatusi teemade integreerimisel moodulites (3.46 palli). Aktiivsemaid muudatuste tegijaid on olnud ligikaudu kolmandik. Vähe või üldse mitte (hinnangud 1-3 palli) on nimetatud küsimustes sisse viinud muudatusi 38-49% uuringus osalenud õppekavarühmade esindajatest.

Enam on praktiseeritud täiendavate õppekavade koostamist - 65% on koostanud täiendavaid õppekavasid, 35% on kasutusel seesama esialgne õppekava.

Uutes õppekavades sisalduvat valikõpingute mahtu hindas enamik vastanutest parajaks.

Õppevaldkonniti esinevad mõningad erinevused muudatuste tegemise aktiivsuse osas eri aspektides (kas hindamine, koolikorraldus vm), kuid kõikide aspektide osas muudatuste sisseviimise ulatuselt ei eristu oluliselt ükski valdkond.

Ka hinnangutes esimesel aastal tehtud muudatuste ulatusele eristuvad võrreldes eri õppevaldkondade ja õppekavarühmadega enam paljude õppekavarühmade esindajatest koosnevad tüübid:

Aktiivsed muutjad on teinud kõikide tüüpidega võrreldes enam muudatusi nii valikmoodulite sisus (keskmine 4,31), teemade integreerimisel moodulites (4,36), kuid enam veel koolikorralduses (4,72) ja hindamise põhimõtetes (4,91).

Uuendustega kaasaminejate poolt tehtu on sarnane üldpildile – eri aspektides sisse viidud muudatuste keskmised hinnangud ei eristu üldpildist, mõnevõrra vähem on muudatusi tehtud teemade integreerimisel moodulites (keskmine 3,28).

Passiivsete tüübis on muudatuste tegemine valikmoodulite sisus sarnane keskmisele (3,72 vs 3,69 palli), madalamalt hinnati muudatuste ulatust hindamise põhimõtetes (3,22 vs 3,87 palli), teemade integreerimisel moodulites (3,0 vs 3,46 palli) ja eriti koolikorralduses (2,78 vs 3,75 palli).

Valikuliste muutjate tüüp eristus üldpildist kõige väiksemate muudatuste sisseviimise poolest kõikides aspektides, sh hindamises 3,07 palli, teemade integreerimisel moodulites 2,73 palli, koolikorralduses 2,6 palli ja valikmoodulite sisus 1,67 palli.

ÕPILASKOND JA TOIMETULEK UUE ÕPPEKAVAGA

Eraldi teemana oli uuringus vaatluse all õpilaskond ja nende toimetulek õppekavadega. Sellest, kuivõrd ühtlane/ebaühtlane on õppimaasujate tase, peaks sõltuma ka kooli tegevus.

- Sisseastujate taset hinnatakse paljude aspektide, sh motiveerituse, õppimisoskuste, tööharjumuste jmt osas, mida on õpingute käigus raske ületada, väga ebaühtlaseks. Küllalt ühtlaseks hinnati vaid pärast keskkooli õppimatulnute motiveeritust. Teistega võrreldes on õppimaasujate tase ebaühtlasem nendes õppevaldkondades, kus on suuremas ülekaalus põhikoolist tulnud.
- Tüüpidest hindavad *passiivsed* oma õppimaasujate taset mõnevõrra ebaühtlasemaks, sh ka keskkoolijärgselt õppimaasujaid. Samal ajal on just *uuendustega kaasaminejad ja aktiivsed muutjad* (hindasid õppimaasujate taset veidi ühtlasemaks) enam kasutanud võimalusi täiendavate õppekavade loomiseks kas osaoskuste baasil või erinevatele kutseõppe liikidele võrreldes nii *passiivsete* kui *valikulistel muutjate* tüübiga, kus on enam kasutusel üksnes esialgne õppekava.
- Ligi 2/3 vastanutest peab õppekavasid õpilastele jõukohaseks, kolmandik raskeks kas väikese grupi või üsna paljude jaoks. Õpiraskuste tekkimisel on *aktiivsed muutjad* on võrreldes *passiivsete* tüübiga rakendanud õpiraskuste ületamiseks mitmekesisemaid meetmeid. *Aktiivsete muutjate* tüübi ühe esindaja poolt nimetati keskmiselt 4 eri lahendust, sh 6 isikut seitsmest tõid välja individuaalsete õppekavade koostamist nõrgematele, teistsuguse metoodika kasutamist, osaoskuste baasil õppekava koostamist eri gruppidele, 5 isikut seitsmest tõi välja põhihariduse baasil kutseõppele üleviimist ja samuti toe pakkumist õpiraskuste korral.

[Passiivsete tüübi](#) ühe esindaja poolt nimetati keskmiselt 2,5 eri lahendust õpiraskuste korral, põhiliselt toe pakkumist (8-st 5), samuti osaoskuste baasil õppekavade koostamist (4) ja mitmekesisema metoodika kasutamist (4).

KUTSEEKSAMITE SOORITAMINE

- Kutseeksamite sooritamist peetakse õpetajate poolt toetatuks (6,19 palli), õpilaste poolt väärtustatuks (5,54 palli), vähem töö leidmisel kindlat eelist andvaks (5,16 palli) ja tööandjate jaoks oluliseks (4,98 palli). Ka hinnangute põhjal eristuvad [passiivsete](#) ja [aktiivsete muutjate](#) tüüp, esimene pea kõikides aspektides pessimistlikumate, teine optimistlikumate hinnangute poolest. Samas hindab just [passiivsete](#) tüüp oma õpilaste puhul kutseeksamite sooritamist võrreldes kõikide teistega enam paranenuks.
- Õpilaste tugevuseks kutseeksamitel peetakse enamiku poolt praktilist osa (kellel seda esineb), enim esineb raskusi teooria osaga toimetulekul (38%) ja ka erialaga seotud ülesannete lahendamisel (31%). [Aktiivsed muutjad](#) hindavad oma õpilastel võrreldes [valikuliste muutjate ja passiivsete](#) tüübiga sagedamini paremaks just teooria osa, mis seostub õppekava rakendamisega koolis.
- Koolidele antav tagasiside kutseeksami tulemustest jääb sageli liialt üldiseks, et sellele saaks toetuda järgmiste gruppide õpetamisel.

ÕPETAJATE LEIDMINE JA RAHULOLU NENDE OSKUSTEGA

- Kutseõpetajate leidmine on teravaks probleemiks poolte õppekavarühmade esindajate hinnangul. Veel rohkem hinnati kutseõpetajate leidmist teravaks probleemiks tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas ja arvutiteaduste õppekavarühmas, kus ka praktikute palkamine valdkonna kõrgema palgataseme tõttu on raskendatud.
Samas on rahulolu oma õppekavarühma kutseõpetajatega kõrge (5,56 palli), samuti väljastpoolt palgatud praktikute/spetsialistidega (5,40 palli). Madalamad rahuloluhinnangud said väljastpoolt kooli palgatud üldõpingute moodulite ja oma kooli üldharidusainete õpetajad (4,87 ja 4,83 palli).
- Õpetajatel on reeglina head praktilised oskused, samuti oskused kavandada ja juhtida õpiprotsessi, suhelda, teha koostööd, motiveerida.
Kõige suuremad vajakajäämised on õpetajatel uute õppekavade rakendamisel oluliste oskuste osas: oskus aktiivõppemeetodite rakendamiseks, valmisolek tegelda eri tasemega õppijatega, valmisolek muutusteks ning eriti oskus seostada teemat õpetatava erialaga ja oskus väljundipõhise hindamise rakendamiseks.

Kuigi *aktiivsete muutjate* tüüp on enam rahul nii oma õpetajatega kui hindab nende oskuseid kõrgemalt, on ka nende hinnangul õpetajatel vajakajäämised just viimatinimetatud oskuste osas.

VARUSTATUS ÕPPEMATERJALIDEGA

Uuringus osalenutel paluti hinnata nii oma õpetajate varustatust erinevate õppekava rakendamist toetavate materjalidega kui ka e-õppe materjalide kasutamist.

- Õppematerjalide osas hindasid vastanud oma õpetajate varustatust võrreldes muude materjalidega parimaks, kuid mitte heaks (4,07 palli). Madalamad hinded pälvis varustatus meetoodiliste materjalidega (3,79 palli) ja eriti üldharidusainete ja õppekavarühma erialade integreeritud käsitlemist toetavate õppematerjalidega (3,05 palli).
- Repositooriumi e-õppe materjalide kasutamist oma erialaõpetajate poolt hindas aktiivseks kolmandik vastanutest (keskmine hinnang 3,82 palli), muid e-õppe materjale kasutatakse aktiivselt ligi poolte hinnangul (keskmine 4,43 palli). Madalam aktiivsus just repositooriumi materjalide kasutamisel on iseloomulik eri õppevaldkondadele (erandiks vaid sotsiaalteadused, ärimus ja õigus).

Ka eri tüüpide esindajad kasutavad võrreldes repositooriumi materjalidega aktiivsemalt muid e-õppe materjale, kuid *passiivsete* tüübis hinnati mõlema võimaluse kasutamist väga tagasihoidlikuks (2,19 palli ja 3,56 palli) võrreldes teiste ja eriti *aktiivsete muutjate* tüübiga (4,59 ja 5,18 palli).

TUGI ÕPETAJATELE ÕPPEKAVADE RAKENDAMISEL

- Kõige enam on õppekavade rakendamisel olnud tuge koolis toimuvast – õpetajate omavahelisest koostööst (5,44 palli), ühistest töökoosolekutest ja aruteludest (5,23 palli), samuti REKK-i poolt pakutud koolitustest (5,13 palli). Tagasihoidlikumalt võrreldes eelpool nimetatuga hinnati koolis korraldatud sisekoolituste (4,68) juhtkonna toetuse ja motiveerimise (4,67) ning REKK-i koostatud juhendmaterjalide (4,56) tuge õppekavade rakendamisele. Eraldi toodi vabades vastustes väga positiivsena esile koostööd teiste koolide ja oma õppekavarühma erialade õpetajate vahel, samuti koostööd tööandjatega, mis on olnud abiks paljude õppekava rakendamisega seotud probleemide puhul.
- Passiivsete* tüüp hindas õppekava rakendamisel samuti enim tuge pakkunuks õpetajate koostööd ja ühiseid töökoosolekuid, kuid abi nendest hinnati tunduvalt madalamaks kui *aktiivsete muutjate* tüübis (õpetajate koostöö vastavalt 4,39 ja 6,27; arutelud ja töökoosolekud 4,33 ja 6,0).

- Suurimate takistuseks uute õppekavade rakendamisel toodi vastanute poolt välja väga laia skaalat tegureid, kuid sagedamini kordus sobivate õpetajate puudumine, õpetajate oskused, suhtumised, liialt suurkoormus koormus, vähene motiveeritus, õppematerjalidega seonduvad probleemid.

PRAKTILISTE OSKUSTE OMANDAMISE VÕIMALUSED ÕPILASTEL

- Õppekavarühmade esindajad hindasid praktiliste oskuste omandamise võimalusi kooli õppebaasis nii selle varustatuse seisukohalt, õpilastele rakenduse leidmise seisukohalt ja ka juhendamisressursi seisukohalt enamasti heaks. Kogu praktilisest õppest toimub keskmiselt kolmandik oma kooli õppebaasis, 2/3 ettevõttes. Suurem on praktilise õppe osakaal koolis juuksuritöö (63%) ja mehaanika ja metallitöö, materjalitöötamise õppekavarühmades (üle poole) ning *passiivsete* tüübis (40%). *Aktiivsetel ja valikulistel muutjatel* toimub kolmveerand praktilisest õppest ettevõttes.
- Praktikakoha leidmine ettevõttes on suureks probleemiks (hinnangud 5-7 palli) ligi 30% vastanute hinnangul, sisuline tase 21% hinnangul. Praktikakoha leidmine on suuremaks probleemiks loodus-, täppisteaduste; põllumajanduse; sotsiaalteaduste, äridus ja õiguse õppevaldkondades ja ettevõttepraktika sisuline tase humanitaaria ja kunsti; majutamise ja toitlustamise, turismi õppekavarühmade hinnangul, nii praktikakoha leidmine kui ettevõttepraktika sisuline tase on probleemiks ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühma erialadel.
- 40% vastanutest leidis, et nende õppekavarühma erialadel on kooli püsivate praktikapartnerite hulk viimastel aastatel suurenenud.
- Suurem osa ettevõttes toimuvast praktikast (enam kui 2/3) leiab aset oma maakonnas, linnas või naabermaakonnas, 27% muudes Eesti piirkondades ja 4% välismaal.

KOOLI ROLL ETTEVÕTTEPRAKTIKA ETTEVALMISTAMISEL

- Õpilaste ettevalmistus praktikaks toimub enamasti õppetöö käigus (78%), pooled vastanutest on kasutanud ka nõustamist, 21% hinnangul on selleks omaette moodul või seminar. Viimast võimalust oma õpilaste ettevalmistamiseks ettevõttepraktikaks kasutab enam *aktiivsete muutjate* tüüp (36%), seda eriti võrreldes *passiivsete* tüübiga.
- Praktikakoha sobivuse hindamisel on koolile enim toeks varasemad kokkupuuted ettevõttega, õpilaste kogemused (keskmine 5,93 palli), millele järgnevad kasutatavuselt eelläbirääkimised ettevõtte juhtkonnaga (4,92 palli), kohtumine

juhendajaga (4,87). Harva on kasutatud kutse- või erialaliidu soovitus (3,1 palli) ja ettevõtete atesteerimist (2,98 palli).

Tüüpidest kasutavad *aktiivsed muutjad* enam erinevaid viise praktikakoha sobivuse hindamiseks võrreldes *passiivsetega* (vastavalt 4,9 ja 3,7 eri viisi). Erinevused on ka praktikakoha sobivuse hindamiseks kasutatavate viiside valikus/eelistustes: lisaks lähtumisele eelnevatest kogemustest nagu kõik teised kasutab *aktiivsete muutjate* tüüp praktikakoha sobivuse hindamiseks võrreldes *passiivse* tüübiga oluliselt enam kohtumist juhendajaga (5,67 vs passiivsed 3,83), läbirääkimisi juhtkonna esindajatega (5,30 vs 4,67), olukorra hindamist praktika jooksul kohapeal (4,97 vs 3,56), eelnevat olukorra hindamist ettevõttes (4,56 vs 3,5), samuti erialaliidu soovitus (3,94 vs 2,35) ja ettevõtete atesteerimist (3,66 vs 2,76).

Taoline aktiivne tegevus on andnud ka tulemusi: *aktiivsed muutjad* hindasid viimastel aastatel praktika katkestanute hulka oluliselt vähenenuks (42% vs *passiivsed* 12%).

ETTEVÕTTEPRAKTIKA KOORDINEERIMINE/JUHENDAMINE KOOLI POOLT

Praktika koolipoolseks koordineerimiseks kasutatakse eri variante - praktikat korraldab/juhendab kas kutseõpetaja (54%), valdkonna juht (50%) või praktika koordinaator (43%), seda osaliselt erinevate isikute koostöös. Ühe või teise variandi rakendamine seostus enim kooli õpilaste arvuga.

Tüüpidest jätab praktika juhendamise ainult ettevõtte hooleks kõige sagedamini *valikuliste muutjate* tüüp (83%), kuid ka kolmandik *passiivsetest*, ligi veerand *uuendustega kaasaminejatest* ning alla viiendiku *aktiivsetest muutjatest*. Viimased eristuvad teistest kõige enam praktikakohaga praktika vältel ka sisulistes küsimustes suhtlemise osas (79%), muud selle tüübi kontaktid on samal tasemel üldpildiga.

EELDUSED EDUKAKS KOOSTÖÖKS TÖÖANDJATEGA PRAKTIKA KORRALDAMISEL

- Hinnates ideaalis erinevate tegurite olulisust eduka praktika korraldamiseks, peeti kõige vajalikumaks ettevõtte ja koolipoolsete juhendajate sisulist koostööd (6,66 palli), praktikajuhendajaid toetavate materjalide olemasolu (6,34 palli), kolmepoolse lepingu sõlmimist (6,26 palli) ja juhendajate koolitamist (6,0 palli). Pea samavõrra oluliseks peeti ka tasu maksmist riigi poolt ettevõttele praktikandi võtmise eest (5,74 palli).

Kõik nimetatud tegurid olid ka *aktiivsete muutjate* tüübi poolt hinnatud samas tähtsuse järjekorras, kuid veelgi olulisemaks. Lisaks sellele pidas see tüüp väga oluliseks ka koolipoolse juhendaja osalemist praktika läbiviimisel (5,97 palli).

PRAKTIKAL SAAVUTATU HINDAMINE

- Praktikal omandatu hindamiseks on paralleelselt kasutusel eri viisid: õpitulemusi hinnatakse nii ettevõtte juhendaja poolt (86%), praktika kaitsmise käigus (78%), koostöös õppijaga, sh enesehinnanguna (67%) ja koostöös koolipoolse juhendajaga (51%). Viimast kasutatakse sagedamini (73%) just *aktiivsete muutjate* tüübi poolt ja harvemini *passiivsete* tüübis (39%).
- Praktikaeesmärkide saavutamist hinnati 38% juhtudest heaks, 55% keskmiseks, so küllalt suure osa õpilaste poolt täies ulatuses saavutatuks ja 6% juhtudest halvaks, so küllalt suur osa õpilastest saavutab eesmärgid vaid osaliselt.
Tüüpidest eristub hinnangutelt praktika eesmärkide täitmise osas *aktiivsete muutjate* tüüp, kes hindas praktika eesmärkide saavutamist õpilastel sagedamini heaks (55%) võrreldes *uuendustega kaasaminejate* (42%), *passiivsete* (17%) ja *valikuliste muutjate* tüübiga (13%).

KOOSTÖÖ TÖÖANDJATE JA MUUDE SIDUSGRUPPIDEGA

- Koostöö tööandjatega on tihedam tagasiside saamisel praktikantide kohta (5,69 palli), tööandjate osalemisel lõpueksamitel (5,21 palli) tagasiside saamisel lõpetanute kohta (4,85 palli) ning praktika korraldamisel (4,75 palli).
Kõige harvemaks hinnati koostööd tööandjatega ettevõtte praktikajuhendajate koolitamisel (3,38 palli), õppekabinettide sisustamisel (2,96 palli) ja ettevõtte praktikajuhendajate osalemisel praktika kaitsmisel (2,79 palli). Et viimane on probleemiks, näitab ka see, et isegi *aktiivsete muutjate* tüüp pole suutnud ettevõtte juhendajaid oluliselt sagedamini kaasata praktika kaitsmisele (3,09 palli).
- Edaspidi soovitakse tihedamat koostööd tööandjatega suurema osa vastanute poolt praktika korraldamisel (59%), ettevõtte praktikute kaasamisel õppetöösse (69%) ja õppekavade arendamisel (53%). Praegusest koostööst enamat ei soovi kümnendik vastanutest.
- Tulevikus nähakse enamiku poolt oma partneritena erialase õppe korraldamisel nii suuremaid tööandjaid (5,99 palli), piirkonna ettevõtjaid (5,85 palli), eriala- ja kutseliite (5,78palli) kui ka teisi kutseõppeasutusi (5,17 palli).
Aktiivsete muutjate tüüp näeb tulevikus kindlasti oma partnerina eriala- ja kutseliite (6,57 palli), piirkonna ettevõtjaid (6,48 palli), suuremaid tööandjaid (6,41 palli) ja teisi kutseõppeasutusi (5,97 palli). Seda tüüpi iseloomustab püüd mitmekesistada oma partnereid.

Järeldused, soovitused

Arvestades eri õppekavarühmade esindajate poolt antud hinnanguid uue õppekava rakendamise tulemustele, võib väita, et üldpilt suuremates õppekavarühmades ja õppevaldkondades on küllalt ühtlane nii uue õppekava rakendamise tulemusena aset leidnud muutuste kui ka nende saavutamiseks rakendatud meetmete osas. Seda põhjusel, et õppekavarühma/õppevaldkonna sees on uute õppekavade rakendamisel erinevale kaugusele jõudnute grupid, kelle hinnangute summeerumisel tekib nõ „keskmine pilt”.

Õppevaldkonniti ilmnevad olulised erinevused enamasti nendes aspektides, mis on seotud kooliväliste teguritega, esmajoones antud valdkonna tööandjatega (ettevõttepraktikaga seonduv, praktikute/spetsialistide kaasamine õpetamisse jmt).

Võttes uuringutulemuste analüüsil aluseks õppekavade rakendamise tulemuslikkuse, saab eristada 4 tüüpi uute õppekavade rakendajaid: *aktiivsed muutjad*; *uuendustega kaasaminejad*; *valikulised muutjad* ja *passiivsed*.

Aktiivsed muutjad (26%) on teatud mõttes „eeskäijad”. Selle tüübi esindajad on uute õppekavade kasutuselevõtul püüdnud ise leida optimaalseid lahendusi, teinud osaliselt enam kui antud etapil oli nõutud.

Uuendustega kaasaminejate (48%) hinnangud iseloomustavad õppekavade rakendamist suuremate või väiksemate probleemidega tasemel, mida eeldab praegune etapp.

Valikuliste muutjate (12%) ja *passiivsete* (14%) tüüp on nii õppekavade rakendamisel kui muudatuste sisseviimisel koolis, mis on eelduseks edasisele arendustegevusele, teistest maha jäänud.

Aktiivsete muutjate tegutsemist õppekavade rakendamisel saame käsitleda hea praktikana. Kõrvutades nende hinnanguid tüüpide hinnangutega, kes hindasid nii uute õppekavade rakendamise tulemuslikkust kui õppekavade käigus sisse viidud muudatusi esimesel aastal tagasihoidlikumaks, saame välja tuua need tegurid, mis on olulised uute õppekavade rakendamisel ja ka edasisel õppekavade arendamisel.

Parimad praktikad õppekavarühma ja kooli tasandil

- *Õpetajate koolisisene koostöö õppekava rakendamisel/arendamisel, arutelud eri teemade integreerimiseks moodulites, kaasates ka üldharidusainete õpetajaid.*

Tagab informeerituse, teadmise, miks on vaja midagi teha teistmoodi. See on eelduseks kaasamõtlemisele, osalemisele õppekavade rakendamises.

- *Õpetajate koostöö, arendamine on toetatud kooli juhtkonna poolt, valmisolek koolikorralduslike muutuste sisseviimiseks. Kooli sisekliima on positiivne, ka õpetajate õppimisele ja arengule suunatud.*
- *Koolikorralduslikud muutused, sh õpetajate töökorraldus ning dokumentatsioon toetavad üleminekut väljundipõhisele hindamisele.*

Just kooli tugi, koolikorralduslike muutuste tegemine eristab aktiivseid muudatuste tegijaid ja passiivseid enim. Ilma juhtkonna toeta jäävad tulemused pikemas perspektiivis isegi õppekavarühma õpetajate sihipärase tegevuse korral tagasihoidlikuks.

- *Strateegia paikapanek koolis nii õppimaasujate valikuks kui õpilaste eri gruppide õpetamisel ja õpiraskustega toimetulekuks.*
- *Õppijatele pakutavate lahenduste mitmekesisus, sh õppekavade koostamine osaoskuste baasil, eri kutseõppe liikidele, individuaalsed õppekavad jm toetusmeetmed.*

Aitab kujundada seisukohti koolis eri õppijate gruppide õpetamisel, tagab ennetava tegevuse riskigruppide toetamisel.

- *Kooli initsiatiiv oma praktikapartnerite kaasamisel nii õppekava valikmoodulite sisu määratlemisse kui praktikaosa lahtikirjutamisse, juhendajate koolitamisse.*

Mida enam on kaasatud sellesse protsessi töödajaid, seda enam on loodud ka eelduseid selliseks ettevõttepraktikaks, mis vastab kooli ootustele ja õpilaste hetketasemele. Õpilaste jaoks on praktiliste oskuste omandamisel ja ka töömaailma tundmaõppimisel oluline roll ettevõttepraktikal.

- *Praktika edukusele aitab kaasa õpilase ettevalmistus praktikaks. Et praktika toetaks kooli õppekava rakendumist ja praktika sisuline tase vastaks kooli ootustele ning praktika eesmärgid saaksid täidetud, ei piisa praktikakoha sobivuse hindamisel toetumisest üksnes õpilaste eelnevatele kogemustele. Väga oluline on kooli esindaja kohtumine juhendajaga, eelnev olukorra hindamine ettevõttes, õppekava ja praktika eesmärkide tutvustamine ning olukorra hindamine praktika jooksul kohapeal. See tähendab ettevõtte ja koolipoolsete juhendajate sisulist koostööd. Praktikakoha sobivuse hindamisel on toeks koostöö kutse- ja erialaliitudega.*

Kooli sisuline koostöö praktikakohtadega tagab praktika eesmärkide täitmise suuremas osas suurema hulga õpilaste poolt.

- *Õppekavarühma juhtide ja kooli initsiatiiv koostöövõrgustiku loomiseks nii vilistlaste, tööandjate, kutseliitude, omavalitsuste, teiste koolide ja nende õpetajatega jne.*

Mitmekesine ja toimiv koostöövõrgustik tagab lahenduse leidmise erinevate kooli ees seisvate probleemide korral, toe olemasolu nii arendustegevuseks, konsultatsioonideks, oma tegevuse ja õppijate kohta tagasiside saamiseks, praktika tulemuslikumaks korraldamiseks.

Toe vajadus koolile

Eelpooltoodu puudutas probleeme ja võimalikke lahendusi kooli tasandil. Kuigi koolis tehtaval on oluline roll õppekavade rakendamisel ja arendamisel, pole kogu protsess mõeldav ilma täiendava toeta. Osaliselt on senine uute kooli õppekavade loomine ja arendustegevus toimunud kooli sisemiste ressursside ja õpetajate missioonitundele toetudes (rahalised ja ajaressursid). Terav probleem koolide jaoks on kutseõpetajate puudus, millele lahenduse leidmine praeguse palgataseme juures on raske. Probleemi aitaks leevendada:

- *Kutseõpetajate ettevalmistuses rõhuasetuse asetamine praktilistele oskustele;*
- *Kutseõpetajate stažeerimise küsimuste lahendamine;*
- *Võimalus praktikute laiemaks kaasamiseks õpetamisse.*

Õppekavade rakendamisel on üheks olulisemaks probleemiks erinevate õppematerjalide (erialased õppematerjalid, metoodilised materjalid jm) vähesus või kitsas valik, mida ei kompenseeri ka e-õppe materjalid. Probleemi teravus sõltub õppekavarühmast.

- *Toetudes õppekavarühmade esindajate poolt väljaõeldule saab kavandada vajalike õppematerjalide koostamist. E-õppe materjalide puhul tasub kaaluda ka koolituste planeerimist õpetajatele.*

REKK-i poolt siiani korraldatud koolituste tuge õppekavade rakendamisel hinnati kõrgelt. Antud etapil, mil enamikul on probleemiks teemade integreeritud käsitus, üldharidusainete õpetajate vastavad teadmised ja integreeritud käsitlemist toetavate õppematerjalide puudumine või vähesus, seda eriti suurtes koolides, kus õppekavarühmasid on palju, on koolides jätkuvalt vajadus sellekohase toe järgi väljastpoolt.

- *Õpetajakoolituse õppekavade ülevaatamine ja/või lisamoodulite väljapakkumine, mis toetaksid üldharidusainete integreeritud käsitlemist eri valdkondades;*
- *Üldharidusainete õpetajate ja valdkonna kutseõpetajate ühised koolitused;*
- *Eri teemade, sh üldharidusainete integreeritud käsitlemist toetavate õppematerjalide koostamine.*

Teravaks probleemiks õppekavade rakendamisel on üleminek väljundipõhisele hindamisele - teadmised, oskused, valmisolek selle rakendamiseks.

- *Hindamisega seonduv teema ei puuduta üksnes õpetajaid. Selles osas on lisaks õpetajate koolitustele vajalikud ka koolijuhte toetavad koolitused, diskussioon. Et saavutada valmisolek koolis optimaalsete lahenduste leidmiseks koostöös õpetajatega.*

Kutseeksamite tulemustest tagasiside andmine on eri õppevaldkondades oma detailsusastmelt ebaühtlane. Osa kutseeksameid sisaldab ka praktilist poolt, osa mitte. Kutseeksamil võib praktilise osa hindamine ettevõttes toimunud praktika põhjal olla küsitav juhul kui valdkonnas on probleemiks ettevõttepraktika sisuline tase.

- *Ühtne detailsem tagasisidestatuse kord aitaks saada koolil paremat ülevaadet oma lõpetajate tugevatest ja nõrkadest külgedest.*

Õpilaste ettevõttepraktika sisuline tase on küll paranenud, praktika katkestanute hulk vähenenud, kuid edasiseks arenguks, mis eeldab sisulist suhtlemist praktikakohaga nii enne praktika algust kui praktika vältel, napib koolidel ressursi. Terav probleem on ka ettevõttepoolsete juhendajate vähesus/vahetumine ja nende ebapiisav ettevalmistus.

- *Ettevõtte ja koolipoolse juhendaja sisuline koostöö praktika vältel eeldab kasvanud koormuse arvestamist ka juhendajate tasustamisel.*
- *Ettevõttepoolsed juhendajad vajavad koolitusi ja juhendmaterjale, samuti oleks loomulik nende osalemine oma juhendatava praktika kaitsmisel.*

Ettevõttepraktika sisulise taseme paranemisel on oluline roll ka ettevõtete huvitatuse, motiveerituse tõstmisel praktikabaasina tegutsemiseks.

- *Algatada arutelu regulatsioonide teemal, mis on suunatud ettevõtete huvitatuse kasvule ja vastutusele praktika korraldamisel. See seondub ka personali kui ettevõtte arengu määraja rolli senisest suurema teadvustamisega.*
- *Kutseliitide rolli suurenemine praktikaettevõtete soovitajana.*

I Metoodika kirjeldus

Uute õppekavade rakendamist ja edasist arendamist puudutav uuring kutseõppeasutuste õppekavajuhtide seas viidi läbi perioodil 16.veebruar - 1. märts 2012.a. See periood jagunes kaheks: esimesel uuringuperiood 16.-22. veebruar ja täiendavalt vastamiseks välja pakutud uuringuperiood 23. veebruar -1. märts.

Enne teist uuringuperioodi viidi küsimustikku sisse paar väikest muudatust täiendavate vastusevariantide näol, arvestades 22. veebruaril rakenduskõrgkoolidest tulnud tagasisidet.

Kokku saadeti uuringus osalemiseks välja 251 kutset, millest osutus toimivaks 245 e-posti aadressi. Osa kontaktisikuid (42 inimest) sai mitu kutset juhul kui ta oli märgitud mitme õppekavarühma kontaktisikuks. Nendel kontaktisikutel paluti võimalusel edastada kiri koos küsitluskeskkonda siseneda võimaldava parooliga teis(t)e õppekavarühma(de) juhtivõpetaja(te)le küsimustiku täitmiseks.

Ülevaade uuringus osalemisest on toodud järgnevas tabelis.

Tabel 1 Küsitlustöö tehniline raport

Kokku toimivaid kontakte	245	100%
Vaadatud, alustatud ankeete	65	26%
Vastamata	51	21%
Vastanuid kokku	129	53%
<i>Sh vastanuid esimesel küsitlusperioodil</i>	63	26%
<i>Sh vastanuid teisel küsitlusperioodil</i>	66	27%

Ankeeti võis täita erinevatel aegadel, salvestades vastatud osa ja jätkates poolelijäänud kohast mõnel teisel päeval. Osa vastanuid jätkas küsimustikule vastamist ka eri aegadel, jättes lingi küsitluskeskkonnas avatuks. Ankeedi täitmiseks kulunud aeg oli vahemikus 10-62 minutit. Suurimal hulgal vastanutest kulus küsimustiku täitmiseks umbes 20-30 minutit.

Vastanute hulka 53% võib pidada heaks tulemuseks, arvestades väga pikka küsimustikku ning mitmete isikute kontaktisikuks olemist eri õppekavarühmade puhul. Mõnevõrra võis vähendada potentsiaalsete vastajate hulka ka üksnes eestikeelne küsimustik.

Uuringus osalenud koolid ja erinevate õppekavarühmade esindatus võrreldes uuringukutse saanute arvuga on toodud aruande lisas.

Andmeanalüüs

Andmeanalüüsil kasutati statistikapaketti SPSS vers. 19.

Statistilise analüüsi käigus kasutati meetoditena sagedusjaotuste analüüsi, klasteranalüüsi, faktoranalüüsi ja CHAID-analüüsi.

Faktoranalüüsi eesmärgiks on kirjeldada mõõdetud tunnuste varieeruvus ära vähema hulga mittemõõdetud tunnuste, faktoritega. Faktorite pööramine lihtsustab faktorite struktuuri ja analüüsi tulemuste interpreteerimist. Käesolevas töös on faktorite pööramisel kasutatud varimax pööramist, mille käigus leitakse lahendus, kus faktorlaadungite varieeruvus on maksimaalne.

Andmeanalüüsi käigus on kasutatud ka **indekseid** - mitme tunnuse (küsimuse) omavahelisel kombineerimisel saadud uusi tunnuseid. Eelkõige on nad vajalikud üldiste seaduspärade kirjeldamiseks.

Klasteranalüüs grupeerib andmeobjektid (käesoleval juhul vastajad), kasutades selleks andmetes olevat informatsiooni objektide kohta. Kõik üksteisega sarnased objektid paigutatakse ühte gruppi ning nende objektidega erinevad objektid paigutatakse teistesse gruppidesse. Mida sarnasemad on grupis olevad objektid ja mida suurem on erinevus erinevate gruppide vahel, seda paremaks loetakse klasteranalüüsi tulemust.

Lühend **CHAID** tähendab X^2 automaatse vastastikkuse mõju avastajat (*X^2 automatic interaction detector*). Sisuliselt ehitab CHAID analüüs üles baasalgoritmile tuginedes puud, mis näitavad ära sõltuva muutuja suurimad erinevused sõltumatute tunnuste lõikes. Kui sõltuv muutuja on nominaalne (mittejärjestatav), siis kasutatakse X^2 testi määramaks kindlaks järgmist parimat jagunemist, pidevate tunnuste puhul kasutatakse baasalgoritmina F-testi.

Uuringu läbiviijad

Tellijapoolsed uuringuülesande sõnastajad, kontaktisikud: Kaie Piiskop, Kersti Raudsepp;

Küsimustik: koostöös Tellijaga Auni Tamm ;

Programmeerimine: Veiko Vaade;

Andmeanalüüs ja aruanne: Auni Tamm ja Veiko Vaade

Kontakt: Klaris@klaris.ee;

Auni.Tamm@gmail.com

II Tulemused

Uuringu eesmärgiks oli saada õppekavarühma tasemel ülevaade RÕKi baasil kooli õppekavade rakendamisest, selle tulemusel aset leidnud muutustest ja probleemkohtadest.

Hetkeseisust uute õppekavade rakendamisel ja sellega seonduvatest probleemidest teemade kaupa annab parima ülevaate üldpilt, mis põhineb kõikide vastanute hinnangutel. Aruandes on kõikide vastanute hinnangud esitatud joonistel protsentjaotustena, millele arvskaalade puhul on lisatud keskmised hinnangud.

Enamiku õppekavarühmade vastanute arv on aga liialt väike, et nende hinnanguid eraldi välja tuua. Seepärast on suurem osa õppekavarühmade esindajate poolt antud vastuseid andmetöötluse käigus ühendatud õppevaldkonniti. Erandiks on vaid teeninduse ja tehnika, tootmise, ehituse õppevaldkond, kus on välja toodud ka suuremate õppekavarühmade vastanute hinnangud. Eri õppevaldkondade alla ühendatud õppekavarühmadest ja nendes uuringus osalenute arvust annab pildi joonis 1.

Arvestades, et vastanute arvud õppevaldkonniti või suuremate õppekavarühmade lõikes on väikesed, on nende hinnangud eri teemade lõikes esitatud keskmiste hinnangutena joonistel. Tekstis on teemade lõikes välja toodud nende õppevaldkondade, õppekavarühmade hinnangud, kus erinevused üldpildist olid suurimad. Samas peab märkima, et esiletoodud hinnangute erinevus õppevaldkonniti pole paljudel juhtudel statistiliselt oluline rühmasisese kõrge hinnangute varieeruvuse tõttu (keskmise hinnangu vea piir ületab enamasti ± 1 või 2 palli). See kehtib nii nende õppevaldkondade puhul, mis haaravad erinevaid õppekavarühmi kui nende puhul, kus vastanute seas on vaid ühe kahe õppekavarühma esindajad. Seetõttu annavad joonised, kus eri teemade osas on tulemused esitatud õppevaldkonniti, esmajoones pildi sellest, kuidas konkreetse õppevaldkonna esindajate hinnangud jaotuvad eri aspektide osas, ilma et saaks öelda, et mingi õppekavarühma või õppekavavaldkonna esindajate hinnangud erineksid teistest õppevaldkondadest samade õppekava rakendamisega seotud aspektides oluliselt.

Selleks, et tuua välja paremaid praktikaid ja iseloomustada õppekavade rakendamisega eri kaugustele jõudnute probleeme, on klasteranalüüsi kasutades välja toodud tüpoloogia. See võimaldab vaadelda, kuidas on positiivsed muudatused õppekava rakendamise tulemusena läbi eri tegevuste saavutatud ja ka seda, milliste probleemide/praktikate tõttu on neid vähem

suudetud ellu viia. Et anda viimastele teavet teiste kohta ja pakkuda tuge probleemsetes küsimustes.

Joonis 1 Uuringus osalenud õppekavarühmade esindajate jagunemine õppevaldkonniti

Õppekavarühmade esindajad kirjutasid küsimustikku oma probleemide/ootuste kohta ja hinnangute põhjendamiseks arvukalt kommentaare. Need on originaalkujul teemade kaupa toodud aruande lisa. Vabasid vastuseid, kommentaare pole õppevaldkonniti ühendatud. Seda põhjusel, et õppekavarühmade esindajate poolt väljaõeldu saaks võtta aluseks nii õppekavade arendamisel kui koolide toetamisel koolituste ja õppematerjalidega.

1 Riiklike õppekavade baasilt kooli õppekavade koostamine ja rakendamine

1.1 Hinnangud seoses uute õppekavade rakendamisega toimunud muudatustele

Alustame tulemuste esitamist nõ. „lõpust”, so milliseks hinnatakse õppekavade rakendamisel aset leidnud positiivseid muudatusi, et siis juba edasi vaadata, kuidas on kulgenud õppekavade rakendamisprotsess nii kõikide vastanute kui eri gruppide poolt hinnatuna. Seda eesmärgiga tuua esile häid praktikaid tulemuseni jõudmiseks.

Vastanutel paluti hinnata 7-pallusel skaalal, kuivõrd on uued õppekavad toonud kaasa positiivseid muudatusi eri aspektides. Tulemused on toodud joonisel 2, järjestatuna enam muutunud aspektidest kuni vähem muutunuteni.

Suuremaks hinnati muudatusi õpilaste teadmistes, oskustes, kõige väiksemaks aga üldharidusainete õpetamises ja koolis aset leidnus.

Neil vastanutel, kes hindasid koolis toimunud muudatusi väheseks kas koostöö osas või üldse, paluti täpsustada, millega see on põhiliselt seotud.

Leiti, et koostööd koolis pärsivad esmajoones kas üksikute õpetajate hoiakud, huvi-, aja- ja motivatsioonipuudus, vähene teadlikkus või ka meeskonnatööga seonduvad tegurid kooli tasandil. Koostöö takistusena väljatoodu originaalkujul on toodud aruande lisas 1.1

Põhilise probleemina muudatuste tegemisel nimetati sagedamini õpetajatega seonduvaid aspekte ja õppekava raamide ja nende jäikusega seonduvat. Probleemid originaalkujul on toodud lisas 1.2.

Joonis 2 Positiivsete muudatuste ulatus ... (% , n=129)

* „Ei oska öelda” hinnangus joonise viimasel real sisaldub vastusevariant „üldharidusaineid ei õpetata”

Selgitamaks, millised toimunud muudatuste aspektid on omavahel seotud, viisime läbi faktoranalüüsi. Moodustus 4 faktorit, mis kirjeldasid ära 81% kogu varieeruvusest:

- Muudatused õpetamisel (muudatused õppe sisus, hindamises, erialateemade sidususes, üldharidusainete õpetamisel, üldoskuste arendamisel, kutse- ja üldharidusainete õpetajate koostöös)
- Muudatused koolis (muudatused kooliseses koostöös üldiselt, õppekorralduses, õpetajate motiveerimisel)
- Muudatused metoodikas, õppematerjalides (muutunud õppematerjalid, õpetajate poolt rakendatav metoodika)
- Muudatused lõpetanute oskustes (muudatused erialastes teadmistes, oskustes, üldistes oskustes)

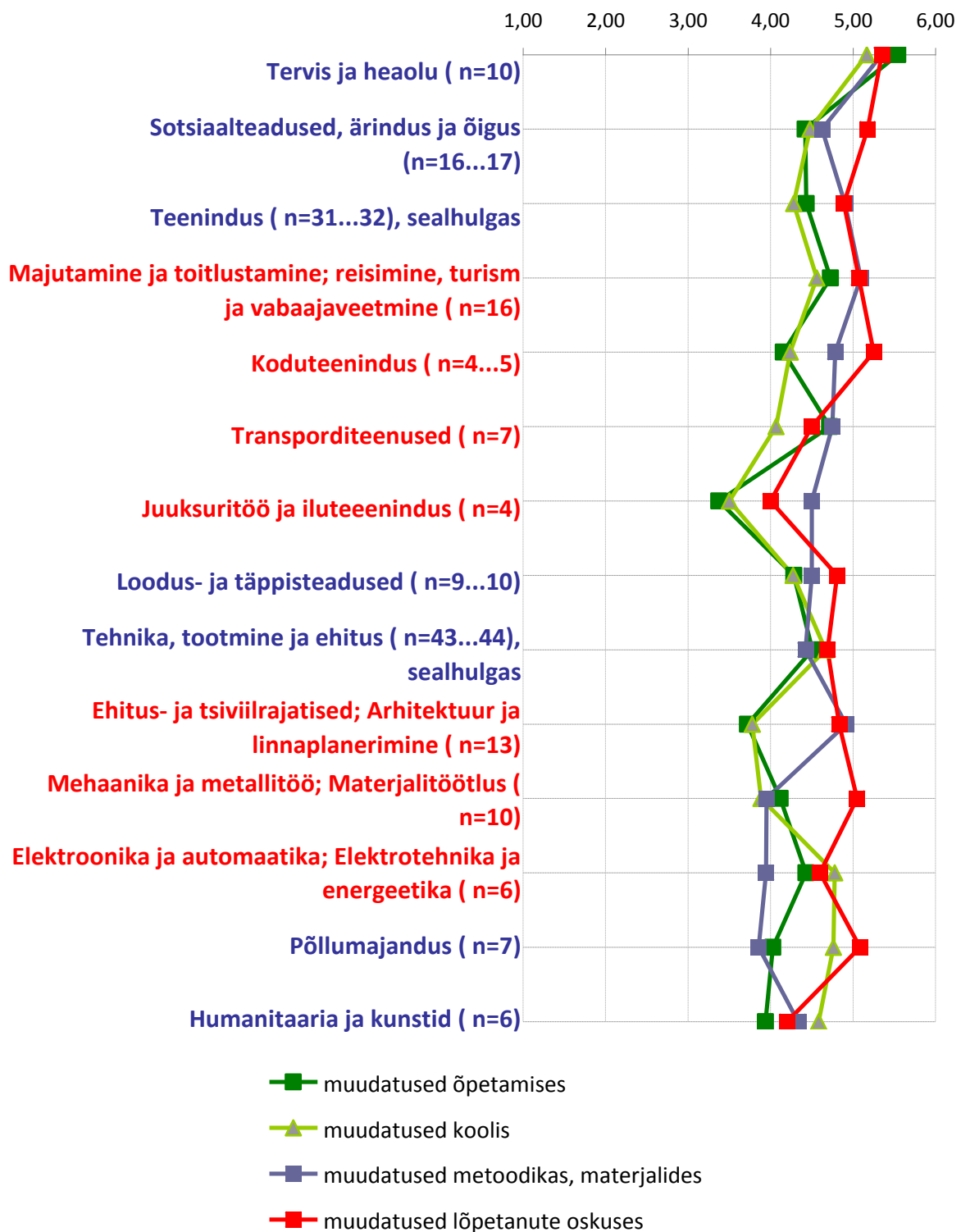
Nimetatud faktorite põhjal moodustati indeksid ja nende alusel vaadati, kuidas eristuvad erinevate õppevaldkondade ja osa õppekavarühmade hinnangud aset leidnud muutustele (joonis 3)

Nagu näha jooniselt, on õppevaldkonniti hinnangud toimunud positiivsetele muudatustele mõnevõrra erinevad nii nende ulatuse kui eri tüüpi muudatuste omavahelise kombineerumise osas. Varieeruvus sõltuvalt õppevaldkonnast on aga suhteliselt väike, jäädes enamasti maksimaalselt ühe-kahe palli piiresse. See tuleneb asjaolust, et igas õppevaldkonnas ja ka õppekavarühmas on osa sisse viinud rohkem ja osa vähem muudatusi ning üldpildina moodustub nn. keskmine hinnang. Kuna vastanute arv õppevaldkonniti on väike, mõjutab iga osaleja hinnang tulemust oluliselt.

Seetõttu ilmnevad õppevaldkonniti ja suuremate õppekavarühmade lõikes üksnes kõige üldisemad tendentsid, kõige suuremad erinevused.

Ka erinevate muudatuste omavaheline kombineerumine on kohati rohkem või vähem loogiline – muudatusi lõpetanute oskustes hinnatakse suuremateks võrreldes muudatustega õpetamises ja koolis.

Joonis 3. Eri õppevaldkondade/ õppekavarühmade esindajate hinnangud uute õppekavade rakendamise tulemusena aset leidnud muutustele (indeksi keskmine)

1.1.1 Uue õppekava rakendamise tulemuslikkus eri gruppide hinnangul

Kuna igas õppekavavaldkonnas ja –rühmas on neid, kes on uue õppekava juurutamisega tulnud toime paremini ja halvemini, tasub õppevaldkonna üleselt vaadelda neid gruppe eraldi- mille poolest nende hinnangud erinevad, mida nad on teinud kogu uue õppekava kasutuselevõtuprotsessi vältel teisiti.

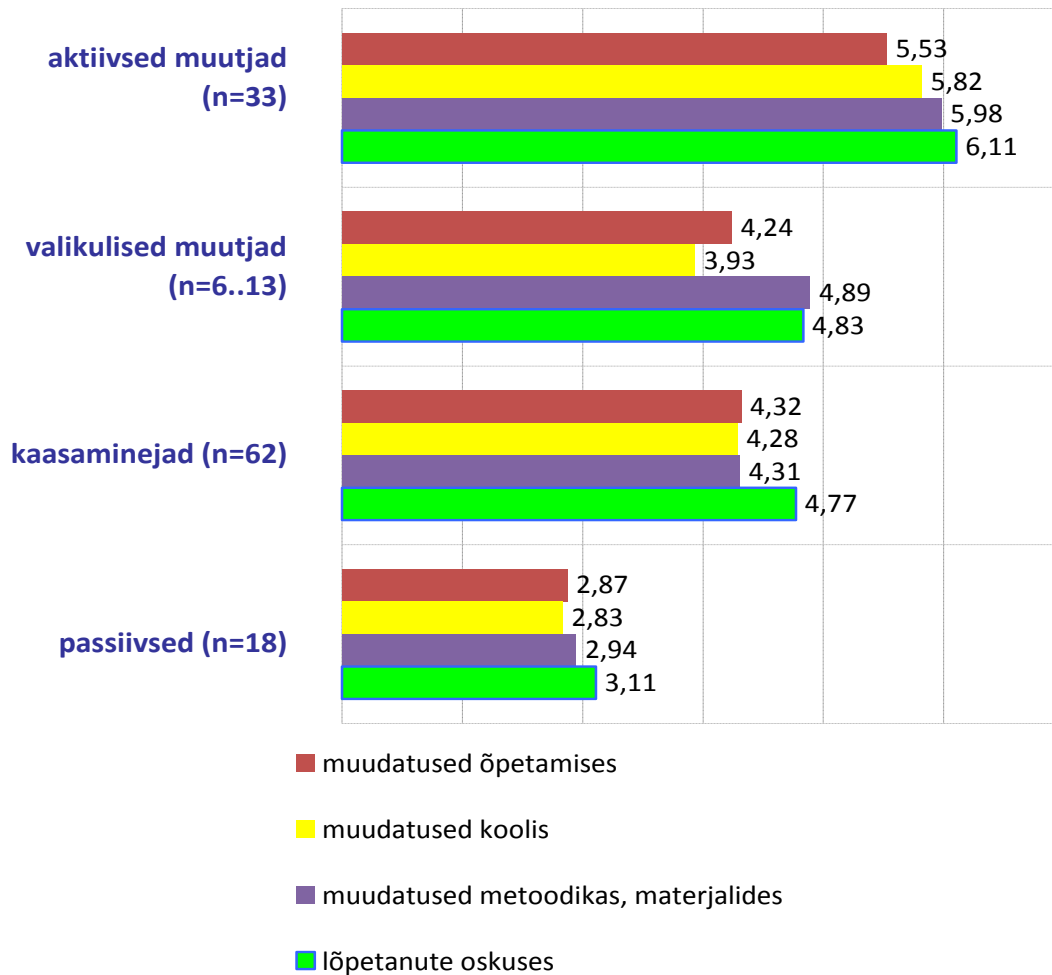
Seetõttu toome selles alapeatükis välja õppevaldkondade üleselt erineva aktiivsusega muudatuste tegijad õppekavade rakendamisel, et edaspidi selgitada, mis osas need grupid eristuvad nii oma tegevuselt kui hinnangutelt õppe pakkumisel, õpetajate valmisolekult uute õppekavade rakendamiseks, praktilise õppe korraldamise osas jms.

Olemasolevaid indekseid (õppekavade rakendamise tulemuslikkuse osas) sisendina kasutades viisime läbi klasteranalüüsi, mille tulemusena moodustus 4 tüüpi. Nimetame neid sisuliste erinevuste põhjal, tuginedes antud hinnangutele õppekavade rakendamise tulemuslikkuse osas, järgmiselt:

- *Aktiivsed muutjad* (n=33, 26% vastanutest)
- *Muutustega kaasaminejad* (n=62, 48% vastanutest)
- *Valikulised muutjad* (n=16, 12% vastanutest)
- *Passiivsed* (n=18, 14% vastanutest)

Joonisel 4 on toodud eri tüüpide keskmised hinnangud oma õppekavarühmas toimunud muutustele 7-pallisel skaalal, kus 1 tähendas, et muutuseid pole üldse aset leidnud ja 7, et neid on olnud väga palju.

Joonis 4 Hinnangud uue õppekava rakendamisega kaasnenud positiivsete muudatuste ulatusele eri tüüpide puhul (indeksi keskmine 7-pallisel skaalal)

Kõige enam eristuvad hinnangutelt uute õppekavade rakendamisel aset leidnud positiivsete muudatuste ulatusele kaks tüüpi: *aktiivsete muutjate ja passiivsete grupp*.

Passiivsete tüübi (14% vastanutest) moodustavad need, kes hindasid uute õppekavade rakendamise tulemusena toimunud positiivseid muudatusi nii õpetamises, koolis, rakendatavas metoodikas, õppematerjalides ja lõpetanute oskustes, teadmistes kõige tagasihoidlikumalt (2,8-3.1 palliga).

Teine homogeenne grupp on aktiivsed muutjad (26% vastanutest). Sellese gruppi kuuluvad need, kes hindasid uue õppekava rakendamisel aset leidnud erinevaid positiivseid muudatusi kõige suuremateks.

Kõige arvukam tüüp on muutustega kaasaminejad (48% vastanutest) kelle hinnangud õppekavas toimunud positiivsetele muutustele on enamasti sarnased kõikide keskmisele hinnangule.

Valikuliste muutjate tüüp on kõige väiksem (12%) ja oma hinnangutelt nii uue õppekava rakendamise tulemusel aset leidnud positiivsetele muutustele kui tõenäoliselt neid muudatusi mõjutavatele aspektidele erinevaid hinnanguid andev. Seetõttu on osa selle grupi hinnanguid lähedasemad *muutustega kaasaminejatele*, osa aga passiivsete grupile. Kõige enam on sellel grupil sarnasusi siiski muutustega kaasaminejatega.

Tüübid ei erine üksteisest oluliselt oma tausta poolest – eri gruppides on esindatud erinevad õppekavarühmad ja erinevad koolid. Ühe ja sama kooli eri õppekavarühmad kuuluvad erinevatesse tüüpidesse.

Järgnevas tabelis on toodud mõningad taustaandmed eri tüüpide koosseisu kohta.

Tabel 2. Tüüpide taust

	KÕIK	Tüpoloogia: õppekavade rakendumine			
		Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
ARV	129	18	62	33	16
Tüübis esindatud õppekavarühmade arv	32	14	26	17	12
Tüübis esindatud koolide arv	39	14	28	19	11
<u>Vastanute osakaalud:</u>					
<u>Piirkonniti:</u>					
Tallinn(24 vastanut)	19%	44%	13%	15%	19%
Muu Eesti (105 vastanut)	81%	56%	87%	85%	81%
<u>Eri õpilaste arvuga koolidest:</u>					
Kuni 199	11%	17%	11%	9%	6%
200-499	19%	17%	16%	27%	19%
500-999	29%	33%	29%	33%	13%
1000 ja enam	41%	33%	44%	30%	63%

Mõnevõrra enam on *passiivsete grupis* Tallinna ja vähem muudes Eesti piirkondades paiknevaid koole.

Valikuliste muutjate seas on võrreldes teistega enam suure õpilaste arvuga koole.

Nagu näitas Chaid analüüs, mõjutab tabelis toodud taustatunnustest enim erinevatesse tüüpidesse kuulumist (hinnangute alusel toimunud muudatustele) kooli tunnus. Teiste taustatunnuste mõju, sh see, millise õppekavarühmaga on tegu, pole statistiliselt oluline.

Kooli mõju on ka sisulisest küljest vaadates loogiline, kuna osa hinnatud muudatusi puudutas nimelt kooli taset- koolisisene koostöö, kutse ja üldharidusainete õpetajate koostöö, õppekorraldus ja õpetajate motiveerimine.

SEEGA: Uue õppekava rakendamist oma õppekavarühmas erinevate aspektide osas hindas tulemuslikumaks, enam positiivseid muudatusi kaasa toonuks 26% vastanutest –aktiivsete muuutjate grupp. Uuendustega kaasaminejaid oli 48%, kelle hinnangud on sarnased üldpildile. Uue õppekava rakendamisel on valikulisi muutjaid ja passiivseid vastavalt 12% ja 14%, kellest eriti viimase grupi hinnangute kohaselt on õppekava rakendamine oma õppekavarühmas kaasa toonud oluliselt vähem muudatusi võrreldes teistega.

1.2 Uute õppekavade kasutuselevõtt koolis

1.2.1 Juhtivad isikud kooli õppekava koostamisel

Kooli õppekava koostamist juhivad kutseõppeasutustes kõige sagedamini kas:

- eriala-/ kutseõpetajad (42%),
- eriala juhtõpetajad (23%)
- või osakonnajuhatajad (30%).

Kooli taseme juht on õppekavarühma õppekavade koostamise eesotsas harvemini, 20% juhtudest. Osaliselt juhul kui on tegemist väiksemate või teatud erialade õpetamisele keskendunud kutseõppeasutusega sõltumata õppevaldkonnast.

Samas eristuvad õppekava koostamise juhtimise osas üksteisest järgmised õppevaldkonnad:

- Teeninduse õppevaldkonnas on keskmisest olulisem roll õppekavade juhtimisel just eriala/kutseõpetajatel (57%);
- Tehnika – ja loodus- täppisteaduste valdkonnas juhtisid kutseõpetajad oluliselt harvemini õppekavade koostamist. Seal oli levinuim eestvedaja osakonnajuhataja/valdkonnajuht (58%).

Et jälgida, kuidas eri tüüpide esindajad on jõudnud õppekavade rakendamisel niivõrd erinevate tulemusteni, toome edaspidi eri teemade puhul ära ka tüüpide tegutsemise/ hinnangud juhul kui neis esineb olulisi erinevusi.

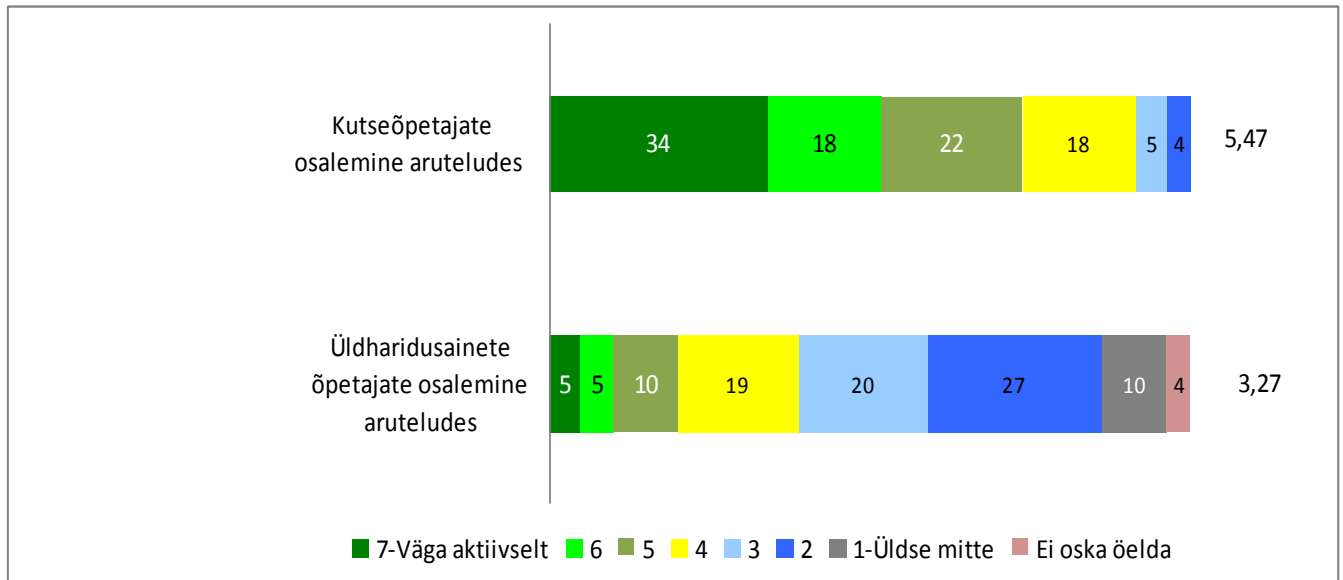
Pilt õppekava koostamise juhtimise osas oli eri tüüpidel küllalt sarnane- eristus vaid passiivsete grupp, kus teistest mõnevõrra sagedamini (34%) juhtis õppekava koostamist koolijuht (direktor, õppedirektor).

1.2.2 Õpetajate osalemine kooli õppekava rakendamisega seotud küsimuste aruteludes/lahendamisel

Osalemine aruteludes kooli õppekava rakendamisel, erinevatele probleemidele lahenduste otsimisel võimaldab õpetajatel minna paremini kurssi õppekava kui terviku eesmärkidega, saada arutelude käigus informatsiooni teiste õpetajate seisukohtadest, luues seeläbi ka aluse koolisiseseks koostööks.

Joonisel 5 on toodud kõikide vastanute hinnangud kutse- ja üldharidusainete õpetajate osalemise aktiivsusele kooli õppekavade rakendamisega seotud aruteludel/probleemide lahendamisel, hinnatuna 7-pallisel skaalal.

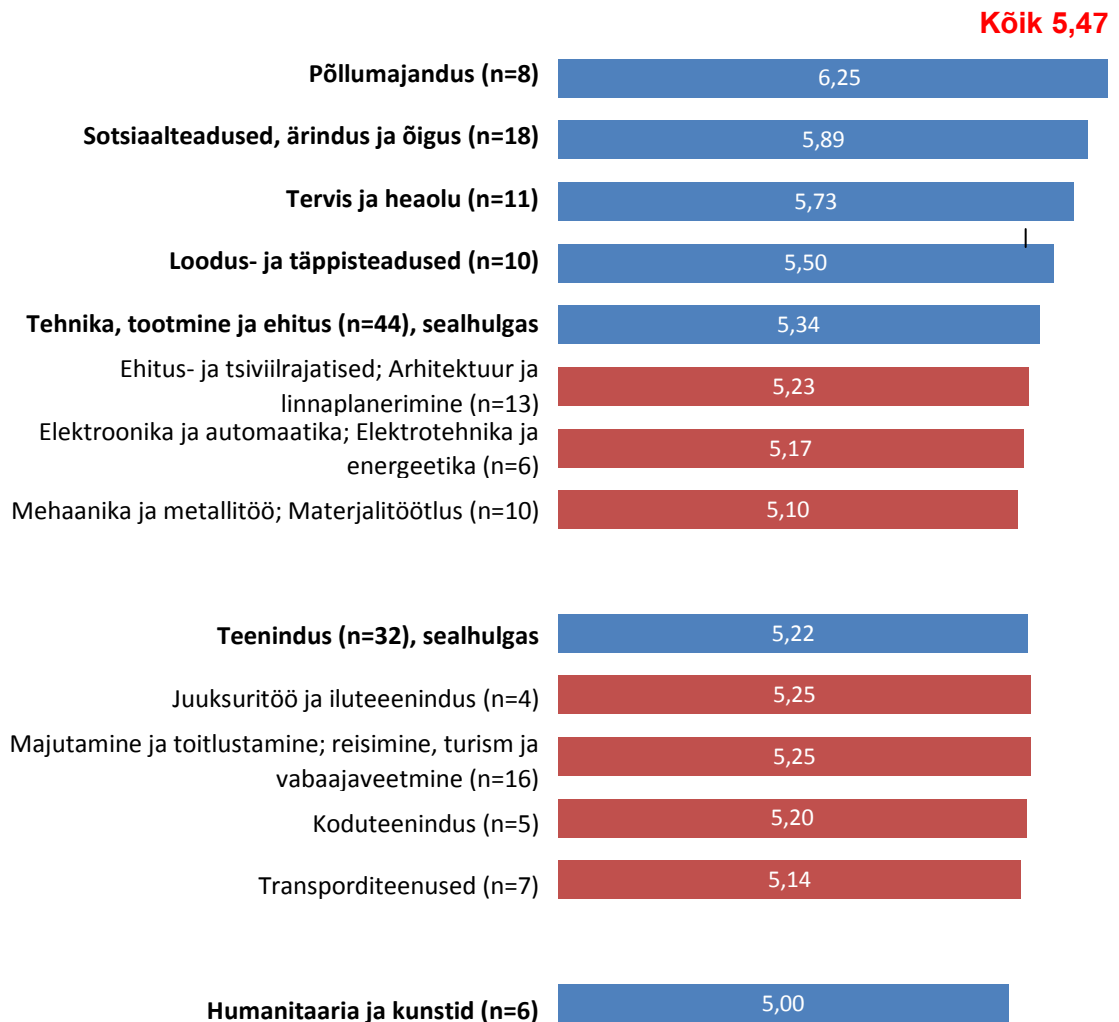
Joonis 5 Kutseõpetajate ja üldharidusainete õpetajate osalemine õppekavaga seotud küsimuste aruteludes (% , n=129 ja keskmine hinnang)

Oluliselt sagedamini võrreldes üldharidusainete õpetajatega on kooli õppekavade rakendamise aruteludesse olnud kaasatud kutseõpetajad (kolmveerand õppekavarühmade esindajatest hindas kutseõpetajate kaasatust aruteludesse 5-7 palliga, üldharidusainete õpetajate puhul vaid 20%).

Õppevaldkonniti ja osaliselt ka õppekavarühmade kaupa on õpetajate kaasamine mõnevõrra erinev. Joonisel 6 ja 7 on toodud õppevaldkonniti keskmised hinnangud kutseõpetajate ja üldharidusainete õpetajate kaasamise kohta aruteludesse. Nii nende joonistel kui edaspidi on eri õppevaldkondade esindajate hinnangud järjestatud kõige positiivsematest alates.

Joonis 6 Keskmine hinnang 7-pallisel skaalal kutseõpetajate kaasamisele aruteludesse eri õppevaldkondades ja õppekavarühmades

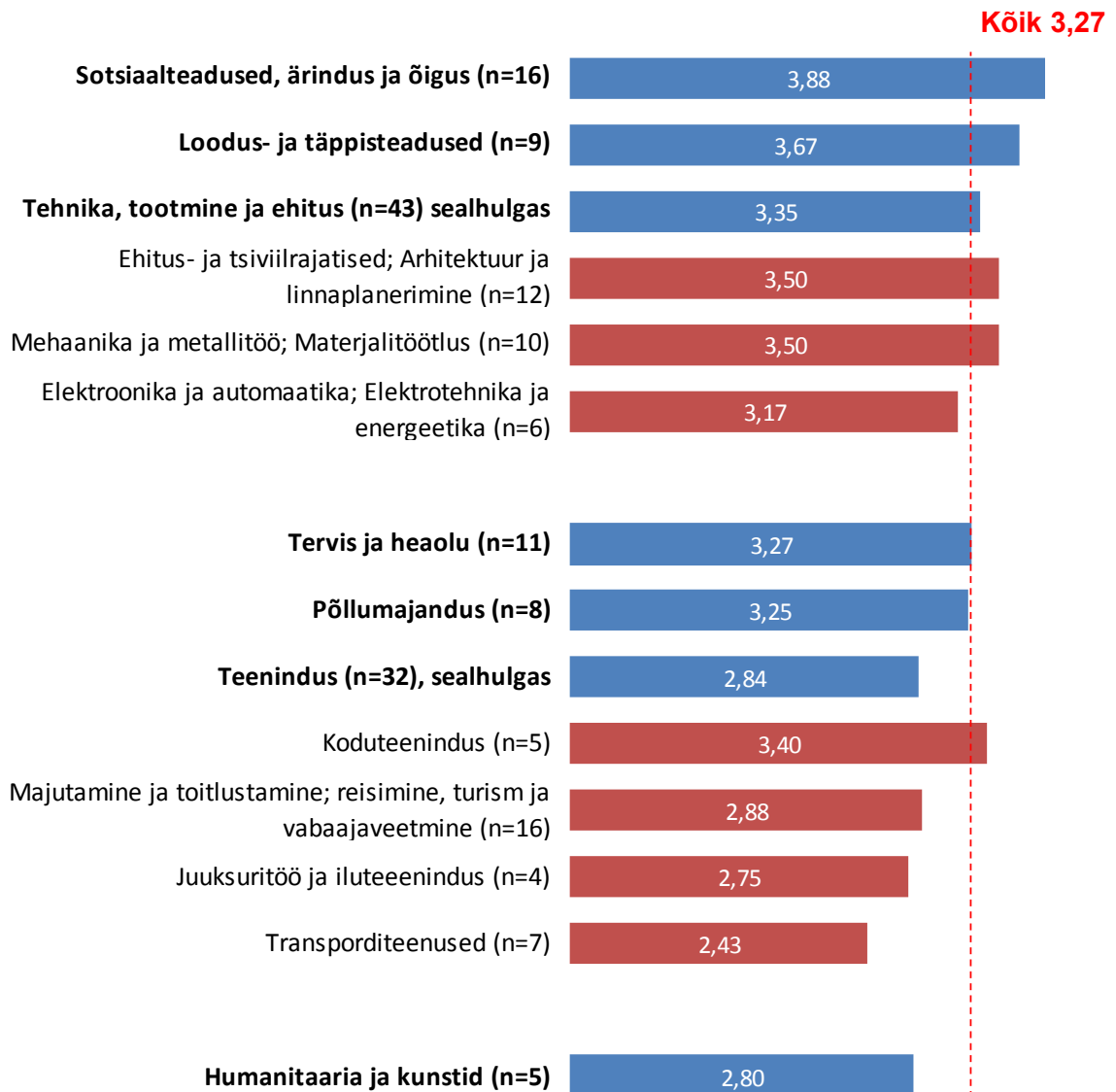

Keskmine hinnang 7-pallisel skaalal kutseõpetajate kaasamisele õppekava rakendamisega seotud aruteludesse varieerub õppevaldkonni ja suuremates õppekavarühmades 5 pallist kuni 6,25 pallini, so 1,25 palli ulatuses.

Madalamad hinnangud kutseõpetajate kaasamisele on antud on humanitaaria- ja kunsti ning teeninduse õppevaldkondades. Esimesel juhul oli õppekava koostamise eesotsas enam kui 80% juhtudest kooli juhtkonna esindaja, teeninduse valdkonnas olid kutse- ja erialaõpetajad ise sagedamini ka õppekava koostamise juhtideks.

Põllumajanduse, tervise heaolu ja sotsiaalteaduste, ärimuse, õiguse õppevaldkonnas oli kutseõpetajate kaasamine aruteludesse kõige sagedasem. Seal juhiti õppekava koostamist mõnevõrra sagedamini osakonna tasemel (osakonnajuhataja, eriala juhtõpetaja).

Joonis 7 Keskmine hinnang 7-pallisel skaalal üldharidusainete õpetajate kaasamisele aruteludesse eri õppevaldkondades ja õppekavarühmades

Üldharidusainete õpetajate kaasamine aruteludesse õppekava üle on kõikides õppevaldkondades ilma erandita olnud oluliselt harvem võrreldes kutseõpetajate kaasamisega. Keskmine hinnang 7-pallisel skaalal varieerub eri õppevaldkondades 2,8 kuni 3,88-ni, so ühe palli ulatuses.

Õpetajate sagedasem kaasamine võrreldes keskmisega

Õppevaldkondadest eristuvad üldharidusainete õpetajate mõnevõrra sagedasema kaasamise poolest sotsiaalteaduste, ärimise, õiguse ning loodus-täppisteaduste õppevaldkond (keskmine hinnang vastavalt 3,88 ja 3,67 palli).

Üldharidusainete õpetajaid on kaasatud aruteludesse harvemini samuti humanitaaria ja kunsti ning teeninduse õppevaldkonnas (vastavalt 2,80 palli ja 2,84 palli). Teistest teeninduse valdkonna õppekavarühmadest eristub koduteenindus, kus üldharidusainete õpetajate kaasamine õppekava koostamise aruteludesse on sama valdkonna teiste

õppekavarühmadega ja ka kõikide vastanutega võrreldes isegi mõnevõrra aktiivsem (keskmine 3,4 palli).

Õpetajate kaasamine uue õppekava aruteludesse eri tüüpides

Uue õppekava koostamise aruteludesse ja probleemide lahendamisse kaasati gruppide poolt õpetajaid erinevalt (tabel 3).

Tabel 3. Õpetajate kaasamine aruteludesse õppekava koostamisel eri tüüpides

	KÕIK	Tüpoloogia: õppekavade rakendumine			
		Passiivsed	Muutustega kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
Kutseõpetajate osalemine õppekava aruteludel keskmine	5,47	4,56	5,47	6,21	5,00
Üldharidusainete õpetajate osalemine õppekava aruteludel keskmine	3,27	3,11	3,23	3,84	2,47

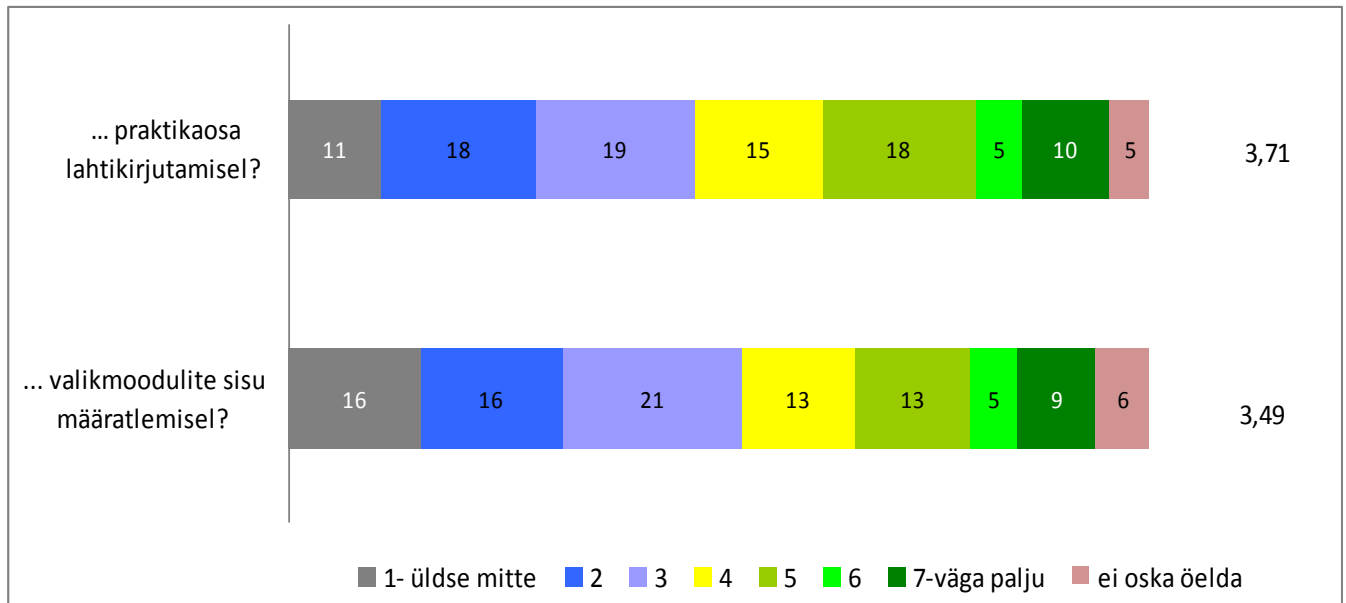
Aktiivsed muutjad on oluliselt sagedamini kaasanud nii kutseõpetajad kui üldharidusainete õpetajad uue õppekava aruteludesse/probleemide lahendamisse. Samas on ka selles grupis üldharidusainete õpetajate osalemine aruteludes võrreldes kutseõpetajatega olnud tagasihoidlikum.

Passiivsete grupp eristub üldpildist kutseõpetajate vähesema kaasamise osas aruteludesse. *Valikuliste muutjate* grupp eristub üldpildist üldharidusainete õpetajate vähese kaasamise poolest uue õppekava aruteludesse.

1.2.3 Tööandjate kaasamine õppekava koostamise aruteludesse

Tööandjate kaasamine aruteludesse kooli õppekavade üle on võrreldes üldharidusainete õpetajate kaasamisega isegi mõnevõrra aktiivsem – ligikaudu kolmandiku vastanute hinnangul on tööandjad osalenud aktiivselt (hinnang 5-7 palli) õppekava praktikaosa lahtikirjutamisel ja enam kui veerandi vastanute hinnangul ka valikmoodulite sisu määratlemisel (joonis 8)

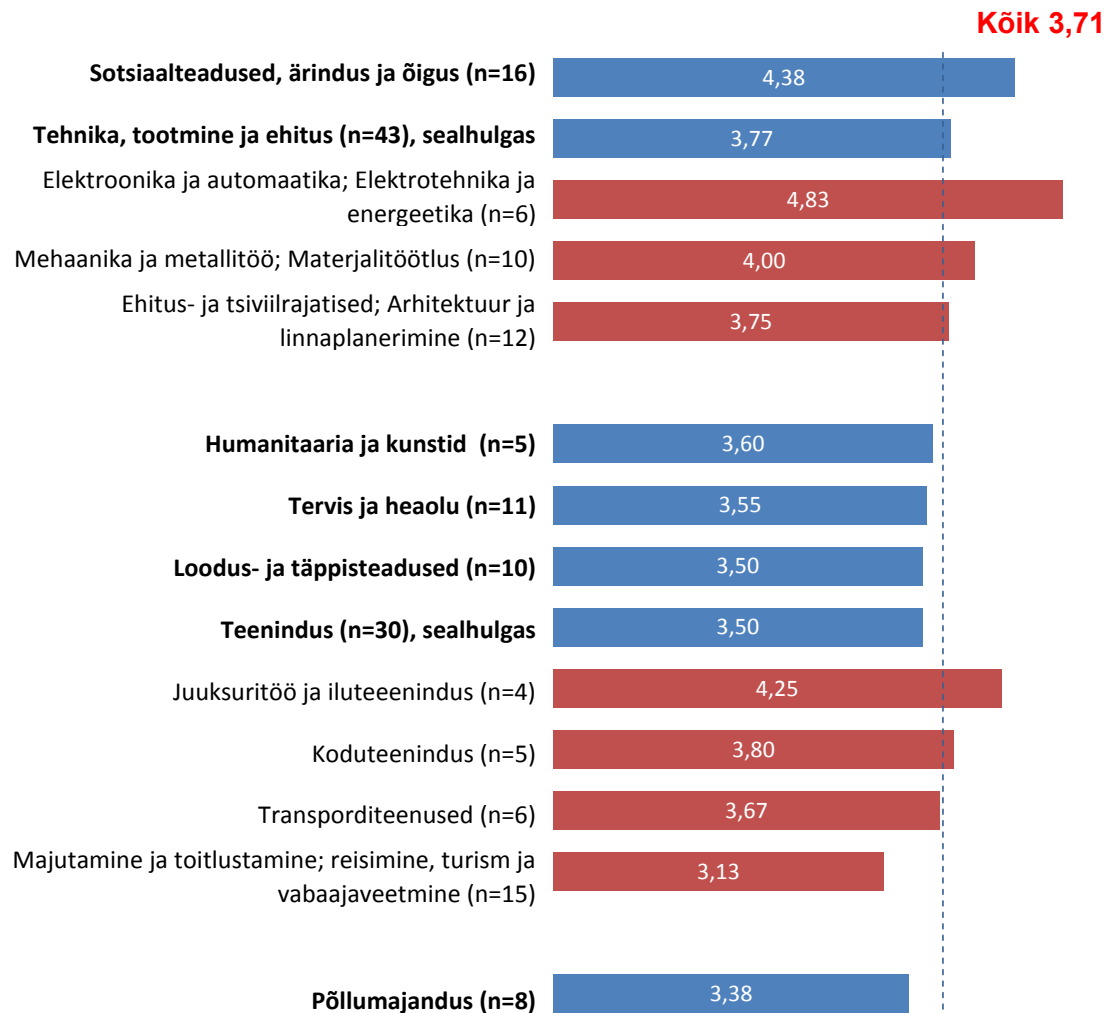
Joonis 8 Hinnangud tööandjate kaasamisele aruteludesse õppekava praktikaosa ja valikmoodulite üle (% , n=129 ja keskmine hinnang)

Samas on märkimisväärne, ligi kolmandikuni küündiv nende hulk, kus tööandjaid pole praktiliselt üldse kaasatud (hinnangud 1 ja 2 palli) ei praktikaosa lahtikirjutamisse ega ka valikmoodulite sisu määratlemisse.

Joonisel 9 on toodud tööandjate kaasamine õppekava praktikaosa lahtikirjutamisse ja joonisel 10 valikmoodulite määratlemisse erinevates õppevaldkondades. Sõltuvalt õppevaldkonnast ja ka suuremates õppekavarühmades on tööandjate kaasamise aktiivsus mõnevõrra erinev.

Joonis 9 Tööandjate osalus õppekava praktikaosa lahtikirjutamisel eri õppevaldkondades/õppekavarühmades (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

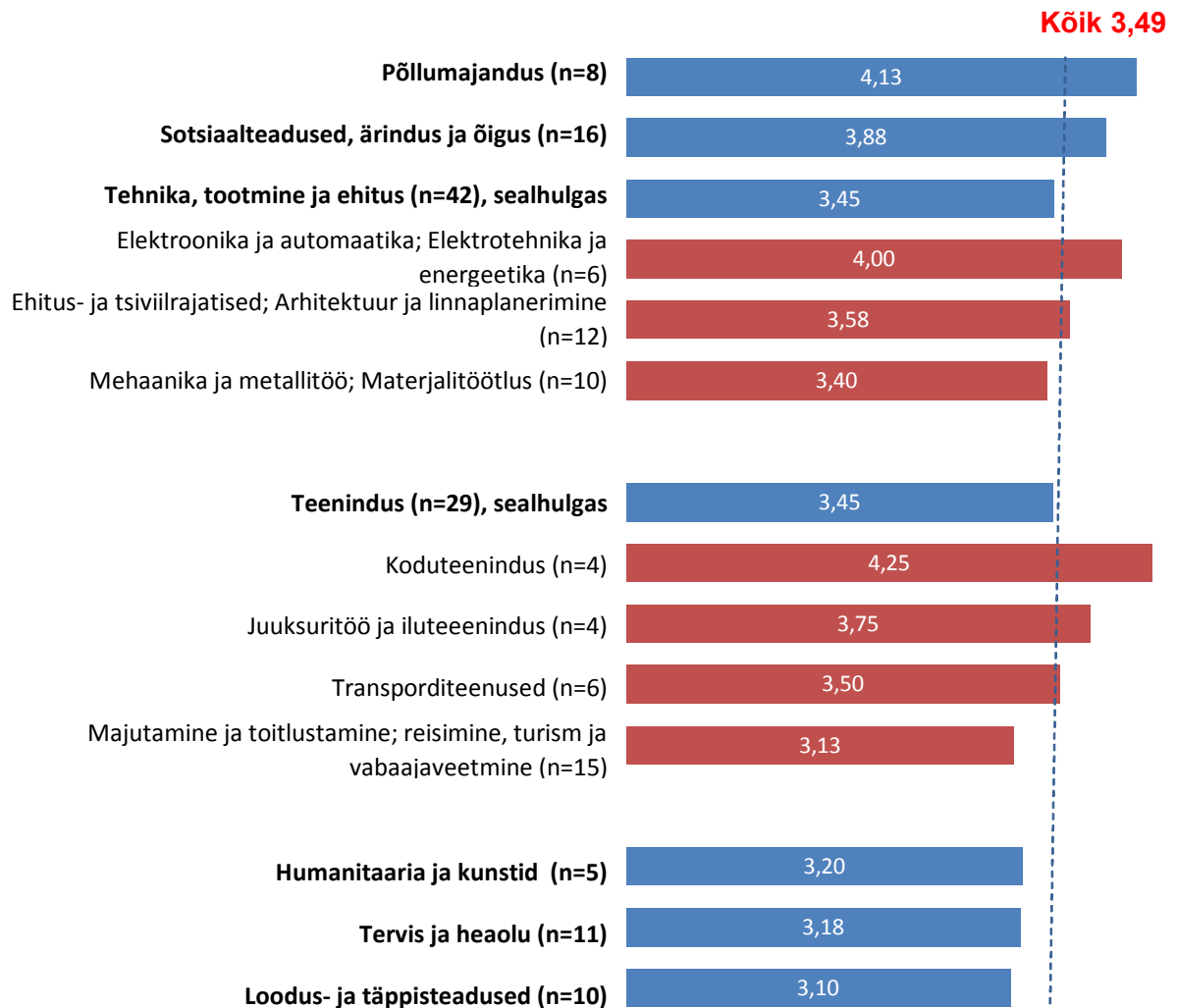

Tööandjate sagedasemal kaasamisel aruteludesse praktikaosa üle eristub sotsiaalteaduse/ärinduse, halduse õppevaldkond (keskmine hinnang 4.38 palli) ning õpperühmadest elektroonika, automaatika; energeetika ja elektrotehnika ning juuksuritöö ja iluteenindus.

Harvemini on tööandjaid kaasatud praktikaosa lahtikirjutamisse loodus- ja täppisteaduste (3,50 palli) ja põllumajanduse (3,38 palli) õppevaldkonnas ning teenindusest majutamise ja toitlustamise/turismi õppekavarühmades (3,13).

Tööandjad, kes rääkisid kaasa praktikaosa lahtikirjutamisel, olid sagedamini praktikabaasi esindajad (70%) ja praktikutest õpetajad (60%). Nendes õppevaldkondades/õppekavarühmades, kus tööandjate kaasamine praktika osa lahtikirjutamisel oli sagedasem, toodi sagedamini esile nii oma praktikutest õpetajate kui praktikabaaside esindajate kaasamist ja seal, kus oli tööandjaid vähem kaasatud, nimetati viimaseid harvemini.

Joonis 10 Tööandjate osalus õppekava valikmoodulite sisu määratlemisel eri õppevaldkondades/õppekavarühmades (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

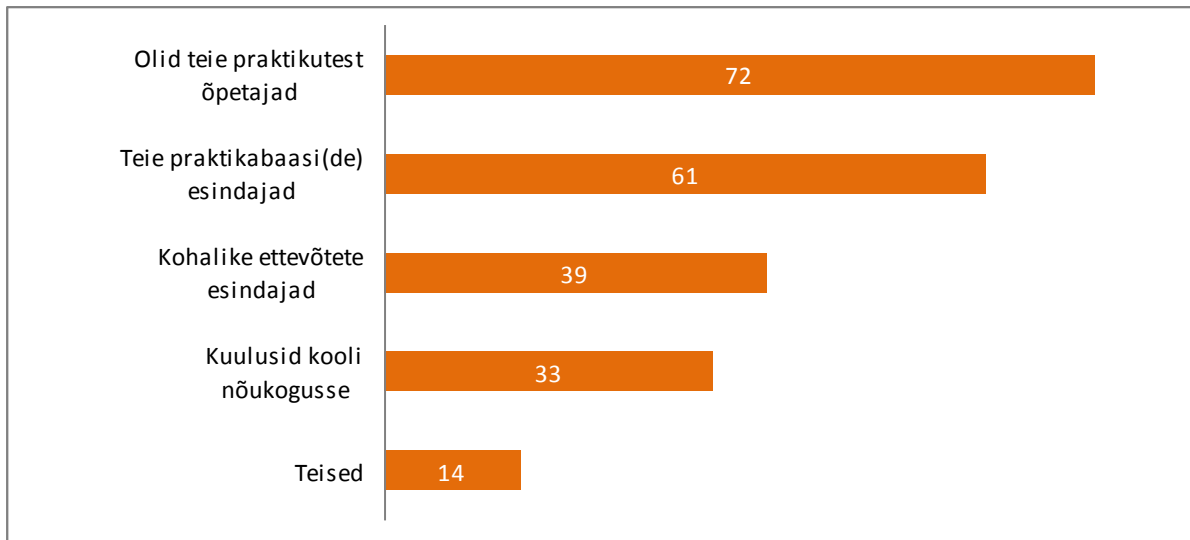

Valikmoodulite sisu määratlemisel eristuvad tööandjate sagedasema kaasamise poolest põllumajanduse ja sotsiaalteaduse/ärimuse, halduse õppevaldkond (keskmine hinnang valikmoodulite määratlemisel vastavalt 4,13 ja 3.82 palli). Õppekavarühmadest koduteenindus 4,25 ja tootmise tehnika õppevaldkonnast elektroonika ja automaatika (4.0 palli).

Harvemini on tööandjaid valikmoodulite sisu määratlemisse kaasatud loodus- ja täppisteaduste, tervise ja heaolu ning humanitaaria ja kunsti õppevaldkondades. (3,1-3,2 palli) ning teeninduse õppevaldkonnast majutamise ja toitlustamise/turismi õppekavarühmades (3,13)

Joonisel 11 on toodud tööandjad, kes rääkisid kaasa valikmoodulite sisu määratlemisel.

Joonis 11 Tööandjad, kes rääkisid kaasa valikmoodulite sisu määratlemisel ... (% , n=36)

Sagedamini olid nendeks praktikutest õpetajad. Sellest, kuivõrd oma praktikutest õpetajaid ja praktikabaaside esindajaid kaasati valikmoodulite sisu määratlemisse, sõltub ka üldine tööandjate kaasamise aktiivsus õppevaldkonnas või õppekavarühmas.

Teiste isikutena, kes olid kaasatud valikmoodulite sisu määramisse, nimetati veel riiklike õppekavade töörühma kuulunud õpetajaid ja kooli vilistlasi ja üksikutel juhtudel ka üleriigiliste ettevõtete esindajaid.

Tööandjate kaasamine uue õppekava aruteludesse eri tüüpides

Uue õppekava koostamise aruteludesse ja probleemide lahendamisse kaasati tüüpide poolt lisaks õpetajatele erinevalt ka tööandjaid (tabel 4). *Passiivsete* tüüp eristub teistest oluliselt tööandjate vähesema kaasamise poolest nii valikmoodulite sisu määratlemisse kui praktikaosa lahtikirjutamisse.

Tabel 4. Tööandjate kaasamine aruteludesse õppekava koostamisel

		KÕIK	Tüpoloogia: õppekavade rakendumine			
			Passiivsed	Muutustega kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
tööandjate osalemine: õppekava valikmoodulite sisu määratlemisel	keskmine	3,49	2,65	3,52	3,75	3,83
..praktikaosa lahtikirjutamisel	keskmine	3,71	2,94	3,71	4,19	3,57

Aktiivsete muutjate tüüp on enam kaasanud tööandjaid praktikaosa lahtikirjutamisse.

SEEGA: Õppekava aruteludesse on aktiivsemalt kaasatud kutseõpetajaid (kolmveerand vastanutest hindas 5-7 palliga) võrreldes üldharidusainete õpetajatega (viiendik hindas 5-7 palliga). Tööandjad on osalenud aktiivselt praktikaosa lahtikirjutamisel ligikaudu kolmandiku ja valikmoodulite sisu määratlemisel enam kui veerandi vastanute hinnangul.

Nii kutse- kui üldharidusainete õpetajaid on enam õppekava aruteludesse kaasanud enim aktiivsete muutjate tüüp, kõige vähem aga passiivsete ja valikuliste muutjate tüüp. Viimased eriti just üldharidusainete õpetajaid.

Tööandjate kaasamine nii praktikaosa lahtikirjutamisse kui valikõpingute sisu määratlemisse on samuti madalaim passiivsete tüübis. Aktiivsete muutjate tüüp eristub neist tööandjate sagedasema kaasamise poolest praktikaosa lahtikirjutamisse õppekavas, kelleks on teistega võrreldes sagedamini nii praktikabaaside esindajad kui ka praktikutest õpetajad.

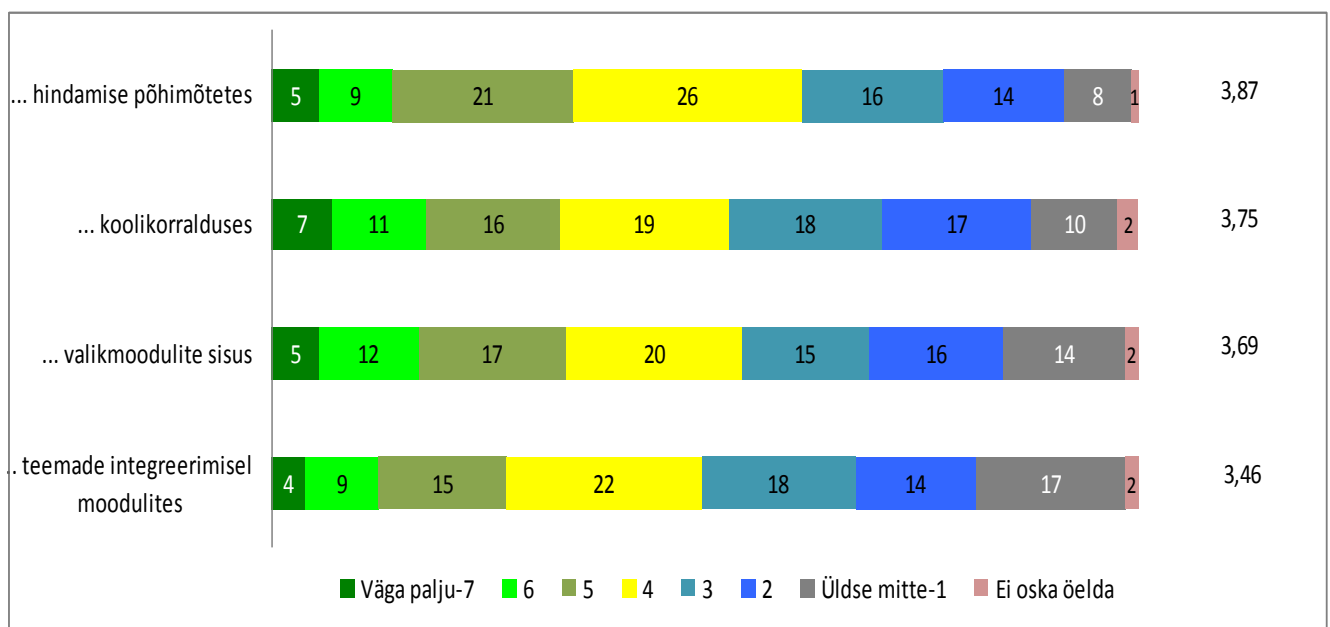
1.3 Muudatuste tegemine koolis õppekavade rakendamisel esimese aasta jooksul/möödumisel

Vastanutel paluti hinnata, kuivõrd on nad esimesel aastal õppekava rakendamise käigus sisse viinud erinevaid muudatusi. Tulemused on toodud joonisel 12.

Keskmine hinne 7-pallisel skaalal eri aspektide osas tehtud muudatustele on vahemikus 3,46-3,87, so skaala keskpunkti ümbruses.

Muudatuste tegemise ulatust eri aspektide osas hindab 5-7 palliga, so küllalt suureks, 28-35% vastanutest. Neid, kelle hinnangul on esimesel õppeaastal tehtud muudatusi eri aspektide osas vähe või üldse mitte (hinnanguid 1-3 palli), on oluliselt enam, vahemikus 38-49%.

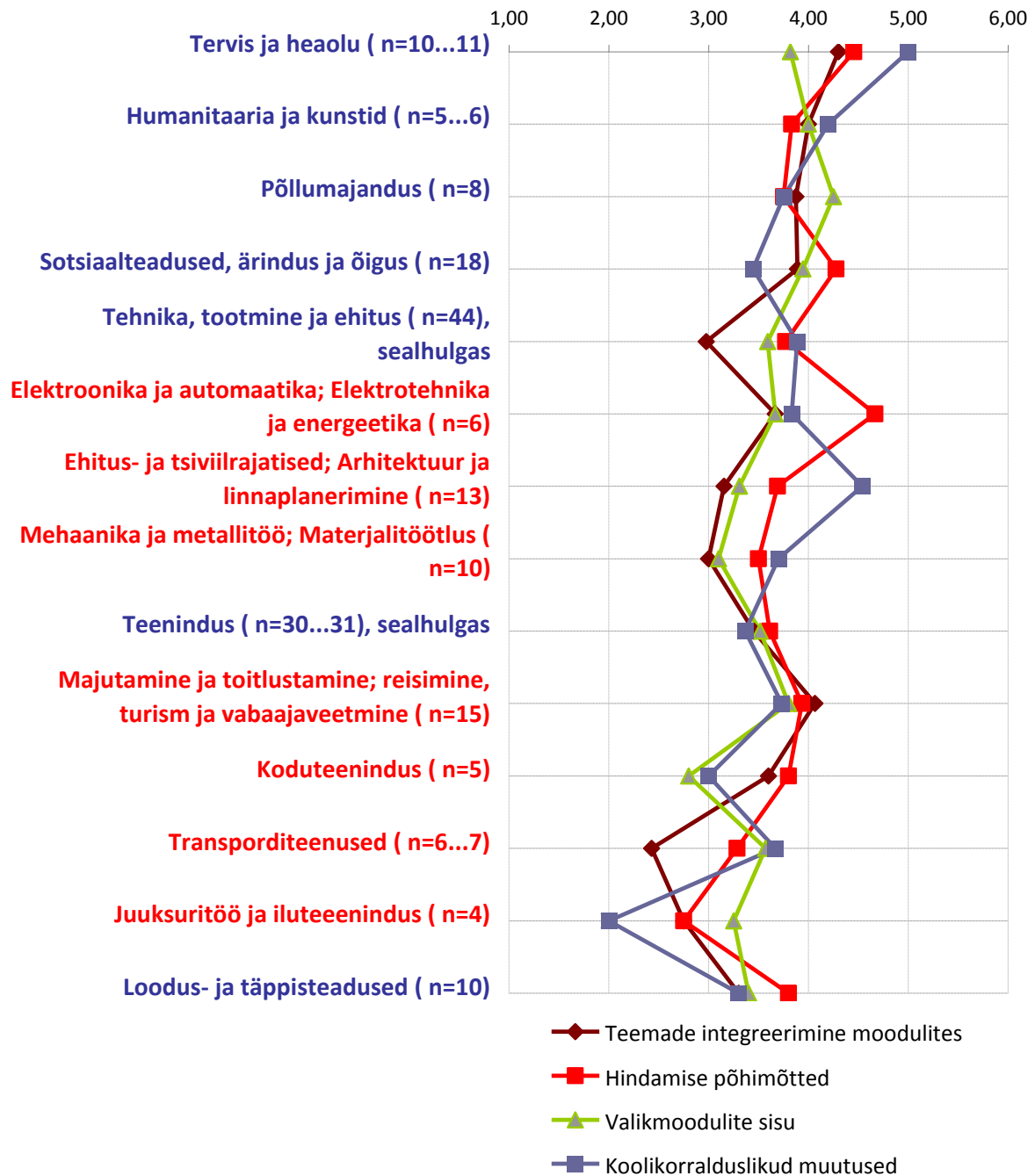
Joonis 12 Esimesel aastal õppekava rakendamise käigus koolis sisse viidud muudatused (% , n=129 ja keskmine hinnang skaala, kus 1= üldse mitte ja 7-väga palju)

Enam muudatusi on tehtud hindamise põhimõtetes, kõige vähem teemade integreerimisel moodulites, kuid see ei kehti kõikide õppevaldkondade kohta.

Ülevaade õppevaldkondades ja suuremates õppekavarühmades sisse viidud muudatustest on toodud joonisel 13.

Joonis 13 Õppekava rakendamise käigus sisseviidud muudatused pärast esimest aastat eri õppevaldkondades ja õppekavarühmades (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

Üldpildiga võrreldes (3,87) viidi mõnevõrra sagedamini sisse muudatusi seoses hindamisega:

- Sotsiaalteaduste, ärimise õiguse õppevaldkonnas(4,28);
- Tervise valdkonnas (4,45);
- Elektroonika ja automaatika; elektrotehnika ja energeetika õppekavarühmades (4.67).

Keskmisest väiksema muudatuste tegemisega hindamise põhimõtetes eristuvad üksikud õppekavarühmad nagu

- Juuksuritöö ja iluteenindus (2,75);
- Transporditeenused (3,30).

Koolikorralduslikke muutusi õppekavade rakendamisel esimesel aastal hinnati keskmisega võrreldes suuremaks:

- tervise ja heaolu õppevaldkonnas (5,0);
- humanitaaria ja kunsti õppevaldkonnas (4,20);
- ehituse ja tsiviilrajatise õppekavarühmades (4,54).

Keskmisega võrreldes on koolikorralduses esimesel aastal tehtud vähem:

- Loodus-täppisteaduste õppevaldkonnas (3,3);
- teeninduse valdkonnast iluteeninduse ja koduteeninduse õppekavarühmades (2,0)

Valikmoodulite sisus on tehtud enam muudatusi:

- põllumajanduse (4,25) ja
- humanitaaria ja kunsti õppevaldkonnas (4,0).

Vähem muudatusi on valikmoodulite sisus tehtud

- koduteeninduse (2,80);
- mehhaanika ja metallitöö õppekavarühmades (3,1)

Enam muudatusi teemade integreerimisel moodulites on tehtud:

- tervise ja heaolu õppevaldkonnas (4,3) ja
- humanitaaria ja kunsti valdkonnas (4,0).
- teeninduse valdkonnast majutuse, toitlustuse, turismi õppekavarühmades (4,07).

Keskmisest vähem on selles osas tehtud muudatusi tehnika, tootmise ehituse valdkonnas, (2,98) , seda pea kõikides õppekavarühmades, välja arvatud mehhaanika-elektroonika õppekavarühmas, kus hinnati muudatuste tegemist teemade integreerimisel moodulites keskmisel tasemel.

Ka teeninduse valdkonna juuksuritöö ja iluteeninduse ning transporditeeninduse õppekavarühmades oli muudatusi teemade integreerimisel moodulites võrreldes üldpildiga aset leidnud vähem (keskmised vastavalt 2,75 ja 2,43).

Muudatuste tegemine õppekavasse esimesel aastal eri tüüpide poolt

Tabelis 5 on toodud keskmised hinnangud muudatuste ulatusele õppekava rakendamisel esimesel aastal eri tüüpides.

Tabel 5. Eri tüüpide poolt õppekava rakendamise käigus tehtud muudatused esimesel aastal

Esimese aasta muudatused:		KÕIK	Tüpoloogia : õppekavade rakendamine			
			Passiivsed	Uuendustega kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
..teemade integreerimisel moodulites	Keskmine	3,46	3,00	3,28	4,36	2,73
... hindamise põhimõtetes	Keskmine	3,87	3,22	3,69	4,91	3,07
..valikmoodulite sisus	Keskmine	3,69	3,72	3,84	4,31	1,67
...koolikorralduses	Keskmine	3,75	2,78	3,82	4,72	2,60

Enim muudatusi on sisse viinud kõikides aspektides *aktiivsed muutjad* ja kõige vähem *valikulised muutjad*. Ka *passiivsete grupi* hinnangud eristuvad oluliselt *aktiivsete muutjate* omadest valikmoodulite sisus tehtud väiksemate muudatuste poolest.

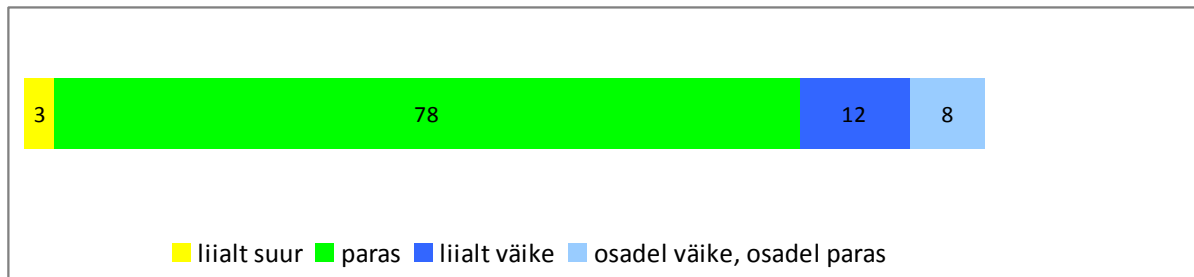
SEEGA: Esimesel õppeaastal on eri õppekavarühmades kõige enam tehtud muudatusi hindamise põhimõtetes (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal 3.87), millele järgnevad muudatused koolikorralduses(3,75 palli) ja valikmoodulite sisus (3,69 palli). Kõige vähem on toimunud muudatusi teemade integreerimisel moodulites (3.46 palli).

Ka hinnangutes muudatustele eristuvad võrreldes eri õppevaldkondade ja õppekavarühmadega enam paljude õppekavarühmade esindajatest koosnevad tüübid: aktiivsed muutjad oluliselt sagedamini muudatuste sisseviimiselt ja valikulised muutjad oluliselt vähem muudatuste tegemiselt õppekavade rakendamise eri aspektides, eriti aga valikmoodulite sisus ja koolikorralduses. Passiivsete tüüp on analoogselt valikuliste muutjatega teinud vähesel määral esimesel õppeaastal muudatusi koolikorralduses.

1.4 Uued õppekavad ja nendes pakutavad valikud

Kvalitatiivuuringu raames, mis käsitles uute õppekavade rakendamist, toodi fookusgruppides ühe probleemina esile valikõpingute liialt väikest mahtu. Selgitamaks, mil määral ja millistes õppekavarühmades on see probleemiks, paluti õppekavarühmade esindajatel hinnata valikõpingute mahtu oma õppekavarühma erialadel. Valdavalt hinnati seda parajaks (joonis 14).

Joonis 14 Vastanute hinnangud valikõpingute mahule oma õppekavarühma erialadel (% , n=129)

Liialt väikeseks hindas valikõpingute mahtu oma õppekavarühma erialadel 12%, so 15 vastanut. Lisaks pidas veel 10 vastanut valikõpingute mahtu väikeseks osal õppekavarühma erialadest.

Erialadeks, kus valikõpingute mahtu peeti liialt väikeseks on:

- Loodus-täppisteaduste õppevaldkonnast arvutierialad, arvutid ja arvutivõrgud, tarkvaraarendus (3 vastanut);
- Teeninduse õppevaldkonnas: veokorraldaja, logistik, lapsehoidja, kodumajandus, kinnisvarahooldus, rekreatsioonikorraldus (2), loodusturismi korraldus (2), majutusteenindus , kokk, toidlustusteenindus, majutusteeninduse korraldus, loodusturismi korraldus (2), autotehnik;
- Tehnika, tootmise, ehituse valdkonnast restaureerimine, ehitus, elektrik põhikooli baasil, keevitaja, metallitöötlemispinkidel töötaja, laevakere koostaja (7);
- Tervise ja heaolu õppevaldkonnast hooldustöötaja;
- Humanitaaria ja kunsti õppevaldkonnast dekoraator-stilist, 3-D modelleerija-visualiseerija;
- Sotsiaalteaduste, ärimise ja õiguse valdkonnast majandusarvestuse ja maksunduse, müügikonsultandi ning ärikorralduse eriala.

Vastanutel paluti ka hinnata, milline on nende hinnangul sobiv valikõpingute maht. Sobiva valikõpingute mahuna nimetati kõikide vastanute poolt küllalt erinevaid numbreid alates 5-10% kuni pooleni õppekava mahust.

Küsimus: *Milliste kompetentside arendamiseks kasutaksite täiendavaid valikuid?* esitati kõikidele vastanutele sõltumata sellest, kuidas ta hindas valikõpingute mahtu õppekavas.

Suuremate rühmadena saab esile tuua erialaga seonduvaid teadmisi, oskusi, hoiakud, sh eriala kaasajastamine, uute valdkondade, oskuste omandamine, spetsialiseerumine, praktika osakaalu, praktilise õppe suurendamine.

Toodi esile ka üldiste oskuste ja õpilase arenguga seonduvaid kompetentse nagu võõrkeeled, õpilase isiksuse arenguga seonduv, sh sotsiaalsed oskused, eetika.

Need on kompetentsid, mille arendamisele eeldatavalt praegu eri õppekavarühmade erialadel piisavalt tähelepanu ei saa pöörata. Seetõttu on väljaöeldut võimalik kasutada lähtealusena uute õppekavade koostamisel.

Vastanute hinnangud selle kohta, milliste kompetentside arendamisele peaks õppekavarühmades enam tähelepanu pöörama, on toodud originaalkujul aruande lisas 1.4.

SEEGA: *Uutes õppekavades sisalduvat valikõpingute mahtu hindas enamik vastanutest parajaks. Samas nähti oma õpilaste puhul hulganisti arendamist vajavaid kompetentse kui kasutada oleks täiendavad valikud.*

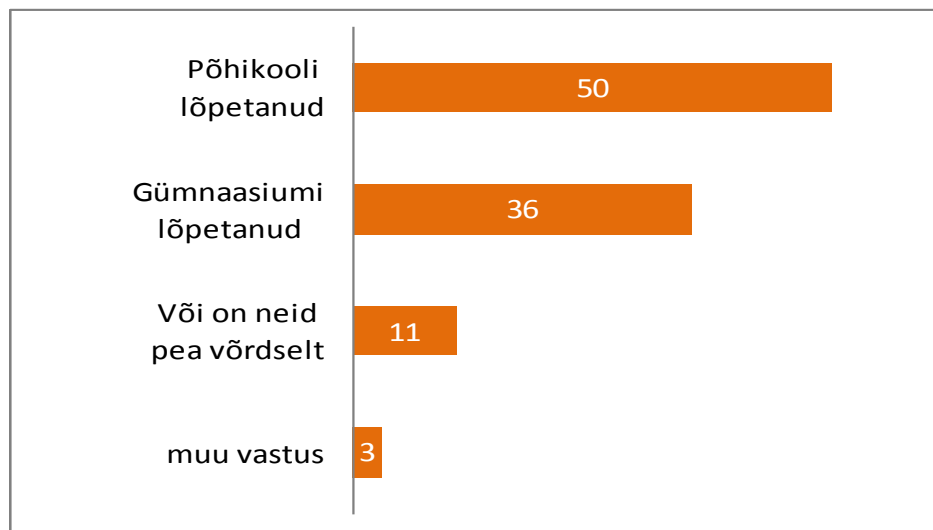
1.5 Õpilaskond ja uued õppekavad

1.5.1 Õppimaasujad ja nende taseme ühtlus

Vastajatel paluti määratleda, kas nende õpperühma erialadele õppimaasujate seas on ülekaalus põhikooli, gümnaasiumi lõpetanud või on neid pea võrdselt.

Tulemused on toodud joonisel 15.

Joonis 15 Õppekavarühma erialadel õpivad põhiliselt (% , n=129)

Üldpildiga võrreldes on põhikooli lõpetanute ülekaal kõige suurem tehnika, tootmise ehituse valdkonnas (75% vastanute hinnangul) ja põllumajanduse (63%), loodus ja täppisteaduste õppevaldkondades (60%) ning osal teeninduse valdkonna õppekavarühmades, eriti transporditeenuste ja metallitöö puhul.

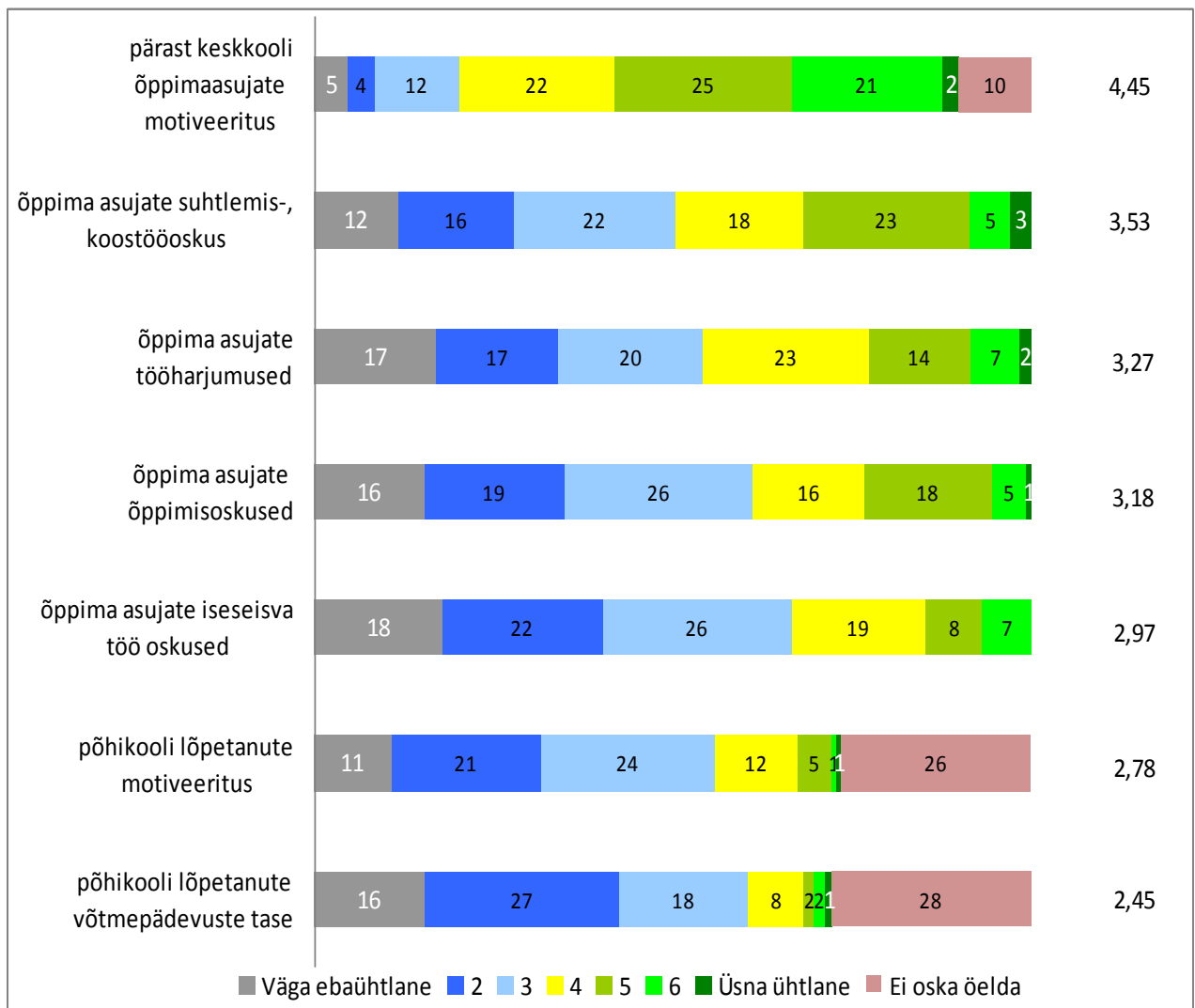
Sotsiaalteaduste, äriduse ja õiguse ning tervise ja heaolu õppevaldkonnas on ülekaalus gümnaasiumi lõpetanud (vastavalt 78% ja 73% vastanute hinnangul)

Selgitamaks, kuivõrd ühtlased on sisseastujad erinevate õppimise edukust mõjutavate näitajate poolest, paluti vastanutel hinnata oma õppekavarühma erialadele õppimaasujate taseme ühtlust eri näitajate põhjal. Tulemused on toodud joonisel 16.

Kõige ühtlasemaks hinnati pärast keskkooli õppima asujate motiveeritust (4,45). Samal ajal oli põhikooli lõpetanute motiveerituse taseme ühtlust hinnatud vaid 2,78 palliga, so väga ebaühtlaseks.

Väga ebaühtlaseks hinnatakse ka põhikooli lõpetanute võtmepädevuste taset (2,45 palli) ning kõigi õppimaasujate iseseisva töö oskuseid (2.97 palli).

Joonis 16 Hinnangud õppimaasujate taseme ühtlusele erinevate näitajate põhjal (% , n=129 ja keskmine hinnang 7 pallisel skaalal)

Küllaltki sarnased hinnangud anti õppimaasujate suhtlemis- ja koostööoskustele ja tööharjumustele – keskmised hinnangud taseme ühtlusele vastavalt 3,53 ja 3,27 palli. Selles osas eristub teistest õppevaldkondadest kõrgemate keskmiste hinnangute poolest vaid sotsiaalteaduste/ärinduse ja õiguse õppevaldkond, kus suurem osakaal on pärast keskkooli õppima tulnutel. Teiste õppevaldkondade esindajad hindasid oma õppimaasunute taset nimetatud oskuste osas küllalt ühtlaselt, sarnaselt keskmisele hinnangule.

Kõige ebaühtlasemaks pidasid põhikooli õpilaste motiveeritust õppida eriala just nende õppevaldkondade/õppekavarühmade juhid, kus õppimaasujate seas on kõige suuremas ülekaalus põhikooli lõpetanud - tehnika, tootmise ehituse õppevaldkonna, eriti mehaanika ja

metallitöö ja teenindustest transporditeenuste õppekavarühma esindajad. Ka humanitaaria ja kunsti õppevaldkonnas hinnati õppimaasujate taset eri tegurite osas väga ebaühtlaseks.

Õppevaldkondades, kus õppimaasujate seas on ülekaalus gümnaasiumi lõpetanud või on neid võrdselt põhikooli lõpetanutega, hinnatakse õppimaasujate taset ühtlasemaks, sh ka sinna õppimaasujate põhikooli lõpetanute motiveeritust.

Kõige raskemini õpingute käigus ületatavateks vajakajäämisteks õpilastel peeti eri vastanute poolt nii motiveeritust, huvipuudust eriala vastu, töö- ja õpiharjumusi, oskust õppida ja analüüsida oma tegevust ja õpitavat, raskust reaalinetes jne.

Eri õppekavarühmade esindajate poolt nimetatud vajakajäämised, mida on raske õpingute käigus ületada, on toodud aruande lisa 2.1.

Paraku on suures osas samad ka need omadused, mille arendamisele peaks õppijate puhul enam tähelepanu pöörama, et nad elus hästi toime tuleksid (lisa 2.2)

Eri tüüpide hinnangud õppimaasujatele

Hinnangutelt õppimaasujate taseme ühtlusele-ebaühtlusele eristuvad tüüpide hinnangud võrreldes muude teemadega vähem. Hinnangutes põhikooli lõpetanute võtmepädevuste tasemele puuduvad olulised erinevused, muude õppimaasujate taset puudutavate parameetrite osas piirneb eristuvus tüübiti poole kuni ühe palliga kas ühtluse või ebaühtluse suunas (tabel 6).

Tabel 6. Eri tüüpide hinnangud õppimaasujate taseme ühtlusele/ebaühtlusele

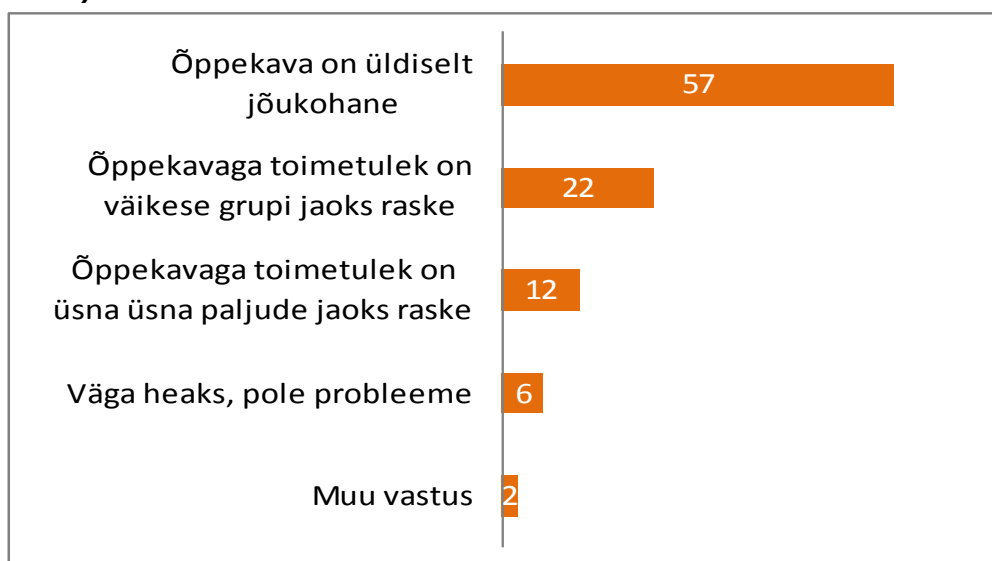
Kuivõrd ühtlane, hinnatuna 7 pallisel skaalal, on teie õppekavarühma erialadele õppimaasujate..		KÕIK	Tüpoloogia: õppekavade rakendumine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
suhtlemis-, koostööoskus?	Keskmine	3,53	3,00	3,45	4,00	3,50
tööharjumused?	Keskmine	3,27	2,61	3,10	3,76	3,69
õppimisoskused?	Keskmine	3,18	2,50	3,11	3,45	3,63
iseseisva töö oskused?	Keskmine	2,97	2,39	2,84	3,18	3,69
põhikooli lõpetanute võtmepädevuste tase?	Keskmine	2,45	2,43	2,35	2,79	2,33
põhikooli lõpetanute motiveeritus?	Keskmine	2,78	2,47	2,65	3,32	2,89
teiste õppimaasujate motiveeritus?	Keskmine	4,45	3,88	4,48	4,79	4,29

See tähendab, et õppimaasujate taset hinnati kõikide tüüpide esindajate poolt küllalt ebaühtlaseks, enamasti alla 4 pallise keskmise hinnanguga. Passiivsete tüübi hinnangul on neile õppimaasujate tase mitme näitaja puhul veelgi ebaühtlasem, sh pärast keskkooli õppimaasujate motiveeritus.

1.5.2 Toimetulek õppekavaga

Ligi 2/3 vastanute poolt hinnati õppekava õpilastele üldiselt jõukohaseks või väga heaks (joonis 17).

Joonis 17 Vastanute hinnangud oma õpilaste toimetulekule eriala õppekavadel (% , n=129)

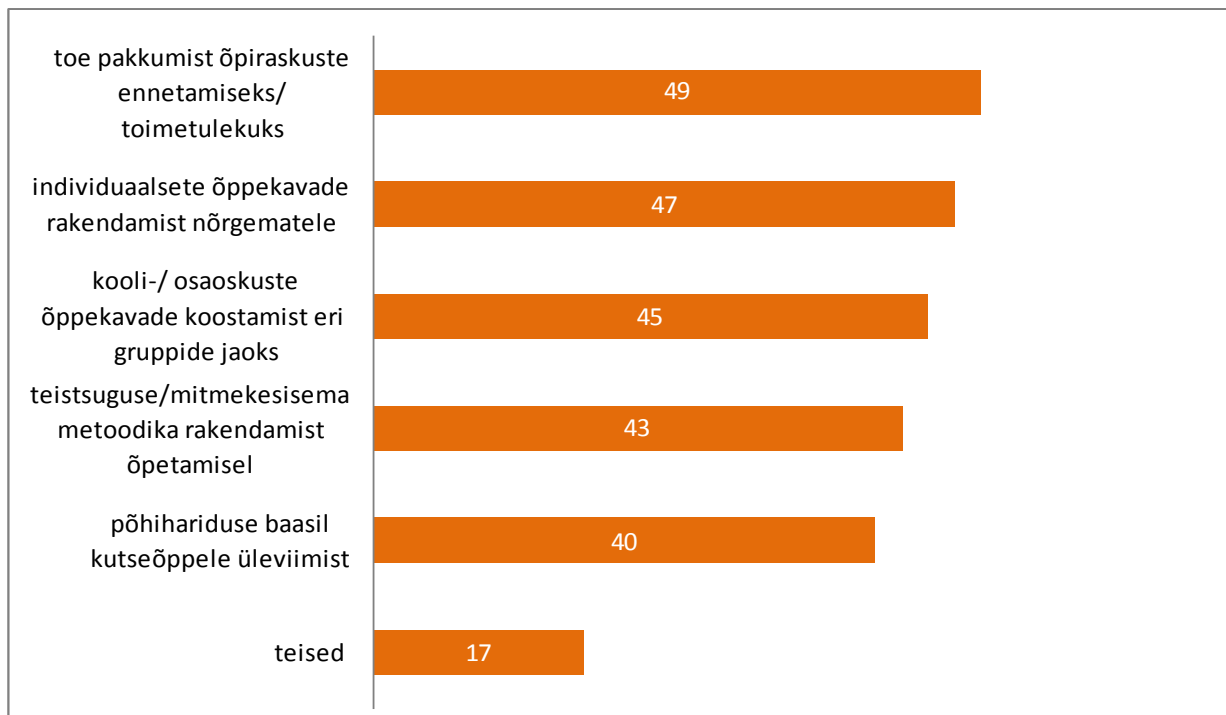

Väga heaks hindas õpilaste toimetulekut oma õppekavarühma erialadel 8 vastanut. Neist pooled olid sotsiaalteaduste, ärimise, õiguse õppevaldkonnast.

Õppekava hindas raskeks kas paljude või väikese grupi jaoks 34% vastanutest. Enamasti peeti õppekava raskeks tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna (ligi pooled raskeks hinnanud) ja ka teeninduse õppevaldkonna esindajate poolt (12 isikut), kus on suurem osakaal pärast põhikooli õppimaasunutel.

Väljapääsuna juhul, kui õppekava on suurema või väiksema grupi õpilaste jaoks raske (47 vastanut), nähti erinevaid meetmeid (joonis 18).

Joonis 18 Väljapääsuna õpiraskuste korral rakendatakse... (% , n=47)

Tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas, kus esines enim raskuseid õppekavaga toimetulekul, kasutatakse erinevaid toe pakkumise võimalusi keskmisel tasemel, mõnevõrra enam pakutakse tuge õpiraskuste korral (55%). Teeninduse õppevaldkonnas rakendatakse kõige sagedamini individuaalsete õppekavade pakkumist nõrgematele ja teistsugust, mitmekesisemat metoodikat (mõlemad viisid 62%).

Eri tüüpide hinnangud oma õpilaste toimetulekule õppekavaga ja neile toe pakkumine

Hinnangutes oma õpilaste toimetulekule õppekavadega nii nagu siseastujate taseme osas, puuduvad sõltuvalt tüübist suured erinevused.

Aktiivsete muutjate tüüp hindas õppekavaga toimetulekut ka väga heaks, mida ei esinenud *passiivsete* tüübi puhul, samuti on viimases mõnevõrra enam õppekavaga halvasti toimetulijaid.

Kokku hindas õppekavaga toimetulekut raskeks 8 passiivsete ja 7 aktiivsete muutjate tüübist. Enam eristus *passiivsete ja aktiivsete muutjate tüüp* väljapääsu nägemise osas õpiraskuste puhul, sh lahenduste hulga poolest.

Passiivsete tüübi ühe esindaja poolt nimetati keskmiselt 2,5 eri lahendust õpiraskuste korral, põhiliselt toe pakkumist (8-st 5), samuti osaoskuste baasil õppekavade koostamist (4) ja mitmekesisema metoodika kasutamist (4).

Aktiivsete muutjate tüübi ühe esindaja poolt nimetati keskmiselt 4 eri lahendust, sh 6 isikut seitsmest tõid välja individuaalsete õppekavade koostamist nõrgematele, teistsuguse

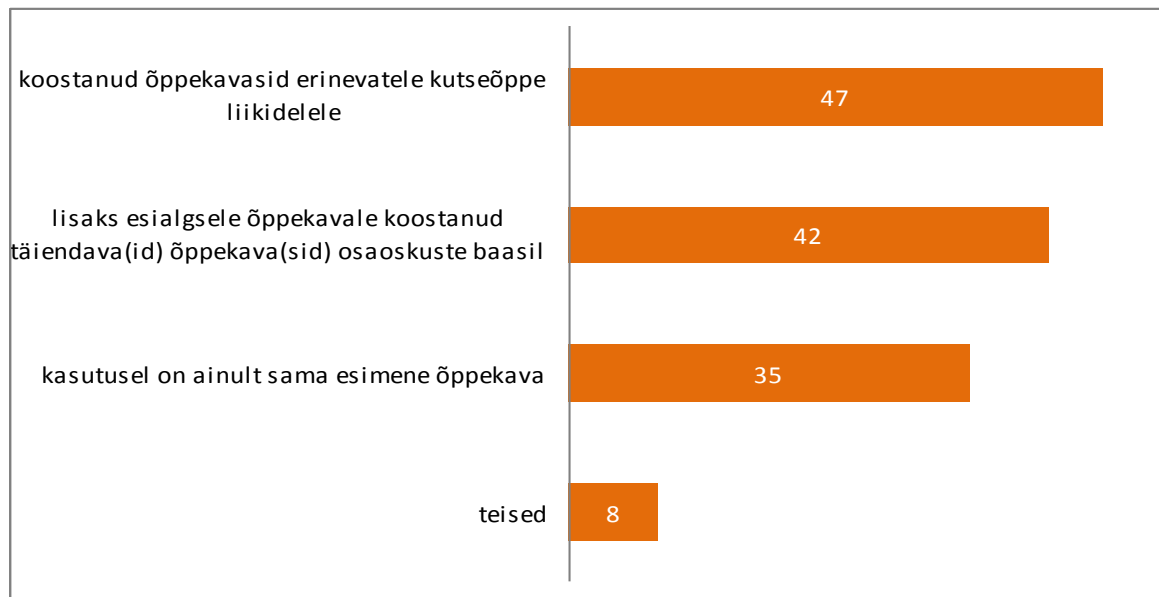
metoodika kasutamist, osaoskuste baasil õppekava koostamist eri gruppidele, 5 isikut seitsmest tõi välja põhihariduse baasil kutseõppele üleviimist ja samuti toe pakkumist õpiraskuste korral.

1.5.3 Täiendavate õppekavade koostamine kõikide vastanute poolt

Eelnev puudutas vaid neid vastanuid, kes hindasid oma õppekavasid õpilaste jaoks raskeks. Koolidel oli võimalus, arvestades oma õpilaskonda, koostada lisaks esialgsele õppekavale juba esimesel aastal ka täiendavaid õppekavasid kas erinevatele kutseõppe liikidele, osaoskuste baasil, rakendada individuaalseid õppekavasid. Nende võimaluste kasutamisest kõikide uuringus osalenute poolt annab ülevaate joonis 19.

Joonis 19 Täiendavate õppekavade koostamine lähtuvalt õpilaskonnast (% , n=129)

Oleme...

Osaoskuste baasil ja ka erinevatele kutseõppeliikidele on erinevaid õppekavasid keskmisest sagedamini koostatud tootmise ja tehnika õppevaldkonnas, eriti ehituse ja tsiviilrajateiste, samuti mehaanika ja metallitöö, elektrotehnika õppekavarühmades, kus õppimaasujate seas on enam põhikooli lõpetanud.

Kolmandiku õppekavarühmade esindajate hinnangul pole nad koostatud täiendavaid õppekavasid lisaks esimesena kasutuselevõetule.

Üksnes esialgset õppekava muutmata kujul rakendatakse teistest sagedamini loodustäppisteaduste, humanitaaria ja kunsti ning tervise ja heaolu õppevaldkonnas (enam kui pooled).

Tüüpidest on võrdse aktiivsusega otsinud lahendusi paindlikumaks õppe pakkumiseks nii uuendustega kaasaminejad kui aktiivsed muutjad. Mõlemast tüübist ligikaudu pooled on koostanud õppekavasid nii osaoskuste baasil kui erinevatele kutseõppe liikidele.

Seevastu valikuliste muutjate tüübist 56% on kasutusel esialgne õppekava ja vaid 19% on koostanud õppekavasid osaoskuste baasil, enam kui kolmandik erinevatele kutseõppe liikidele.

Passiivsete tüübist 39% on kasutusel üksnes esialgne õppekava, kolmandik on koostanud õppekavasid osaoskuste baasil ja 39% erinevatele kutseõppe liikidele. Seda vaatamata asjaolule, et just selles tüübis hinnati õppimaasunute taset kõige ebaühtlasemaks.

SEEGA: Sisseastujate taset hinnatakse paljude aspektide, sh motiveerituse, õppimisoskuste, tööharjumuste jmt osas, mida on õpingute käigus raske ületada, väga ebaühtlaseks. Teistega võrreldes on õppimaasujate tase ebaühtlasem nendes õppevaldkondades, kus on suuremas ülekaalus põhikoolist tulnud.

Siiski peab enamik vastanutest õppekavasid õpilastele jõukohaseks, kolmandik hindab neid aga kas väikese grupi või üsna paljude jaoks raskeks.

Tüüpidest hindavad passiivsed oma õppimaasujate taset mõnevõrra ebaühtlasemaks, sh ka keskkoolijärgselt õppimaasujaid. Samal ajal on just uuendustega kaasaminejad ja aktiivsed muutjad, kus hinnati õppimaasujate taset veidi ühtlasemaks, enam kasutanud võimalusi täiendavate õppekavade loomiseks kas osaoskuste baasil või erinevatele kutseõppe liikidele võrreldes nii passiivsete kui valikulistel muutjate tüübiga, kus on enam kasutusel üksnes esialgne õppekava.

Aktiivsed muutjad on õpiraskuste tekkimisel rakendanud ka mitmekesisemaid meetmeid (keskmiselt 4) võrreldes passiivsete tüübiga (keskmiselt 2,5).

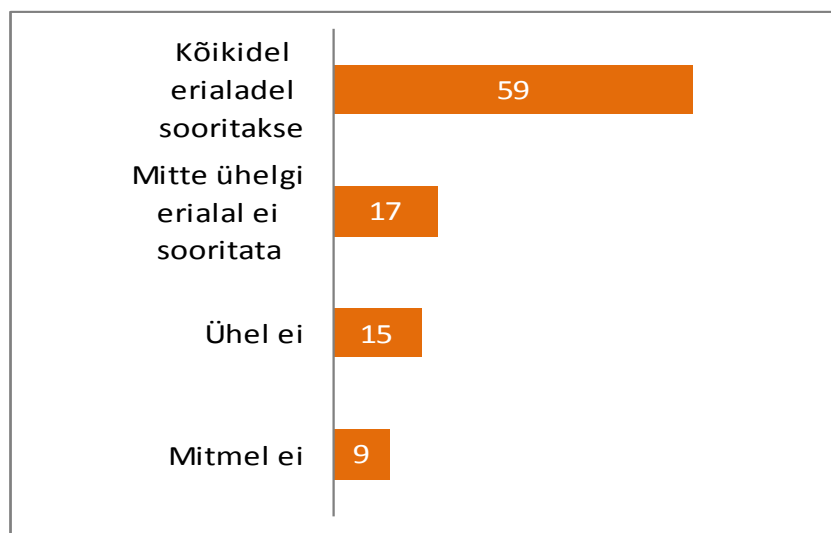
1.6 Kutseeksamite sooritamine

1.6.1 Kutseeksami sooritamise võimalused ja olulisus

Uute õppekavade rakendamise ja õpilaste oskustega seondub ka kutseeksamite temaatika, nende sooritamise edukus. Esmalt vaatame, kuivõrd on õpilastel võimalik sooritada kutseeksamit oma erialal.

59% vastanute hinnangul saab kutseeksami sooritada kõikidel õppekavarühma erialadel, veerandi hinnangul pole ühel või enamal erialal eksami sooritamine võimalik. (joonis 20).

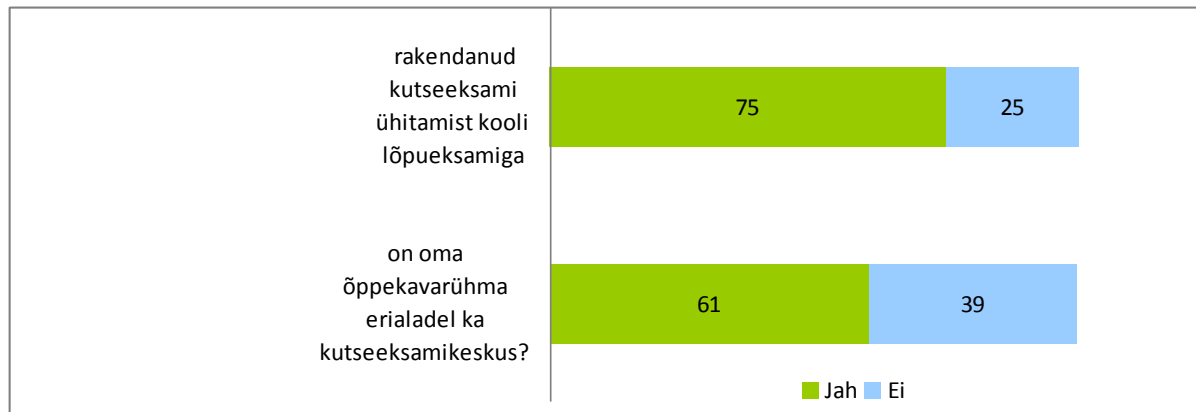
Joonis 20 Kutseeksami sooritamise võimalused õppekavarühma erialadel (% , n=129)

Neid vastanuid, kelle hinnangul ühelgi nende õppekavarühma erialal pole võimalik teha kutseeksamit, on 17% (22 vastanut), sagedamini sotsiaalteaduste, äranduse õiguse (9 vastanut) ja teeninduse õppevaldkondades (6 vastanut) .

Enamik vastanutest oli rakendanud kutseeksami ühitamist kooli lõpueksamiga (joonis 21). Mõnevõrra harvemini ollakse oma erialal ka kutseksamikeskus.

Joonis 21 Kutseksamikeskusena tegutsemine ja kutseeksami ühitamine lõpueksamiga (% kutseeksami rakendajatest, n=107)

Põhjustena, miks ei olda oma erialal eksamikeskus, toodi välja erinevaid põhjuseid nagu liialt uus õppekava, väike kool, mille läheduses teises koolis on võimalik sooritada kutseeksamit, vastava baasi puudumine, eksam tehakse Veeteede ameti, Maanteeameti poolt vms.

Põhjendused originaalkujul õppekavarühmade kaupa on toodud aruande lisa 3.1.

Teistest tüüpidest eristub vaid *aktiivsete muutjate* tüüp, kelle hinnangul saab sagedamini sooritada kutseeksamit, sh kõikidel erialadel (67%).

Passiivsete tüübi esindajatest 5 hinnangul ei saa neil kutseeksamit sooritada ühelgi erialal. Teised selle tüübi esindajad (13) on aga kõige sagedamini oma erialadel eksamikeskuseks-85% hinnangul (tabel 7). Seda tõenäoliselt seoses hea õppebaasiga.

Teiste tüüpidega võrreldes on harvemini oma õppekavarühma erialadel kutseksamikeskuseks *valikuliste muutjate* tüüp. Ka selles tüübis nii nagu ka passiivsete tüübis pole 5 esindaja hinnangul võimalik sooritada kutseeksamit ühelgi õppekavarühma erialal.

Tabel 7. Kutseksamikeskuseks olek eri tüüpide puhul

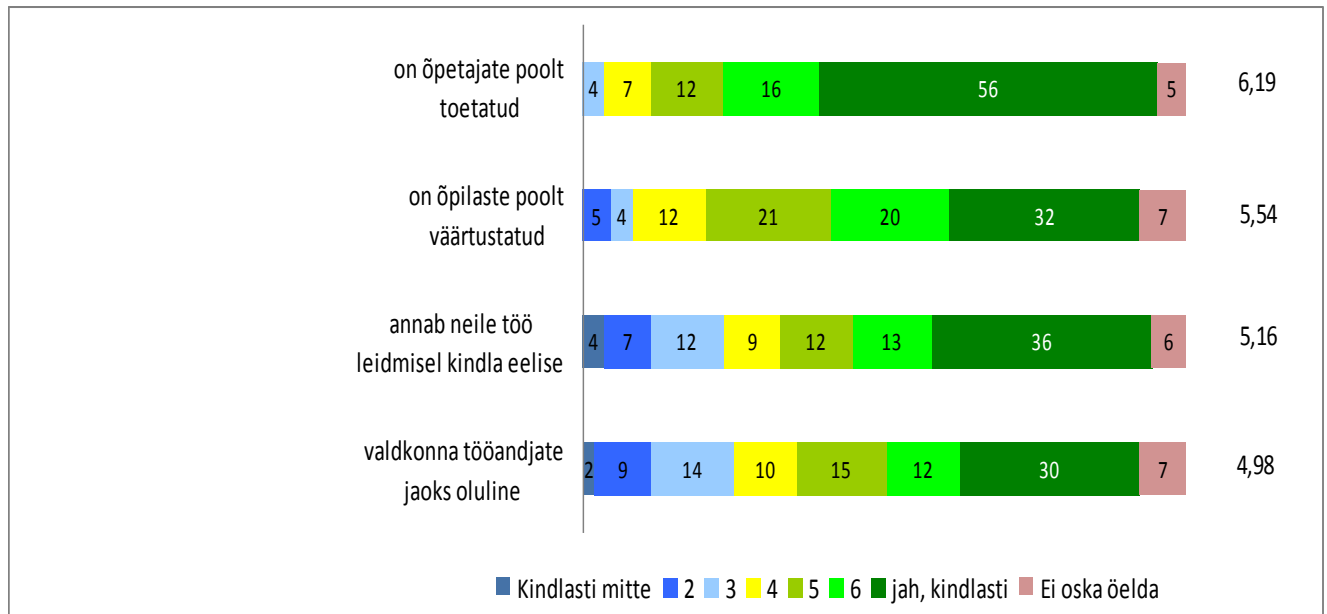
		KÕIK		Tüpoloogia: õppekavade rakendumine							
				Passiivsed		Kaasaminejad		Aktiivsed muutjad		Valikulised muutjad	
				Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
		Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
KÕIK		107	100	13	100	52	100	31	100	11	100
On õppekavarühma erialadel ka kutseksamikeskus	Jah	65	61	11	85	31	60	21	68	2	18
	Ei	42	39	2	15	21	40	10	32	9	82
Rakendanud kutseeksami ühitamist kooli lõpueksamiga?	Jah	80	75	10	77	38	73	26	84	6	55
	Ei	27	25	3	23	14	27	5	16	5	45

mõnel erialal sooritatakse kutseksam

Miks peaks õpilane sooritama kutseeksami? Vastanutel paluti hinnata erinevaid väiteid kutseeksami sooritamise kohta. Tulemused on toodud joonisel 22.

Joonis 22 Hinnangud kutseeksami sooritamise seonduvatele aspektidele (% , n=107)

Kutseeksami sooritamine ...

Enam kindlad ollakse selles, et eksamite sooritamine on õpetajate poolt toetatud ja õpilaste poolt väärtustatud võrreldes selle olulisusega valdkonna tööandjate jaoks ja ka töö leidmisel kindla eelise andmisega.

Õppevaldkonniti esinevad hinnangutes mõningad erinevused.

Loodus ja täppisteaduste õppevaldkonnas hinnati enamikku kutseeksami olulisusega seotud aspekte teiste õppevaldkondadega võrreldes madalamalt. Eriti puudutab see kutseeksami olulisust tööandja jaoks (4,14), mida hinnati keskmisest madalamalt ka humanitaaria ja kunsti (4,0) ning sotsiaalteaduste, äriduse õiguse õppevaldkondades (4,09). Viimatinimetatud valdkondades hinnati õpetajate toetust eksami sooritamisel küll kõrgeks (vastavalt 6,5 ja 6,2 palli), kuid see ei too nende hinnangul kaasa eeliseid töö leidmisel.

Tööandjad peavad vastanute hinnangul kutseeksamit enam oluliseks tehnika, tootmise, ehituse (5,21 palli); põllumajanduse (5,29) ning tervise ja heaolu õppevaldkondades (6,5 palli) ja see annab eksami sooritanutele eelise ka töökoha saamisel (5,5-6 palli), mistõttu leitakse, et ka õpilased väärtustavad kutseeksami tegemist (5,7-6,3 palli).

Ka kutseeksamit puudutavate väidete osas eristuvad enim jällegi *passiivsete ja aktiivsete muutjate* tüüp, viimased just oma optimistlikumate hoiakute poolest. Passiivse ja aktiivsete

muutjate tüübi hinnangud erinevad kõikides aspektides vahemikus 1 kuni 1,5 palli. Ka valikuliste muutjate tüübi esindajad on sagedamini seisukohal, et eksamid on õpilase poolt väärtustatud ja annavad töö leidmisel eelise (tabel 8).

Tabel 8. Nõustumine erinevate väidetega kutseeksamite sooritamise kohta

kutseeksami sooritamine lõpetanute poolt..	KÕIK	Klaster: õppekavade rakendumine			
		Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
.. annab neile töö leidmisel kindla eelise?	5,16	4,46	4,73	6,03	5,50
arv	101	13	48	30	10
.. on valdkonna tööandjate jaoks oluline?	4,98	4,23	4,69	5,90	4,67
arv	99	13	48	29	9
..on õpetajate poolt toetatud?	6,19	5,85	5,96	6,79	6,09
arv	102	13	50	28	11
.. õpilaste poolt väärtustatud?	5,54	4,69	5,45	5,97	5,88
arv	99	13	49	29	8

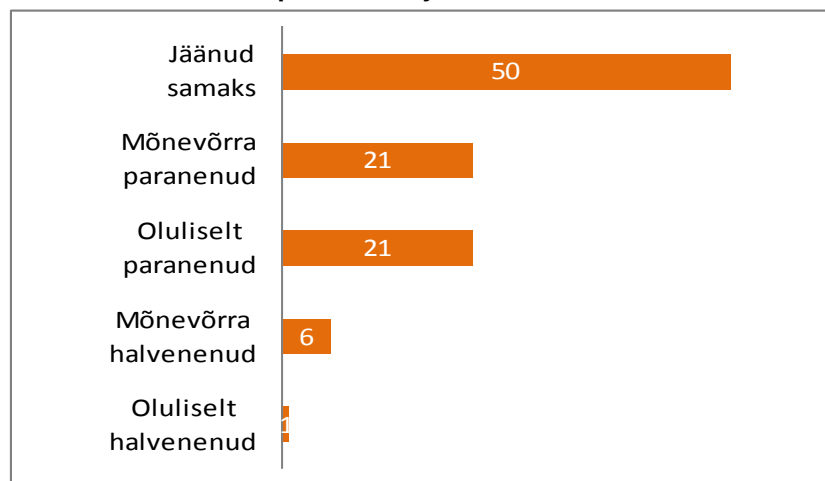
mõnel erialal sooritatakse kutseeksam

1.6.2 Hinnangud kutseeksamite sooritamise edukusele

Selgitamaks, kuidas õppekavarühmade esindajad tunnetavad viimastel aastatel aset leidnud muudatusi kutseeksamite sooritamisel, paluti neid hinnata, kuivõrd on eksamite tulemused viimase paari aasta jooksul muutunud (joonis 23).

Joonis 23 Vastanute hinnangud kutseeksami tulemustele viimasel paari aasta jooksul (% , n=107)

Kutseeksami tulemused on viimase paari aasta jooksul on ...

Tulemuste paranemist toodi enam esile tootmise tehnika, ehituse ja teeninduse õppevaldkondade õppekavarühmade esindajate poolt.

Tulemuste paranemise põhjustena toodi esile väga erinevaid tegureid nagu õpilaste motiveerituse paranemine, õpetaja vahetumine, praktiliste oskuste kasvuga, õppekavaga, eksamiks ettevalmistumise paranemisega jmt.

Eri õppekavarühmade esindajate poolt väljaõeldu on toodud aruande lisas 3.2 originaalkujul .

Eksamitulemuste halvenemist tõi esile 7% vastanutest. Põhjendused on toodud allpool originaalkujul.

Aiandus	Õppijate enda huvipuudus (võibolla ka teadmatus) tegeleda tõsisemalt ettevalmistusega enne eksamit.
Arvutiteadused	Õppurite motiveeritus seda sooritada!
Juuksuritöö ja iluteenindus	Rangemad hindamise kriteeriumid
Lastehooldus ja noorsootöö	kutse omistamise protseduur on jäik info liikumine juhuslik
Mootorliikurid, laevandus ja lennundustehnika	Sõltub aastakäigust/materjalist keda ette valmistad
Tekstiili, rõivaste, jalatsite valm. ning naha töötl.	Kutseksam on õmblejatele liiga raske.
Transporditeenused	uued õppekavad on põhikooli lõpetanud õpilastele raskemini omandatavad

Eri tüüpidest hindab viimastel aastatel kutseeksamite sooritamist oma õpilaste poolt enam paranenuks passiivsete grupp. Teised tüübid on oma hinnangutelt küllalt sarnased- enim levinud vastusevariant on – tulemused on jäänud samaks. (tabel 9)

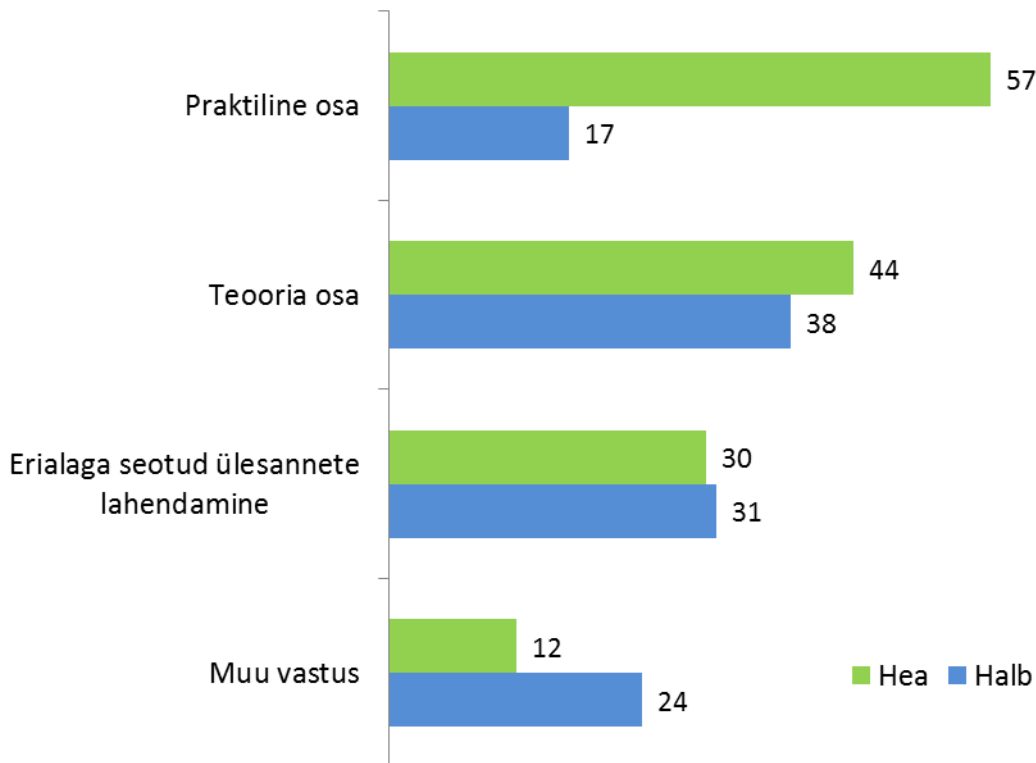
Tabel 9.Hinnangud kutseeksamite sooritamisele viimasel paaril aastal

		KÕIK		Klaster: õppekavade rakendumine							
				Passiivsed		Kaasaminejad		Aktiivsed muutjad		Valikulised muutjad	
		Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
		107	100	13	100	52	100	31	100	11	100
Viimasel paaril aastal onl kutseeksami sooritamine..	Oluliselt paranenud	23	21	6	46	11	21	5	16	1	9
	Mõnevõrra paranenud	23	21	2	15	10	19	9	29	2	18
	Jäänud samaks	54	50	5	38	27	52	16	52	6	55
	Mõnevõrra halvenenud	6	6			3	6	1	3	2	18
	Oluliselt halvenenud	1	1			1	2				

Uuringus osalenutel paluti välja tuua ka kõige tugevamad ja nõrgemad tulemused eri eksami osade kaupa (joonis 24)).

Kõige paremaks hinnati õpilaste toimetulekut kutseeksami praktilise osaga, halvimaks aga teooria osa ja ka erialaga seotud ülesannete lahendamist.

Joonis 24 Eksamil mõõdetavad teadmised, oskused, mille puhul on tulemused reeglina head ja millel esinevad suurimad vajakajäämised (% , n=107)

Tüüpidest tõid *aktiivsed muutjad* teistest sagedamini esile just paremaid tulemusi teooria osas (55%).

Õppevaldkonniti ja ka eri õppekavarühmade hinnangud eristusid oluliselt nii omavahel kui rühma sees. Lisaks ei antud mõne õppekavarühma puhul enamiku poolt hinnangut näiteks eksami praktilisele osale, osa aga hindas seda ka juhul kui teiste sama õppekavarühma esindajate hinnangul praktiline osa eksamilt üldse puudub (näiteks ehitus, loodus- ja täppisteadused). Samuti hinnati korraka näiteks juuksuritöö ja iluteeninduse puhul praktilise osa tulemusi nii heaks kui halvaks.

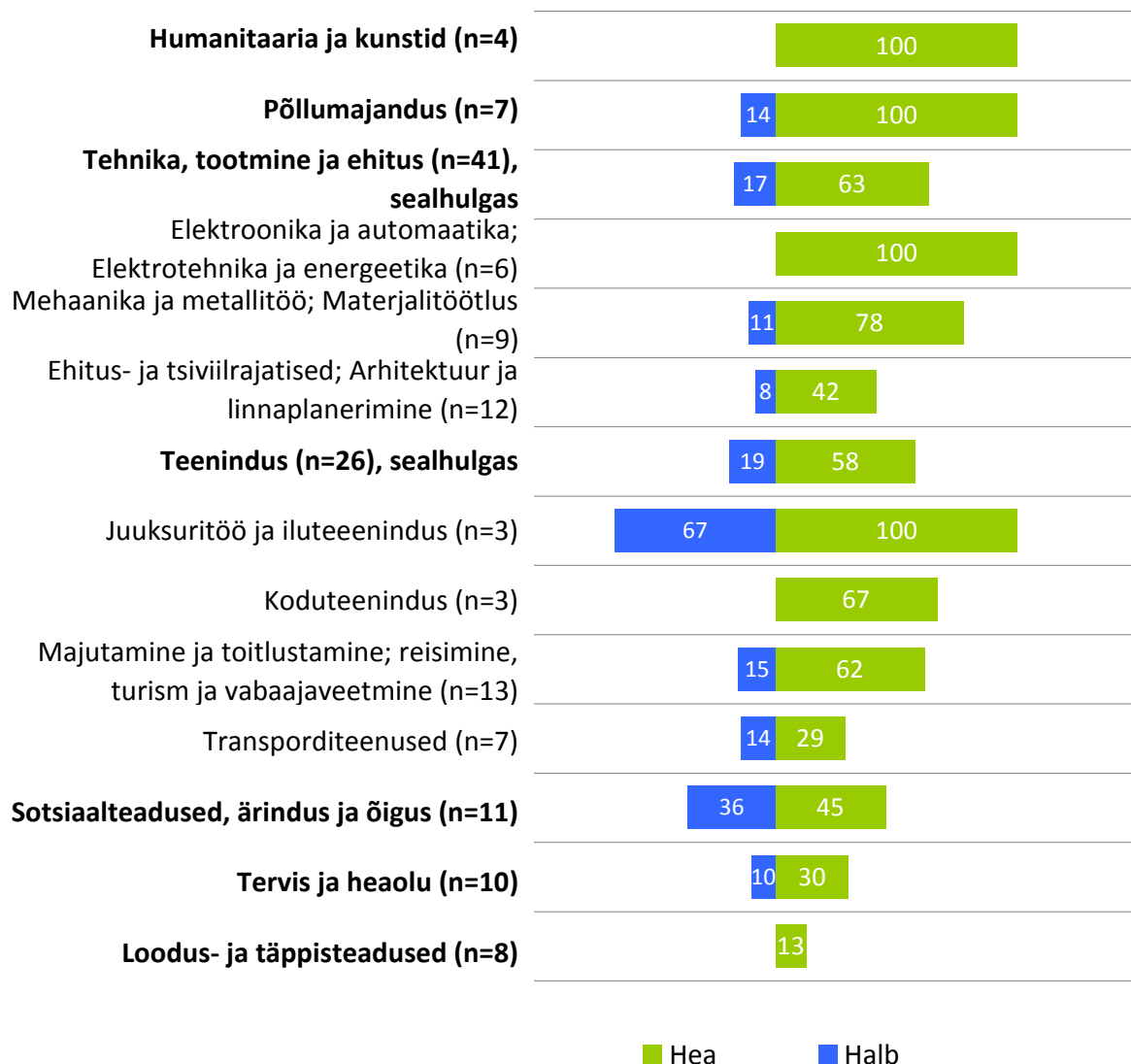
Ilmselt on eri valdkondades ja erialadel kutseeksamite sisuline osa oluliselt erinev - alustades kõiki osasid hõlmavast teadmiste/oskuste/hoiakute hindamisest kuni „dokumentatsiooni” põhjal eksami sooritamiseni, nagu toodi välja vabades kommentaarides.

Vaatamata kasutatavate praktikate mitmekesisusele toome siiski joonistel ära vastanute hinnangud toimetulekule eksami erinevate osadega õppevaldkonniti. Ka vasturääkivused

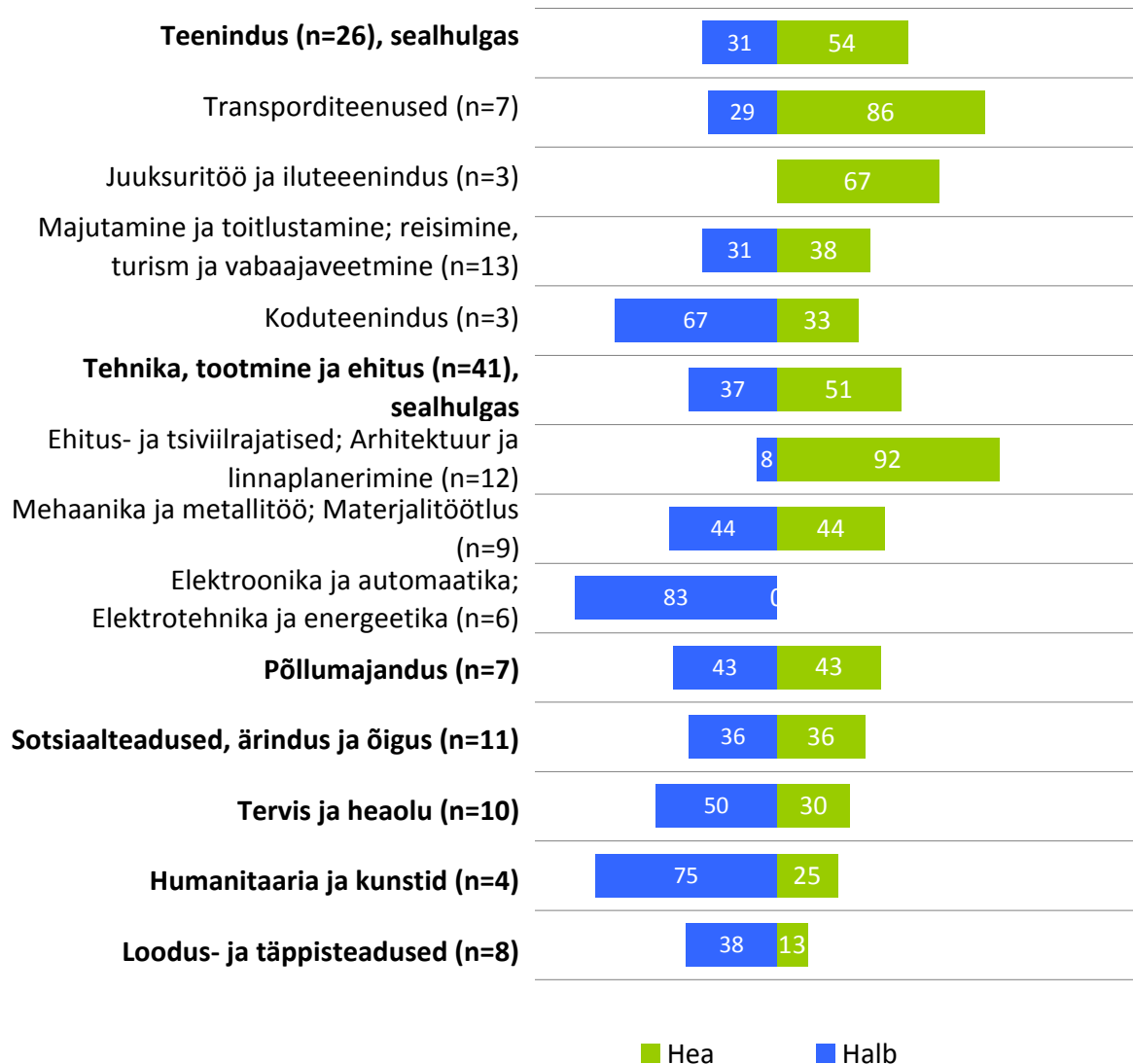
annavad märku probleemidest, mille kohta täiendavat teavet koguda juba muude allikate toel.

Joonisel 25 on toodud hinnangud kutseeksami praktilise osaga toimetulekule, joonisel 26 teooria osa sooritamisele ja joonisel 27 erialaga seotud ülesannete lahendamisele eri õppevaldkondades ja õppekavarühmades.

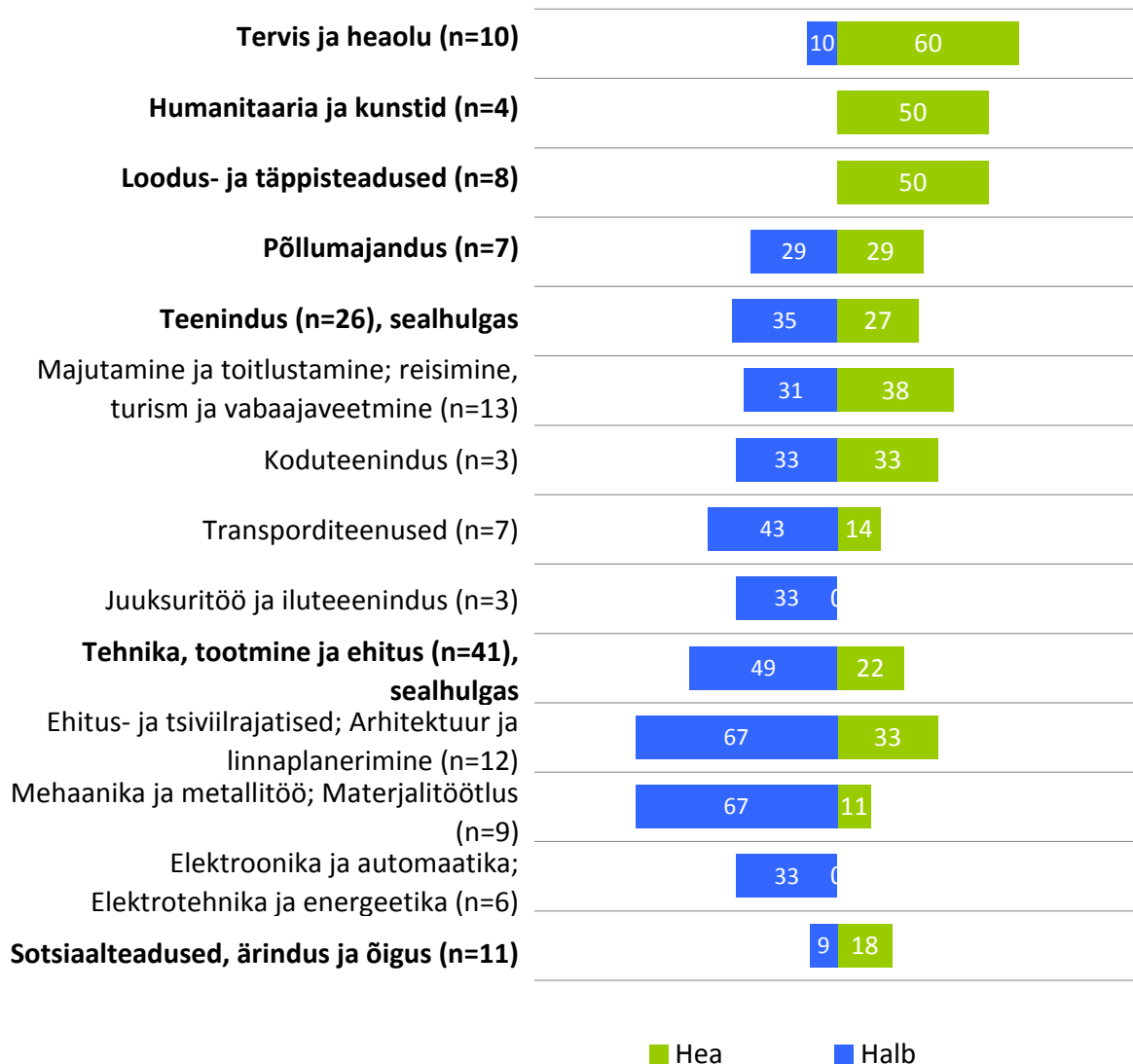
Joonis 25 Hinnangud kutseeksami praktilise osa sooritamisele õppevaldkonniti -on kõige tugevam ja kõige nõrgem eksami osa (%)

Joonis 26 Hinnangud kutseeksami teoreetilise osa sooritamisele õppevaldkonniti on kõige tugevam ja kõige nõrgem eksami osa (%)

Joonis 27 Hinnangud kutseeksami ülesannetega lahendamisele õppevaldkonniti (%)

Vastanutel paluti kommenteerida, mis on heade tulemuste saavutamisele eri eksami osade puhul enim kaasa aidanud. Kommentaarid õppekavarühmade kaupa on toodud aruande lisas 3.3.

Praktikaosa hea sooritamise osas toodi sagedamini esile paremaid praktikavõimalusi, praktilise õppe osatähtsuse suurenemist, praktikute kaasamist, õpetajate praktiliste oskuste paremat taset, praktikabaasi paranemist jmt

Teooria osa tulemuste paranemise põhjustena nimetati õppekava moodulite omavahelist sidumist, õpetajate tööd, kogu õppeprotsessi paremat korraldamist jmt.

Erialaga seotud ülesannete lahendamisel nimetati harjutamist, konsultatsioone, õpetajate tööd, õpilaste motiveeritust jmt

Võimalustena eksami vajakajäämist parandamiseks nähti:

- Teooria osa puhul ainetevahelise integratsiooni tugevdamist, enam iseseisvat õppimist, õppes teooria osa suuremat ühtlustamist kutseksamiga, paremaid õppematerjale, õpikuid, üldharidusliku ettevalmistuse parandamist, nõudlikkuse kasvu, praktika ja teooria seostatud käsitlemist jne;
- Praktilise osa puhul enam praktikat (eri sõnastuses), sh õppeaja pikendamist.
- Erialaga seotud ülesannete puhul harjutamist, ülesannete muutmist elulisemaks, sidumist erialaga jms.

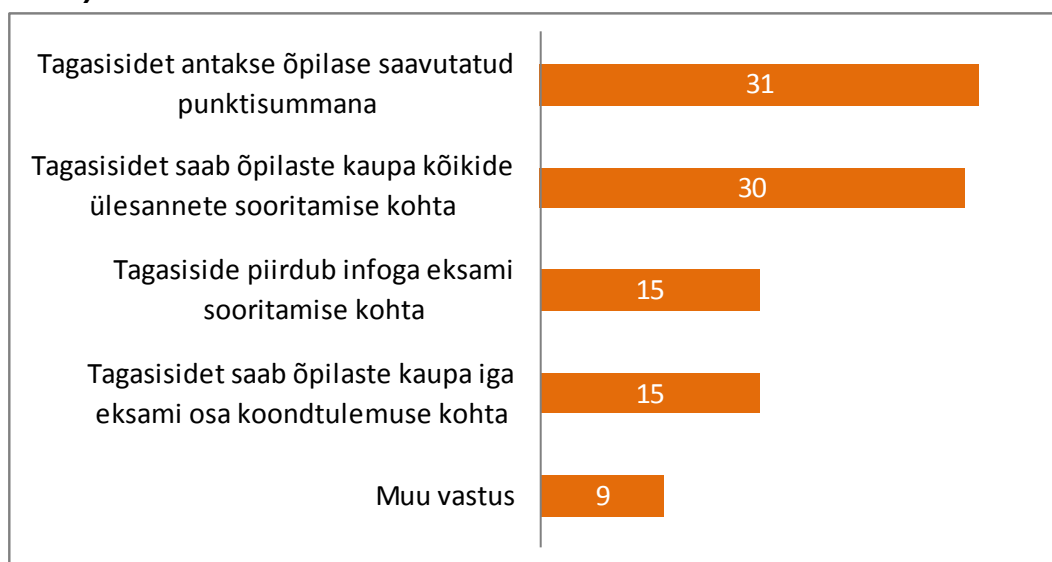
Vastanute kommentaarid ja ettepanekud selles osas on õpperühmade kaupa toodud aruande lisas 3.4.

Tüüpidest töid *valikulised muutjad* ja *passiivsed* oma õpilaste tugevama küljena kutseksamitel esile praktilist poolt, oluliselt vähem teooria tundmist. Viimast saab vabadele vastustele tuginedes siduda just ainetevahelise suurema integratsiooniga, uue õppekava rakendamisega koolis. *Aktiivsete muutjate* tüüp seevastu tõi teooria osa tugevust esile oluliselt sagedamini (55% võrreldes valikuliste muutjate 18% ja ka passiivsete 38%).

1.6.3 Koolidele antav tagasiside eksami tulemustest

Vastanutelt küsiti, mis vormis/detailsusega nad saavad tagasisidet oma õpilaste poolt kutseksami sooritamise kohta. Tulemused on toodud joonisel 28.

Joonis 28 Eri detailsusega ja vormis koolile antav tagasiside kutseksamitest (% , n=107)

Kõige üldisemat teavet kutseeksami tulemuste kohta- eksam sooritatud või saavutatud punktisummana, saadakse ligi poolte vastanute hinnangul (46%). Sagedamini jääb info üldiseks tervise ja heaolu, loodus- täppisteaduste ning osa teeninduse õppekavade puhul (9 vastanut). Ka ehituse õppekavarühmast hindasid pooled tagasisidet detailseks, pooled üldiseks.

Kõige üksikasjalikum teave õpilaste kutseeksami sooritamise kohta saadakse humanitaaria ja kunsti, tehnika, tootmise ja ehituse ning põllumajanduse õppevaldkondades.

SEEGA: Kutseeksamite sooritamist peetakse õpetajate poolt toetatuks (6,19 palli), õpilaste poolt väärtustatuks(5,54 palli), vähem töö leidmisel kindlat eelist andvaks (5,16 palli) ja tööandjate jaoks oluliseks (5,16 palli). Ka hinnangute põhjal eristuvad passiivsete ja aktiivsete muutjate tüüp, esimene pea kõikides aspektides pessimistlikumate, teine optimistlikumate hinnangute poolest.

Samas hindab just passiivsete tüüp oma õpilaste puhul kutseeksamite sooritamist võrreldes kõikide teistega enam paranenuks.

Õpilaste tugevuseks kutseeksamitel peetakse enamiku poolt praktilist osa (kellel seda esineb), enim esineb raskusi teooria osaga toimetulekul (38%) ja ka erialaga seotud ülesannete lahendamisel (31%).

Aktiivsed muutjad hindavad oma õpilastel võrreldes valikuliste muutjate ja passiivsete tüübiga sagedamini paremaks just teooria osa, mis seostub õppekava rakendamisega koolis. Koolidele antav tagasiside kutseeksami tulemustest jääb sageli liialt üldiseks, et sellele saaks toetuda järgmiste gruppide õpetamisel.

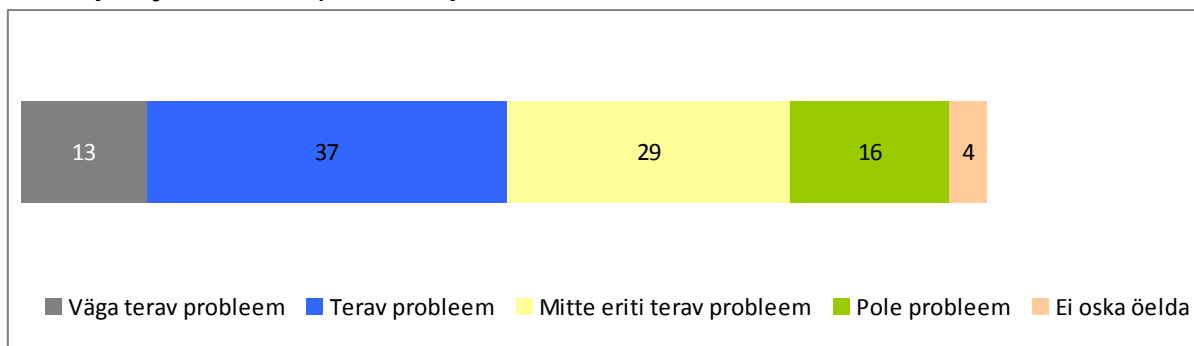
2 Õpetajaskond ja nende valmisolek uute õppekavade rakendamiseks

2.1 Probleemid kutseõpetajate leidmisel, kutseõpetajate praktilised oskused

Kooli õppekavade koostamise ja nende rakendamise probleematikat käsitlenud kvalitatiivuuringus toodi teemaga seoses olulise probleemina esile raskusi sobivate õpetajate ja eriti kutseõpetajate leidmisel.

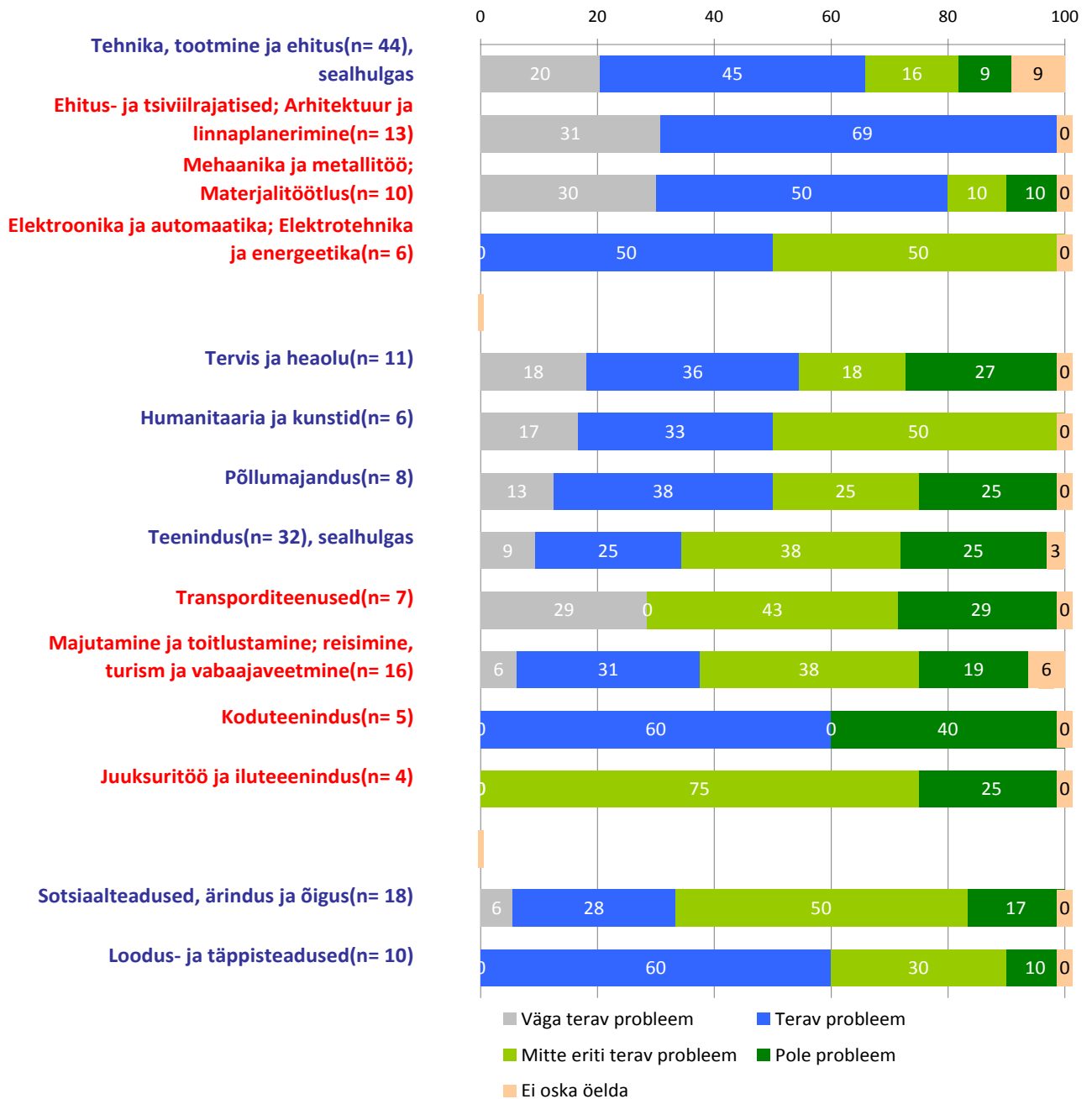
Nagu selgus antud uuringust, hindavad pooled õppekavarühmade esindajatest kutseõpetajate leidmist teravaks probleemiks. Vaid 16% hinnangul ei koge nad kutseõpetajate leidmisel probleeme. (joonis 29)

Joonis 29 Kuivõrd teravaks probleemiks on teie õppekavarühma erialadele kutseõpetaja leidmine (% , n=129)

Eriti teravaks probleemiks peetakse kutseõpetajate leidmist ehituse ja tsiviilrajatiste õpperühmades, samuti mehaanika, metallitöö puhul (joonis 30)

Joonis 30 Raskused kutseõpetajate leidmisel eri õppevaldkondades ja õppekavarühmades (%)

Vähem on kutseõpetajate leidmine probleemiks teeninduse ja sotsiaalteaduste, ärimuse ja õiguse õppevaldkondades.

Eri tüüpidest hinnatakse kutseõpetajate leidmist teravamaks just valikuliste muutujate poolt (69% terav probleem), kelle seas on enam suure õpilaste arvuga koole.

Eri õppekavarühmade esindajate poolt nähti probleemi lahendusena erinevaid variante, millest sagedasem oli palgatõus kõrgema motiveerituse loomiseks ja õpetajate töö

väärtustamiseks, kuid ka vilistlaste rakendamine, koostöö tööandjatega praktikute kaasamiseks ja ka kutseõppeasutuste ja kõrgkoolidega õpetajate vahetamisel.

Eraldi võib välja tuua need ettepanekud, mis on suunatud kutseõpetajate ettevalmistamise senise süsteemi muutmisele - laiapõhisest erialapõhiseks.

Uuringus osalenute väljapakutud lahendusvariandid seoses kutseõpetajate leidmisega on õppekavarühmade kaupa toodud aruande lisas 4.1.

Selgitamaks kutseõpetajate kursisolekut ettevõtetes/asutustes toimuvaga, ise kutsetunnistuse omamist, paluti vastanutel hinnata, kui suur osa nende kutseõpetajatest:

- omab õpetataval erialal mingi taseme kutsetunnistust,
- omab pikaajalist töökogemust praktikuna,
- töötab (samal ajal) praktikuna ettevõttes.

Enim levinud on pikaaegse töökogemuse omamine praktikuna, mis on omane ligikaudu pooltele kutseõpetajatest. Ühelgi õppekavarühma õpetajal pole valdkonnas pikaajalist töökogemust praktikuna vaid 8 õppekavarühma esindaja hinnangul (6%), sh 3 vastanu hinnangul tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas ja 4 vastanu hinnangul teeninduse valdkonnas.

Mingi taseme kutsetunnistust omab keskmiselt 40% kutseõpetajatest. Vähem omavad kutsetunnistust tervise ja heaolu õppevaldkonna (18%) ning juuksuritöö ja iluteeninduse kutseõpetajad (25%). Seevastu omavad viimased sagedamini pikaajalist töökogemust praktikuna (82%) nagu ka humanitaaria ja kunsti õppevaldkonna kutseõpetajad (63%)

Praktikuna töötab ettevõttes alla veerandi kutseõpetajatest. Mõnevõrra enam töötatakse õppetööga samal ajal ka ettevõttes tervise ja heaolu (38%) ning humanitaaria ja kunsti õppevaldkondades (36%)

Seega on õppevaldkonniti kutseõpetajate praktiliste oskuste teema lahendatud erinevalt- kas ülekaalus on pikaajalise praktikas töötamise kogemustega õpetajate palkamine, õpetajate kutsetunnistuse taotlemise soosimine või õppetööga paralleelselt praktilise kogemuse saamine ettevõtetes/asutustes.

Eri tüübid eristuvad kõige enam kutsetunnistuse omamise poolest. Sagedamini omatakse kutsetunnistust aktiivsete muutujate tüübis - enam kui pooled kutseõpetajatest. Teistel tüüpidel jääb kutsetunnistust omavate kutseõpetajate hulk väiksemaks, vahemikku 29%-39% (tabel 10)

Võrreldes kõikide vastanutega on passiivsete tüübis samal ajal praktikuna ettevõttes töötavaid kutseõpetajaid veidi vähem (16%).

Tabel 10 Hinnangud oma kutseõpetajate kogemustele praktikuna

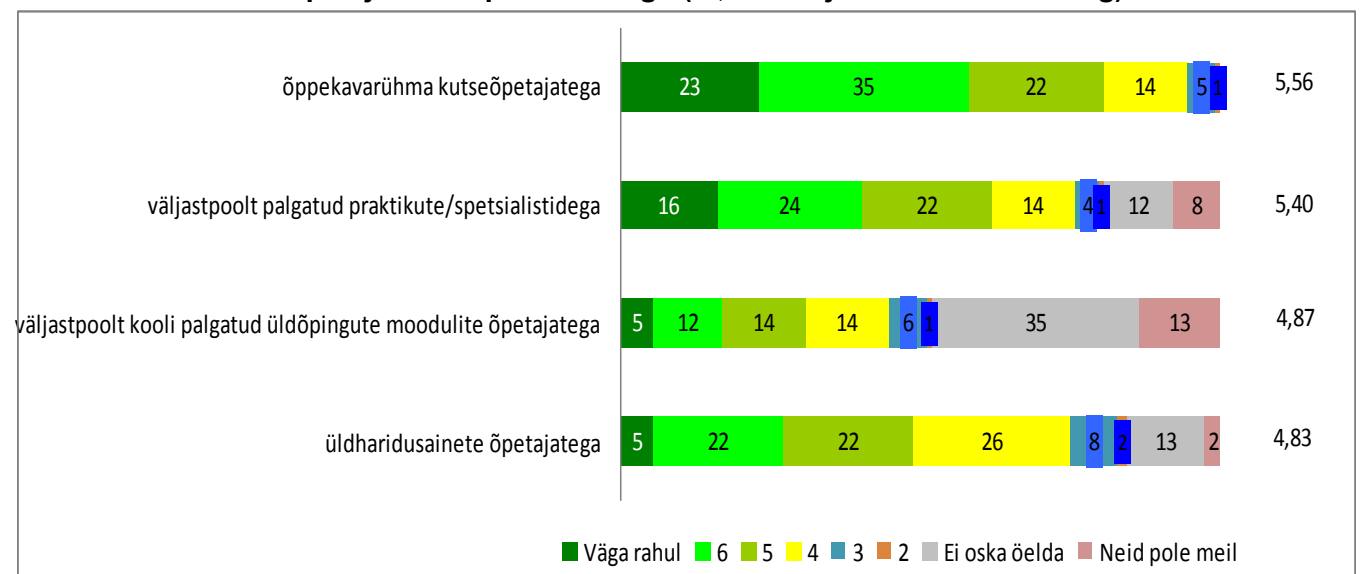
Kui suur osa teie õppekavarühma kutseõpetajatest,,		KÕIK	Tüpoloogia: õppekavade rakendamine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
omab õpetataval erialal mingi taseme kutsetunnistust?	%	40	29	39	52	34
... töötab (samal ajal) praktikuna ettevõttes?	%	22	16	21	24	24
.. omab pikaajalist töökogemust praktikuna?	%	52	48	51	54	52

2.2 Rahulolu oma õpetajatega

Vastanutel paluti hinnata 7-pallisel skaalal, kuivõrd nad on rahul oma õppekavarühma erinevate õpetajate kompetentsusega, toetamaks õpilasi õppekavas kirjeldatud õpiväljundite saavutamisel.

Kõikide vastanute hinnangud erinevatele õpetajatele on toodud joonisel 31

Joonis 31 Rahulolu õpetajate kompetentsusega (% , n=129 ja keskmine hinnang)

Kõige kõrgem oli rahulolu oma õppekavarühma kutseõpetajatega. Väheseid negatiivseid hinnanguid põhjendati:

- uuendustega mittekaasatulemisega sõltuvalt vanusest ja kaasaegse tootmise mittetundmisest,
- soovimatusega osaleda õppekavaarenduses,
- eesti keele vähese oskusega, rakendatavate õpetamismeetoditega,
- õpilastega tekkivate probleemidega,
- vähese täienduskoolitusega,
- oskamatus või soovimatusega lugeda õppekava.

Kõrgelt hinnati ka väljastpoolt kooli palgatud praktikuid/spetsialiste (5.4 palli). Negatiivseid hinnanguid (1-3 palli) põhjendati järgmiselt:

- *Nad on tihtipeale kitsa ala spetsialistid, kes ei taju tervikpilti, väljundipõhisust, integratsiooni ainete vahel, nad on õpilastele suurema osa ajast halvasti kättesaadavad, koolikauged;*
- *Sidususe leidmine eri ainetes raske.*
- *Nad tunnevad küll eriala, kui ei valda metoodikat ja tunne, ega oska täita paberdokumentatsiooni: (moodulikava, e-kool, õppematerjalide ülesriputamine e-keskkonda, õppeülesannete koostamine jne)*
- *Sageli on õpilased teoorias praktikabaasi juhendajatega eriarvamusel laotöö toimingute osas.*
- *Nad annavad oma tunni ning jooksevad tagasi tööle, ei süvene kooli probleemidesse, ei võta osa aruteludest ega probleemide lahendamistest*
- *Ei suuda õpilaste tasemele laskuda. Liiga keerukalt edasiantav ja sõnastatud.*

Üldõpingute moodulite õpetajate palkamisega väljastpoolt oli kokku puutunud ja oskas neid hinnata veidi üle poole vastanutest. Rahulolematus nendega seondub järgmiste aspektidega:

- *On tunnilugeja- tulemus ei huvita*
- *Pedagoogilised oskused kehvmad, aktiivõppe läbiviimine ei tule välja paljudega*
- *Kutseõppeasutuse ja õppekavarühma spetsiifika vähene arvestamine, vahetuvad lektorid, suur hõivatus mujal*
- *Nad ei kohandu nii kiiresti keskkonda. Pigem on oluline "tunni äraandmine " Õpetaja ei saa tegelda lapsega siis, kui laps seda tahab. Suhtlemine on katkendlik*
- *Nad annavad oma tunni ning jooksevad tagasi tööle, ei süvene kooli probleemidesse, ei võta osa aruteludest ega probleemide lahendamistest*
- *Kõik tuleb kooli poolt ette valmistada (klass, õppematerjalide paljundamine, tehnika kasutamine, toorainete valmis kaalumise, töövahendite valmispanek jne). Tihti jäetakse töö tõttu kokkulepitud ajaks tundi tulemata, siis õpilased õhus.*
- *Mitte kursis olek kutsekooli eripäradega*

Kõige madalamalt hinnati oma rahulolu üldharidusainete õpetajatega (4,83 palli). Mõnevõrra madalamad rahuloluhinnangud võrreldes teistega (erinevus pole statistiliselt oluline) anti üldharidusainete õpetajatele humanitaaria ja kunsti (4,40) ning teeninduse õppevaldkonnast majutamise, toitlustamise turismi õppekavarühmades (4,23)

Põhilised etteheited üldharidusainete õpetajatele seonduvad oma aine vähese integreerimisega erialaga kas suutmatuse, oskamatus või soovimatuse tõttu. Põhilised probleemid sellega seoses olid järgmised:

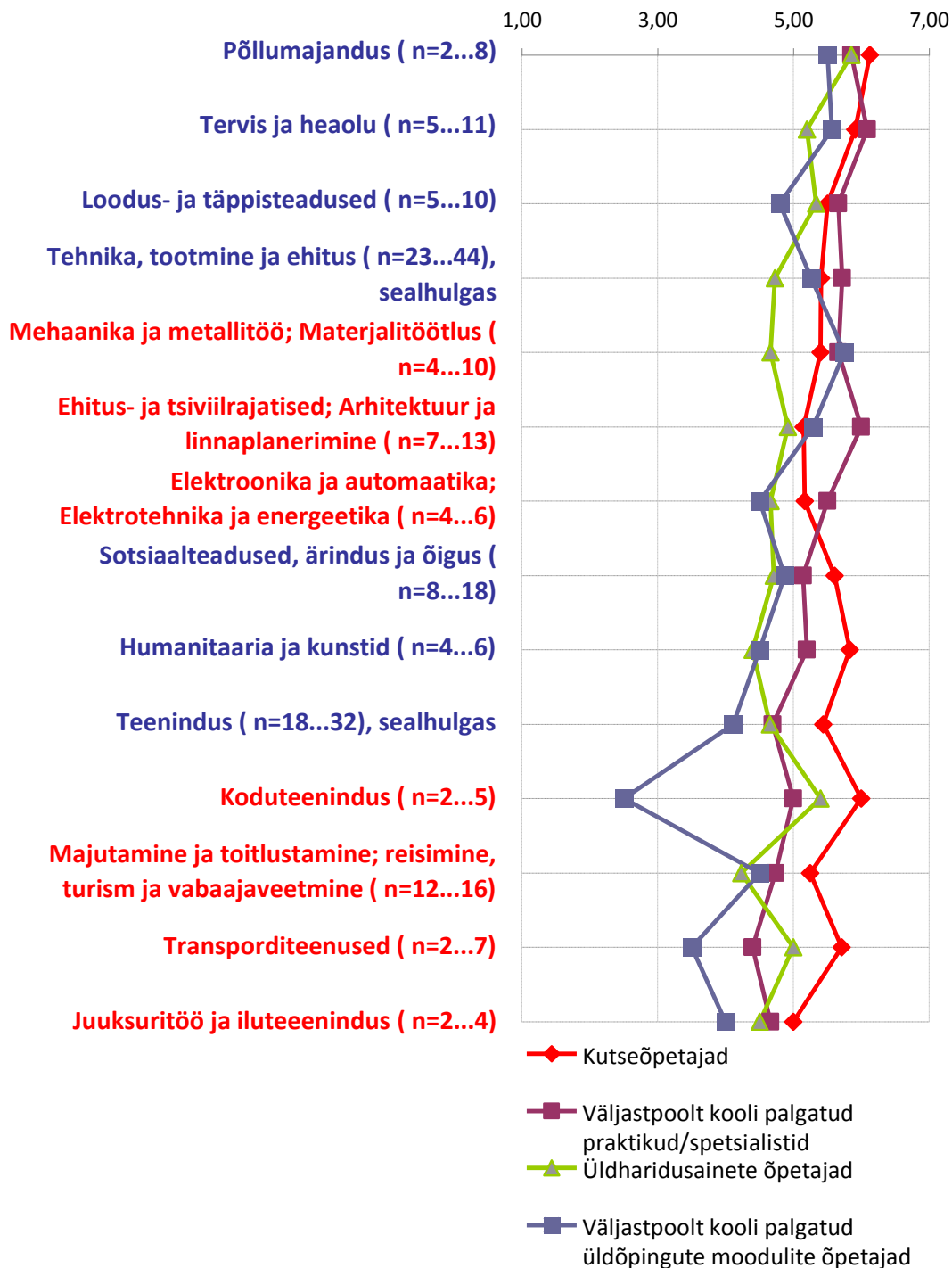
- *Vähene integreerimine erialaga*
- *Suutmatuse integreerida üldharidusaineid eriala õpetamisega*
- *Probleemid õppeainete integreeritud käsitsemisel, oma aine kitsas eelistamine*
- *konservatiivsed ja oma õppeaine kesksed, ei soovi eriti kutseõpetajatega integreeruda- loovuse puudus on põhiline probleem*
- *ei tunne eriala spetsiifikat ja oska leida sellega seonduvalt seoseid.*
- *Ei toetata eriala omandamist piisavalt.*
- *ei taha õpetatavat ainet siduda antud erialaga*
- *Ei oska seostada üldharidust erialaga.*
- *ei oska luua seoseid aine ja eriala vahel*
- *õppeainete vähene seostamine erialaga*

Eri õppevaldkondade /õppekavarühmade esindajate keskmised rahuloluhinnangud oma õpetajatega 7-pallisel skaalal on toodud joonisel 32.

Õppevaldkonna siseselt on märgata, et rahuloluhinnangud eri õpetajate gruppidega erinevad üldpildist. Seda esmajoones nii väljastpoolt kooli palgatud praktikute kui üldõpingute moodulite õpetajate puhul.

Osades õppevaldkondades ollakse enam rahul oma õpetajatega, osas pigem väljastpoolt kooli palgatud õpetajatega. Kindlasti seostub madalam rahulolu oma kutseõpetajatega osades õppevaldkondades ka probleemidega nende leidmisel.

Joonis 32 Õppevaldkondade/õppekavarühmade esindajate rahulolu oma õpetajatega (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

Tüüpidest eristuvad oma rahulolu poolest õpetajatega passiivsed ja aktiivsed muutjad. Viimased on enam rahul nii oma kutseõpetajatega, väljastpoolt palgatud spetsialistidega kui ka üldõpingute moodulite õpetajatega. (tabel 11)

Tabel 11 Eri tüüpide rahulolu õpetajatega (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

Mitme palliga 7 pallisel skaalal hindate rahulolu oma õppekavarühma...		KÕIK	Klaster: õppekavade rakendumine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
kutseõpetajatega?	Keskmine	5,56	4,67	5,55	6,09	5,50
väljastpoolt palgatud praktikute/spetsialistidega?	Keskmine	5,40	4,77	5,53	5,77	4,67
üldharidusainete õpetajatega?	Keskmine	4,83	4,33	4,87	5,00	5,10
väljastpoolt kooli palgatud üldõpingute moodulite õpetajatega?	Keskmine	4,87	4,25	4,71	5,45	3,50

Rahulolu üldharidusainete õpetajatega nii nagu teistegi õpetajate gruppidega on madalaim *passiivsete* grupis. *Valikulised muutjad* hindavad kõige madalamal väljastpoolt kooli palgatud üldõpingute moodulite õpetajaid.

2.2.1 Hinnangud õpetajate oskustele

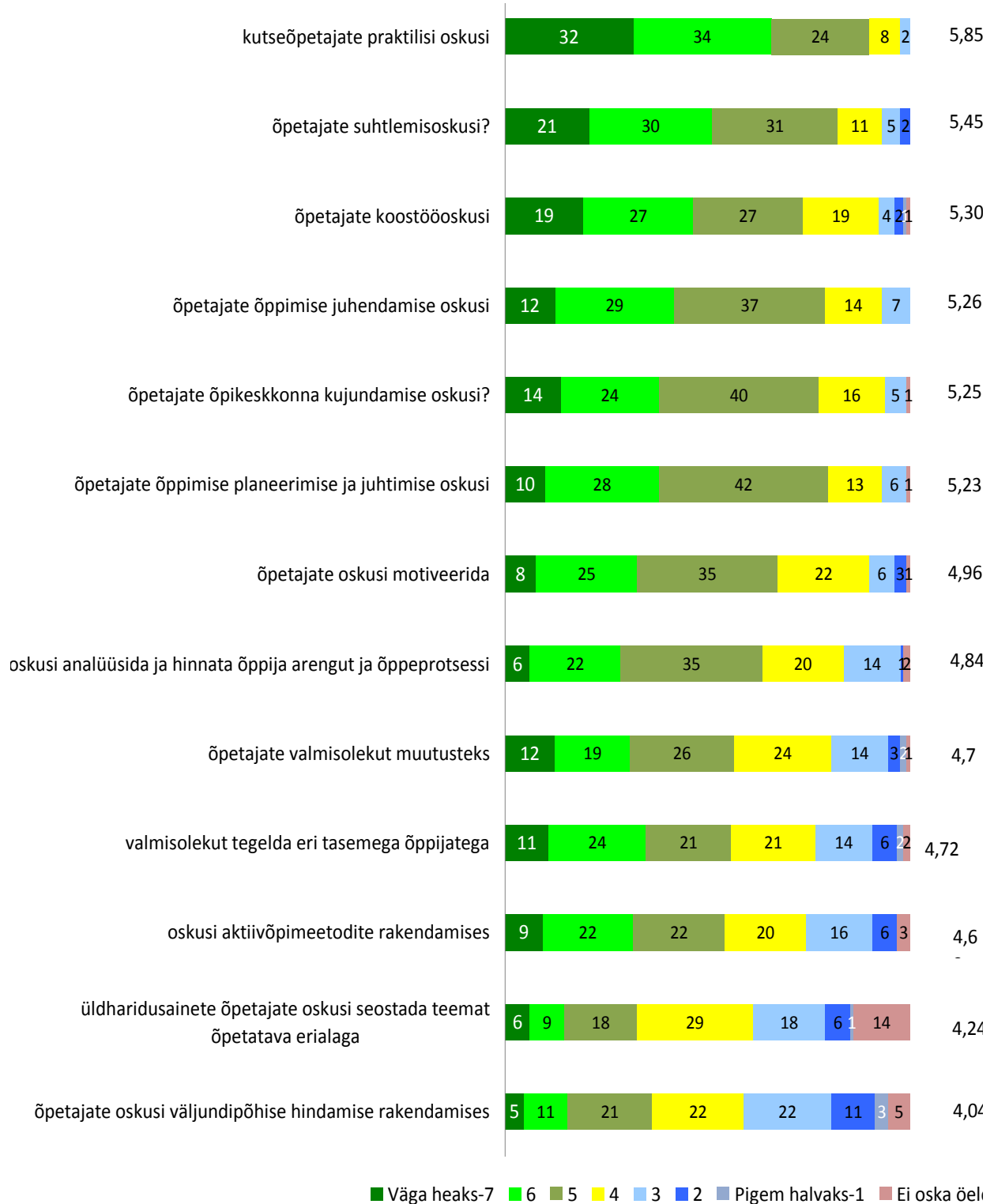
Järgnevalt vaatleme, millel põhinevad rahuloluhinnangud oma õpetajatega. Vastanutel paluti hinnata oma õppekavarühma enamiku õpetajate oskuseid eri aspektide alusel 7-pallisel skaalal. Kõikide hinnangute jaotus ja keskmised hinnangud, järjestatuna suunal positiivsemast negatiivsemani, on toodud joonisel 33.

Kõrgemalt hinnati kutseõpetajate praktilisi oskusi, õpetajate suhtlemis- ja koostööoskust, samuti õpetaja õppimise juhendamise/planeerimise ja õpikeskkonna kujundamise oskuseid.

Madalamad keskmised hinnangud sai õpetajate valmisolek muutusteks ja need õpetajate oskused, mis eeldavad eri tasemega õpilasega tegelemist, õppijate kaasamist ja kõige madalamalt hinnati õpetajate oskuseid väljundipõhise hindamise rakendamiseks ning üldharidusainete õpetajate oskusi seostada teemat õpetatava erialaga.

Joonis 33 Hinnangud õpetajaskonna oskustele eri aspektide alusel (% ja keskmine hinnang 7-pallusel skaalal)

Kuivõrd heaks hindate..

Selgitamaks, milliseid aspekte õpetaja oskustes on võimalik käsitleda koos, viisime läbi faktoranalüüsi.

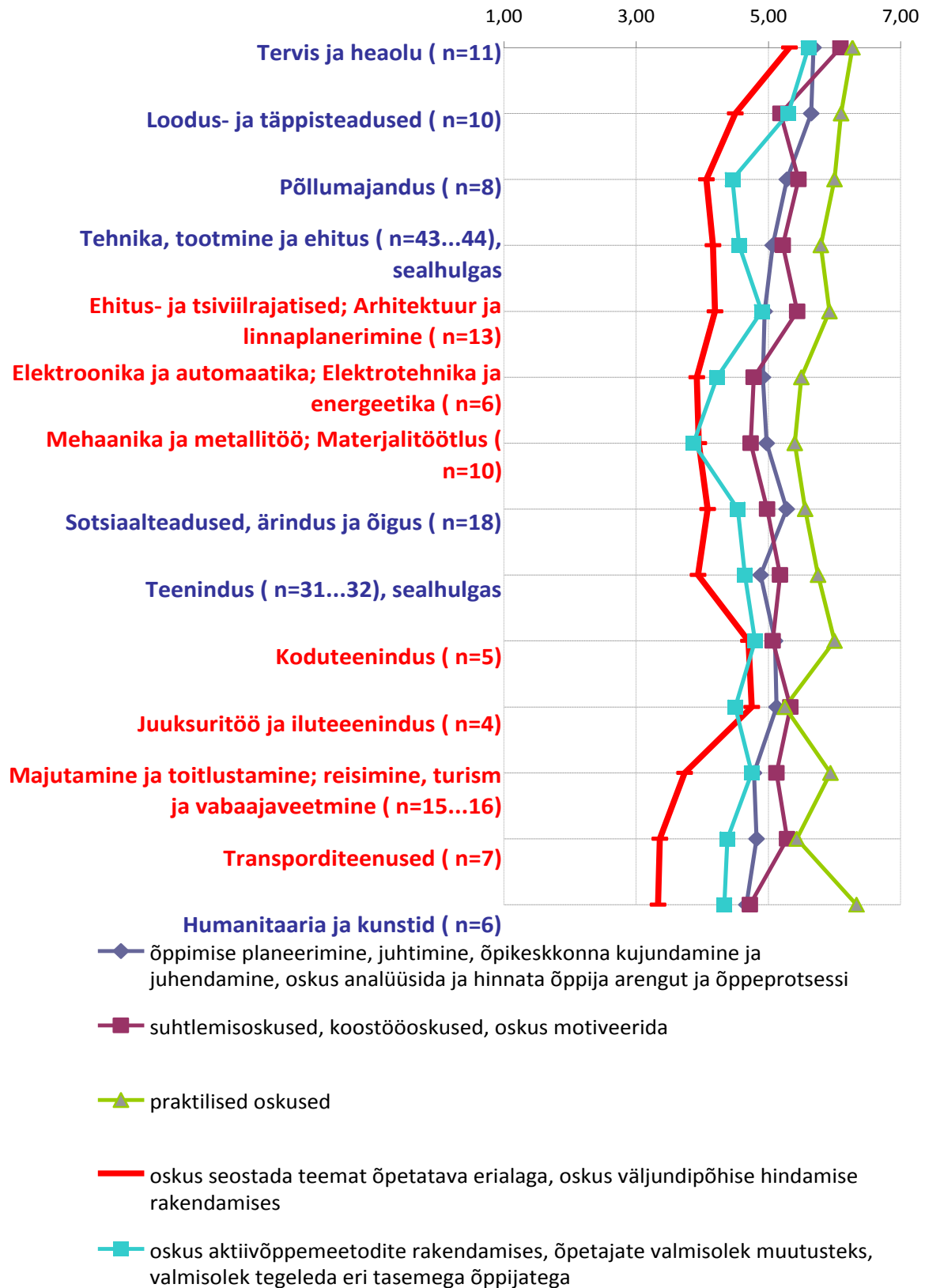
Moodustus 5 faktorit, mis kirjeldasid ära 80% kogu varieeruvusest:

1. faktor – Õpiprotsessi kavandamine ja juhtimine (hinnangud õppimise planeerimise ja juhtimise oskustele, õpikeskkonna kujundamise oskustele, õppimise juhendamise oskustele, õppija arengu ja õpiprotsessi juhtimise oskustele);
2. faktor- Õpetajate sotsiaalsed oskused (hinnangud suhtlemisoskusele, koostööoskustele, motiveerimisoskustele);
3. faktor- Tegutsemine mittetraditsioonilistes tingimustes (hinnangud valmisolekule muutusteks, tegelemiseks eri tasemega õppijatega, oskused aktiivõpimeetodite rakendamiseks);
4. faktor- Oskused rakendada uut õppekava (hinnangud üldharidusainete õpetajate oskustele seostada teemat õpetatava erialaga ja rakendada väljundipõhist hindamist);
5. faktor- kutseõpetajate praktilised oskused.

Nende faktorite põhjal moodustasime indeksid ja vaatlesime nende eristuvust õppevaldkonniti. Tulemused on toodud joonisel 34.

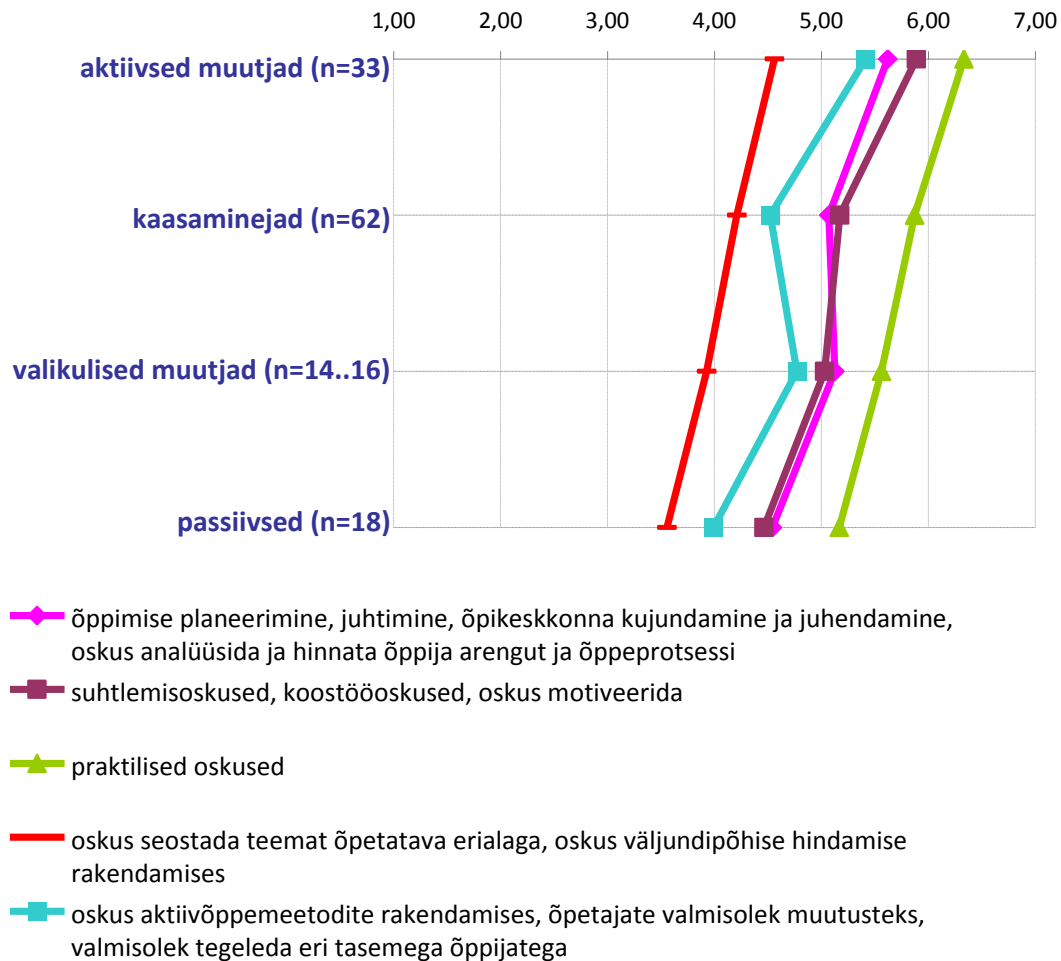
Üldpildist selgunu on iseloomulik pea kõikidele õppevaldkondadele/ õppekavarühmadele- enam ollakse rahul kutseõpetajate praktiliste oskustega, mõnevõrra vähem ollakse rahul õpetajate sotsiaalsete oskuste ja õppeprotsessi kavandamise, –juhtimisega seonduvate oskustega. Kõige tagasihoidlikumad ja samas lahknevad hinnangud saab eri õppevaldkondade/õppekavarühmade esindajate poolt tegutsemine muutunud tingimustes (rakendades aktiivõppe meetodeid, tegelda eri tasemega õppijatega) ja eriti uue õppekava rakendamisega seotud oskused (teema seostamine erialaga, oskus rakendada väljundipõhist hindamist).

Joonis 34 Vastanute hinnangud oma õppekavarühma õpetajate oskustele (indeksi keskmine)

Joonisel 35 on toodud eri tüüpide hinnangud õpetajate oskustele. Aktiivsed muutjad hindavad ka kõiki oma õpetajate oskuseid võrreldes teiste gruppidega kõrgemalt, suurimad erinevused on aga hinnangutes õpetajate oskustele võrreldes passiivsete grupiga.

Joonis 35 Eri tüüpide hinnangud oma õpetajate oskustele (indeksite keskmised)

SEEGA: Teravaks probleemiks poolte õppekavarühmade esindajate hinnangul on sobivate kutseõpetajate leidmine. Eriti terav on õpetajate leidmine tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas ja arvutiteaduste õppekavarühmas, kus ka praktikute palkamine valdkonna kõrgema palgataseme tõttu on raskendatud.

Samas on rahulolu oma õppekavarühma kutseõpetajatega kõrge (5,56 palli), samuti väljastpoolt palgatud praktikute/spetsialistidega (5,40 palli). Madalamad hinnangud anti väljastpoolt kooli palgatud üldõpingute moodulite ja oma kooli üldharidusainete õpetajatele (4,87 ja 4,83 palli).

Õpetajatel on reeglina head praktilised oskused, samuti oskused kavandada ja juhtida õpiprotsessi ning oskused suhelda, teha koostööd, motiveerida.

Kõige suuremad vajakajäämised on aga uute õppekavade rakendamisel oluliste oskuste osas nagu oskus aktiivõppemeetodite rakendamiseks, valmisolek tegelda eri tasemega õppijatega, valmisolek muutusteks ning eriti oskus seostada teemat õpetatava erialaga ja oskus väljundipõhise hindamise rakendamiseks.

Kuigi aktiivsete muutjate grupp on enam rahul nii oma õpetajatega kui hindab nende oskuseid kõrgemalt, on ka nende puhul võrreldes muude oskustega probleemiks vaid viimati väljatoodu.

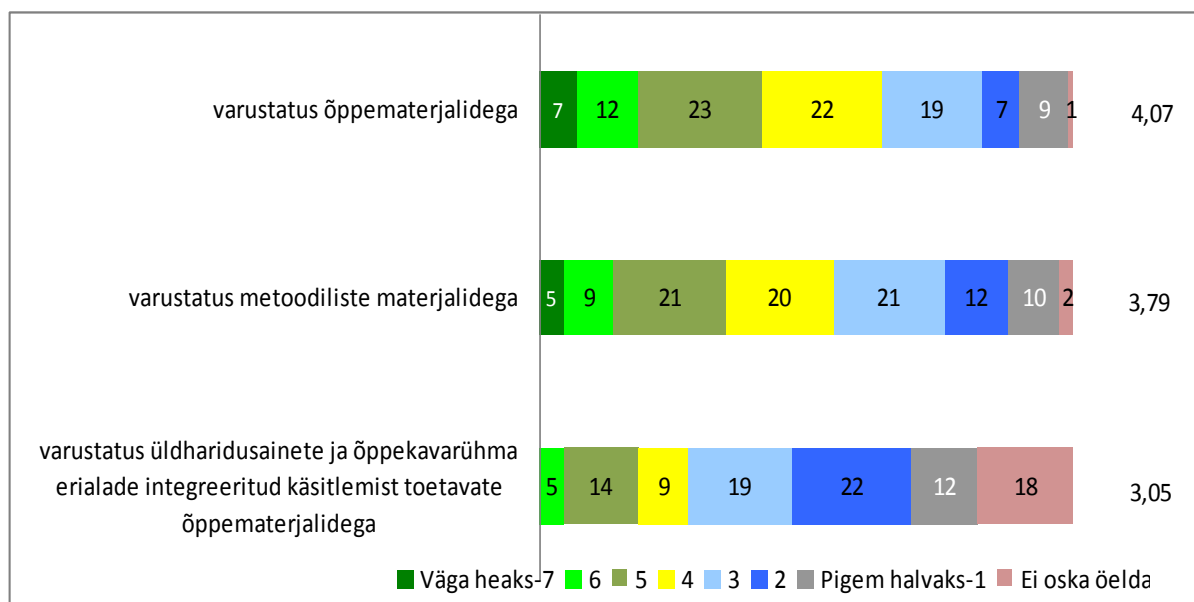
2.3 Tugi õppekavade rakendamiseks

2.3.1 Varustatus uute õppekavade rakendamist toetavate õppematerjalidega

Vastanutel paluti hinnata oma õppekavarühma õpetajate varustatust õppe-, metoodiliste materjalidega ja üldharidusainete ja õppekavarühma erialade integreeritud käsitlemist toetavate materjalidega. Vastanute hinnangud 7-pallisel skaalal on toodud joonisel 36.

Kõrgeimad hinnangud pälvis varustatus õppematerjalidega (42% 5-7 palli) ja madalaimad varustatus üldharidusainete ja õppekavarühma erialade integreeritud käsitlemist toetavate materjalidega (19% 5-6 palli).

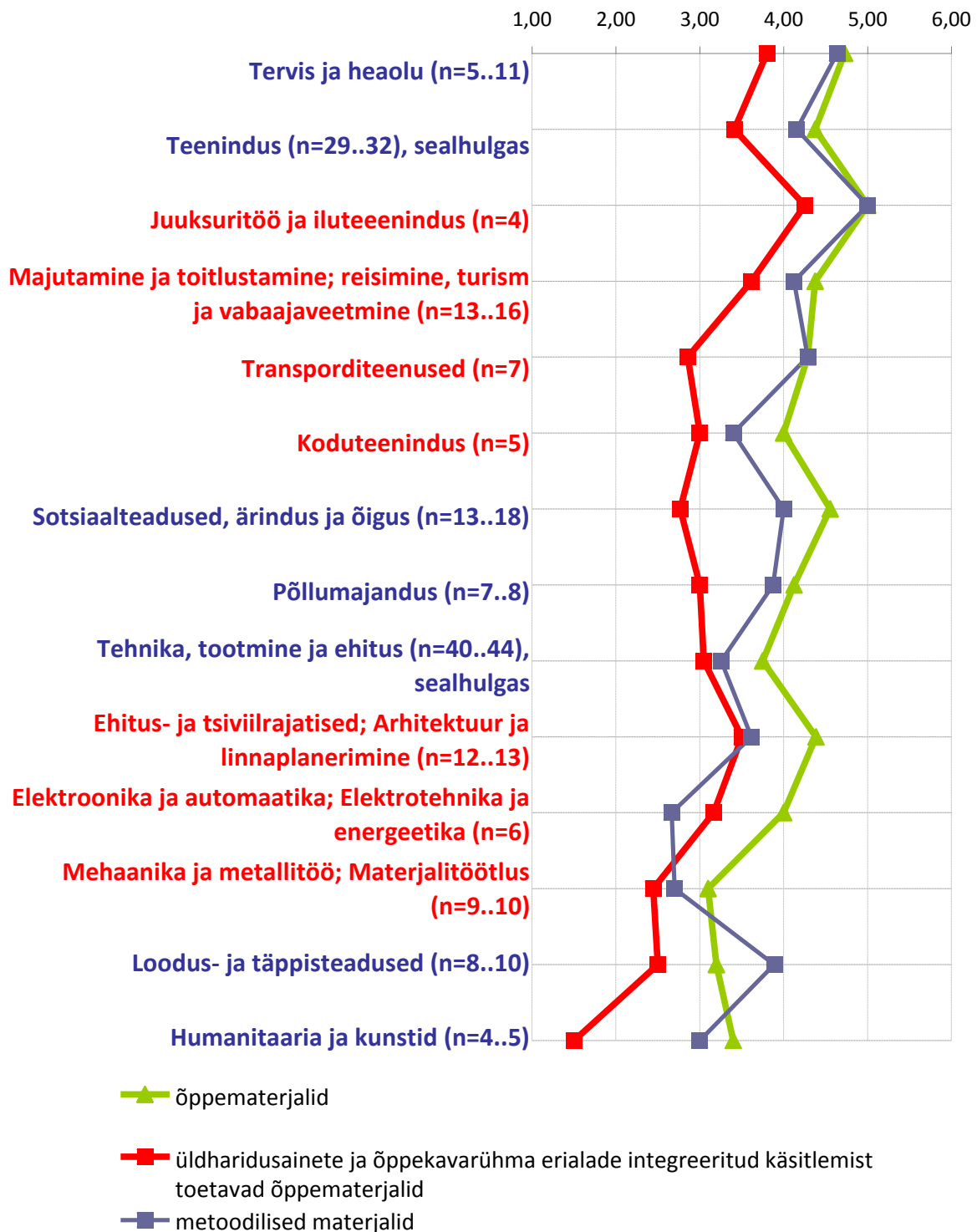
Joonis 36 Õpetajate varustatus eri tüüpi õppematerjalidega (% , n=129 ja keskmine hinnang)

Arvestades, et õpetajate oskuseid üldharidusainete ja erialateemade integreeritud käsitlemiseks hinnati kõige madalamalt, oleks neile vajalik just tugi vastavate materjalide näol.

Õppevaldkonniti erinevad hinnangud varustatusele õppematerjalidega kuni 2 palli (joonis 37).

Joonis 37 Õppevaldkondade esindajate hinnangud varustatusele eri tüüpi õppematerjalidega (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

Madalaimad hinded oma õpetajate varustatusele õppematerjalidega anti loodus- ja täppisteaduste ning humanitaaria ja kunsti õppevaldkondades (keskmine hinnang vastavalt 3,2 ja 3,4) ning mehaanika, metallitöö ja materjali tehnoloogia õppekavarühmades (3,0).

Kõrgemalt hinnati õppematerjalidega varustatust tervise ja heaolu (4,73) ja sotsiaalteaduste, ärimise, õiguse õppevaldkonnas (4,56) ning teenindusest juuksuritöö ja iluteeninduse õppekavarühmas (5,0)

Vastanutel paluti ka nimetada, millistest õppematerjalidest tuntakse nende õppekavarühmas enim puudust.

Enim soove seondus konkreetsete õpikute ja töövihikutega, ülesannete kogudega. Samuti toodi välja ootuseid nende keele (kas eesti keeles või ka vene keeles) ja kaasajale vastavuse suhtes. Väljaõeldu õppekavarühma tasandil on toodud originaalkujul aruande lisas 5.1.

Hinnangutes oma õpetajate varustatusele metoodiliste vahenditega olid õppekavavaldkonniti suuremad erinevused- keskmised hinnangud vahemikus 2,7 kuni 5,0-ni.

Madalamalt hindasid õpetajate varustatust metoodiliste materjalidega tehnika õppevaldkonnast elektroonika ja automaatika, elektrotehnika (2,67) ning mehaanika ja metallitöö, materjali töötuse (2,7) õppekavarühmade esindajad.

Heaks hindasid õpetajate varustatust metoodiliste vahenditega sagedamini juuksuritöö ja iluteeninduse (5,0) õppekavarühmade ja tervise ja heaolu õppevaldkonna esindajad (4,64)

Õpetajate varustatust üldharidus- ja erialaainete integreeritud käsitlemist toetavate materjalidega hindasid madalaimalt humanitaaria ja kunsti (1,55) mehaanika ja metallitöö, materjalitöötuse (2,44) õppevaldkonna ja loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonna (2,5) esindajad).

Keskmisega võrreldes paremaks pidasid taoliste materjalide olemasolu juuksuritöö ja iluteeninduse (4,25) ja transporditeenuste õppekavarühmade esindajad (3,5).

Eri tüüpide hinnangud varustatusele erinevate õppematerjalidega varieerusid vähem õppematerjalide (1,47 palli) ja metoodiliste materjalide osas (1,32 palli), enam integreeritud käsitlemist toetavate õppematerjalide osas (1,8 palli) (tabel 12). See võib tuleneda aktiivsete muutjate tüübi suuremast tähelepanust just viimase teema suhtes.

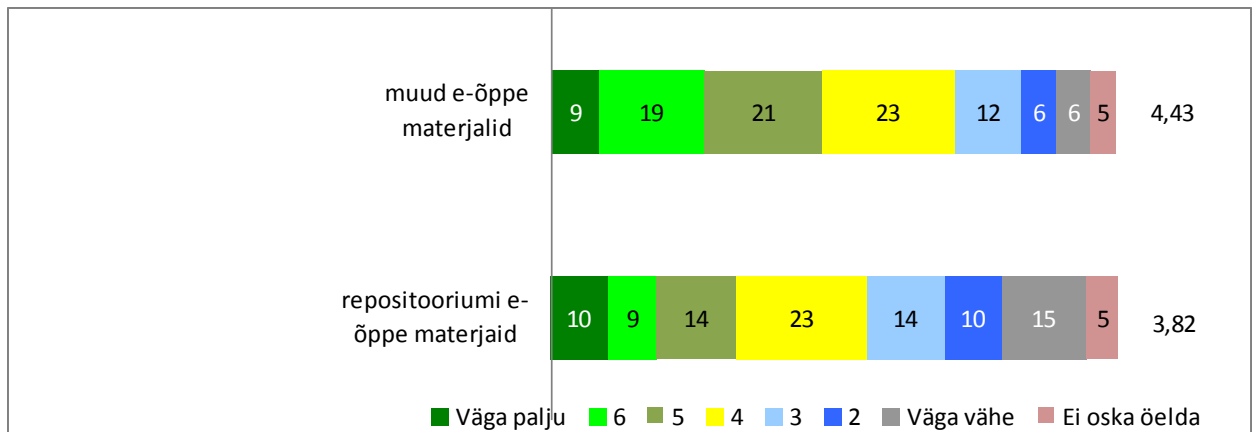
Tabel 12. Eri tüüpide hinnangud oma varustatusele õppematerjalidega

Pidades silmas uusi õppekavasid, kuidas hindate nendest lähtuvalt oma õppekavarühma õpetajate varustatust...		KÕIK	Klaster: õppekavade rakendumine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
..õppematerjalidega?		4,07	3,56	3,82	5,03	3,69
...metoodiliste materjalidega?		3,79	3,17	3,68	4,47	3,50
.... üldharidusainete ja õppekavarühma erialade integreeritud käsitlemist toetavate õppematerjalidega?		3,05	2,76	2,98	3,80	2,00

2.3.2 E-materjalide kasutamine

Vastajatel paluti ka hinnata, kuivõrd kasutavad nende õppekavarühma erialade õpetajad nii repositooriumi kui muid e-õppe materjale. Kõikide vastanute hinnangud on toodud joonisel 38.

Joonis 38 E-õppe materjalide kasutamine erialaõpetajate poolt (% , n=129 ja keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

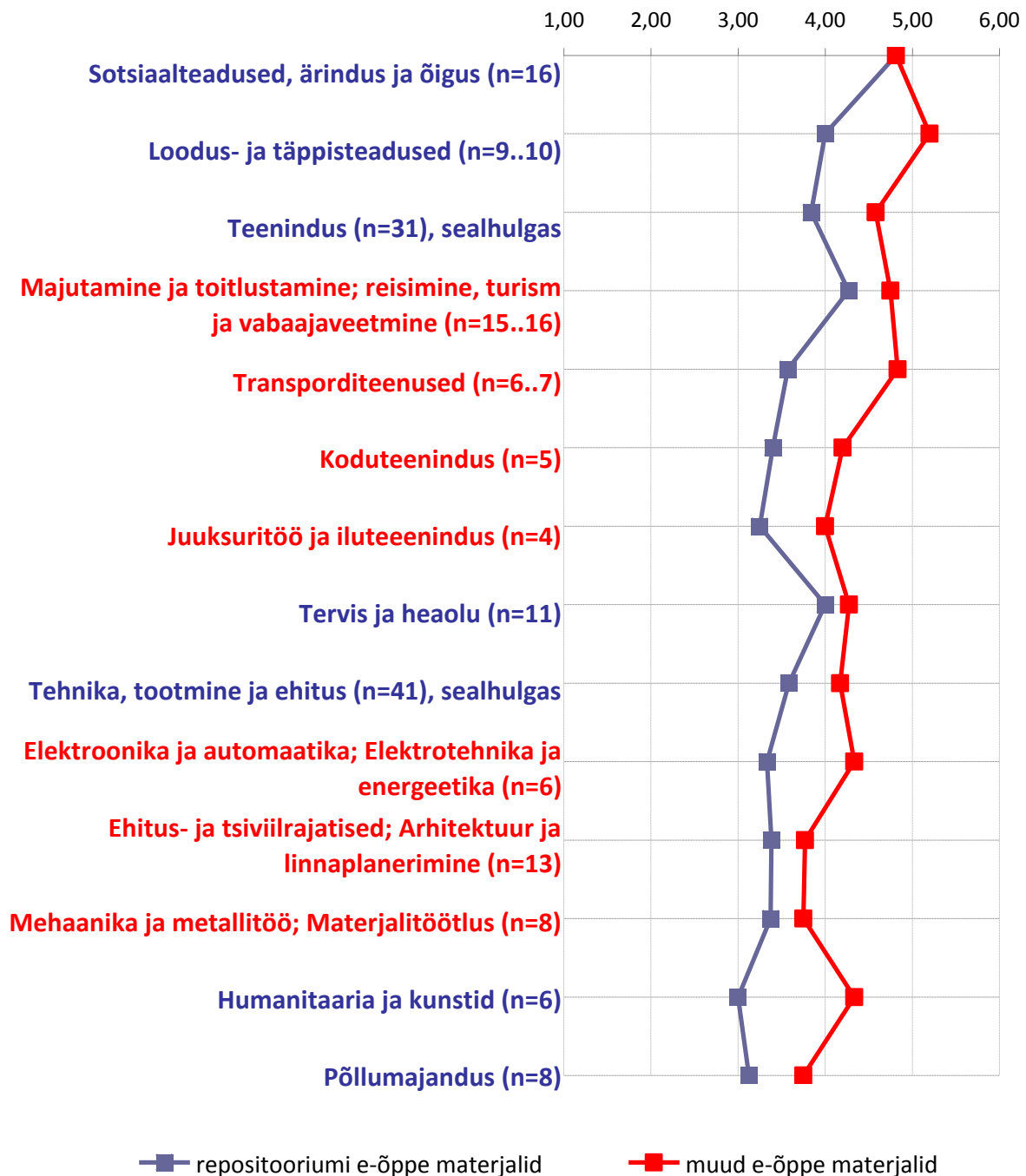
Repositooriumi e-õppe materjale kasutatakse võrreldes muude e-õppe materjalidega oluliselt vähem (kolmandik 5-7 palli võrreldes muude e-õppe materjalide ligi pooleni küündiva aktiivse kasutajaskonnaga).

Selline tendents iseloomustab pea kõiki õppevaldkondi (joonis 39). Vaid sotsiaalteaduste, äriduse õiguse õppevaldkonnas hinnati repositooriumi ja muude e-õppe materjalide kasutamise aktiivsust õpetajate poolt võrdseks.

Võrreldes teiste õppevaldkondadega ollakse repositooriumi materjalide kasutamisel vähem aktiivsed humanitaaria ja kunsti ning põllumajanduse õppevaldkondades (3,0 ja 3,13) ja aktiivseimad sotsiaalteaduste, äriduse ja õiguse õppevaldkonnas (4,81).

Muud e-õppe materjalid leiavad aktiivseimat kasutust loodus- ja täppisteaduste (5,2) õppevaldkonnas.

Joonis 39 E-õppe materjalide kasutamine õppevaldkonniti (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

Põhjused, miks e-õppe materjale õpetajate poolt vähe kasutatakse, seonduvad põhiosas kas õpetajate, nende oskuste ja eelistustega, sobivate materjalide olemasoluga nii sisu mõttes kui keele osas, samuti õppijate valmisolekuga neid kasutada ning kohati ka nende materjalide kättesaadavusega.

Eri õppekavarühmade esindajate poolt väljaõeldu originaalkujul on toodud aruande lisas 5.2.

Passiivsete tüübi esindajate poolt hinnati e-õppe materjalide kasutamise aktiivsust oluliselt madalamaks kui teistes gruppides (tabel 13). Eriti puudutab see repositooriumi e-õppe materjale.

Tabel 13 E-õppe materjalide kasutamine klasteri erinevates gruppides (keskmine hinnang)

Kuivõrd kasutavad teie õppekavarühma erialade õpetajad...		KÕIK	Klaster: õppekavade rakendamine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
...repositooriumi e-õppe materjale?	keskmine	3,82	2,19	3,80	4,59	4,00
... muid e-õppe materjale?	keskmine	4,43	3,56	4,32	5,18	4,27

2.3.3 Ootused seoses õppematerjalide koostamisega

Vastanutel paluti märkida, milliste õppematerjalide koostamist peaks toetama REKK, et uute õppekavade järgi toimuv õpe oleks tulemuslikum.

Osa vastanute puhul kattuvad ootused sellega, millistest õppematerjalidest tuntakse enim puudust - need on sõltuvalt õppekavarühma spetsiifikast õpikud, metoodilised materjalid, teemade integreeritud käsitlemist toetavad õpikud. Siiski on ootustes väljendatud ka uusi aspekte, sh eri keeltes õppematerjale, hindamist toetavaid materjale, abistavaid materjale valdkondades, milles õpetajad ei tunne end eriti tugevatena või mis vajavad ühtlustamist.

Eri õppekavarühmade esindajate ootused originaalkujul on toodud aruande lisas 5.3.

SEEGA: Vastanud hindasid oma õpetajate varustatust parimaks, kuid mitte heaks, õppematerjalide osas (4,07 palli). Madalamad hinded pälvis varustatus metoodiliste materjalidega (3,79 palli) ja eriti üldharidusainete ja õppekavarühma erialade integreeritud käsitlemist toetavate õppematerjalidega (3,05).

Repositooriumi e-õppe materjalide kasutamist oma erialaõpetajate poolt hindas aktiivseks kolmandik vastanutest (keskmine hinnang 3,82 palli), muid e-õppe materjale kasutatakse aktiivselt ligi poolte hinnangul (keskmine 4,43 palli). Madalam aktiivsus just repositooriumi materjalide kasutamisel on iseloomulik eri õppevaldkondadele (erandiks sotsiaalteadused, ärimus ja õigus).

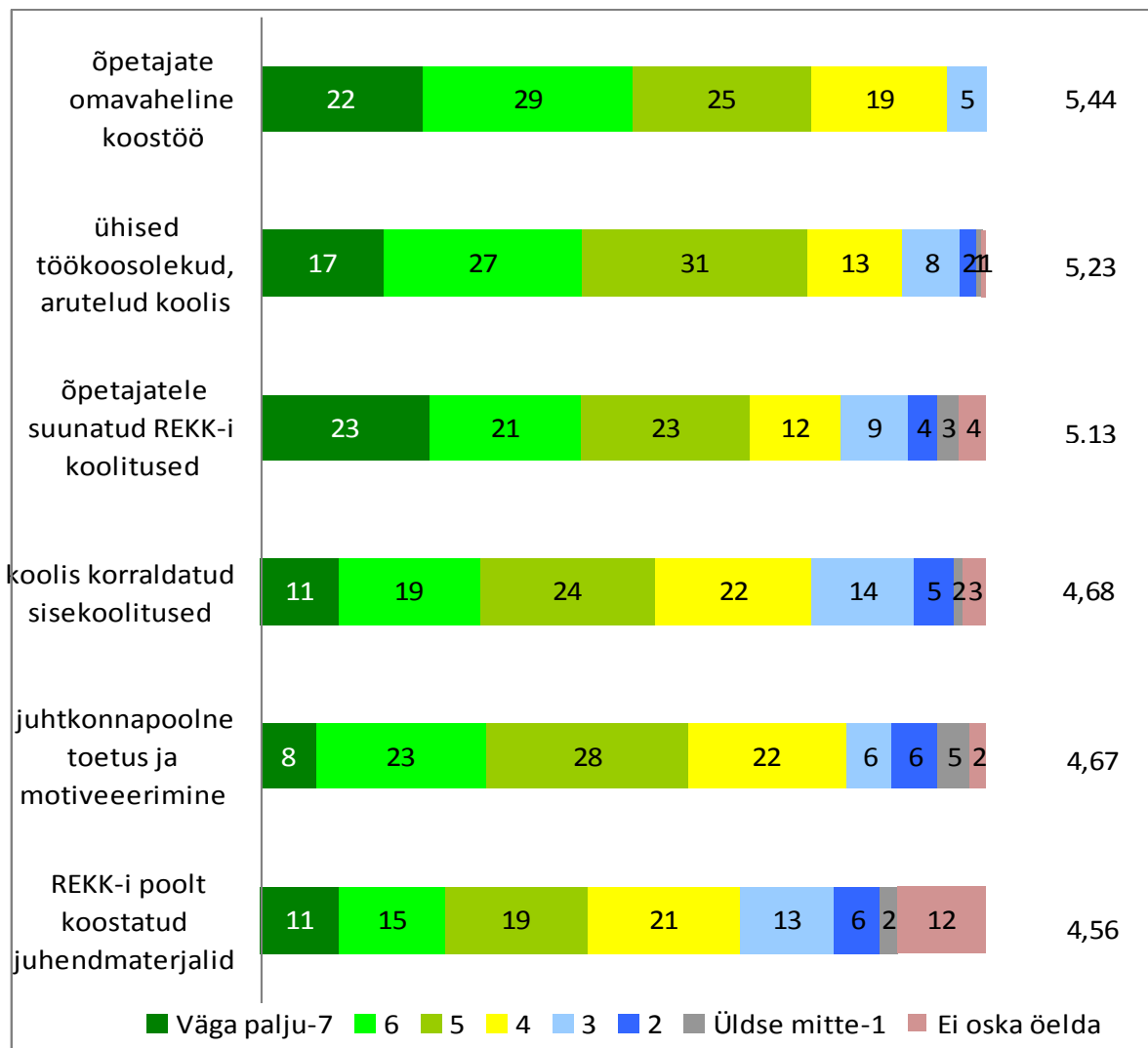
Ka eri tüüpide esindajad kasutavad võrreldes repositooriumi materjalidega aktiivsemalt muid e-õppe materjale, kuid passiivsete tüübis hinnati mõlema võimaluse kasutamist väga tagasihoidlikuks (2,19 palli ja 3,56 palli) võrreldes teiste ja eriti aktiivsete muutjate tüübiga (4,59 ja 5,18 palli).

2.4 Õppekavade rakendamist enim toetanud ja enim raskendanud tegurid

2.4.1 Hinnangud toele õppekavade rakendamisel

Õppekavarühmade esindajatel pakuti hinnata, kuivõrd on õpetajad saanud tuge koolist ja väljastpoolt kooli õppekavade rakendamisel (joonis 40).

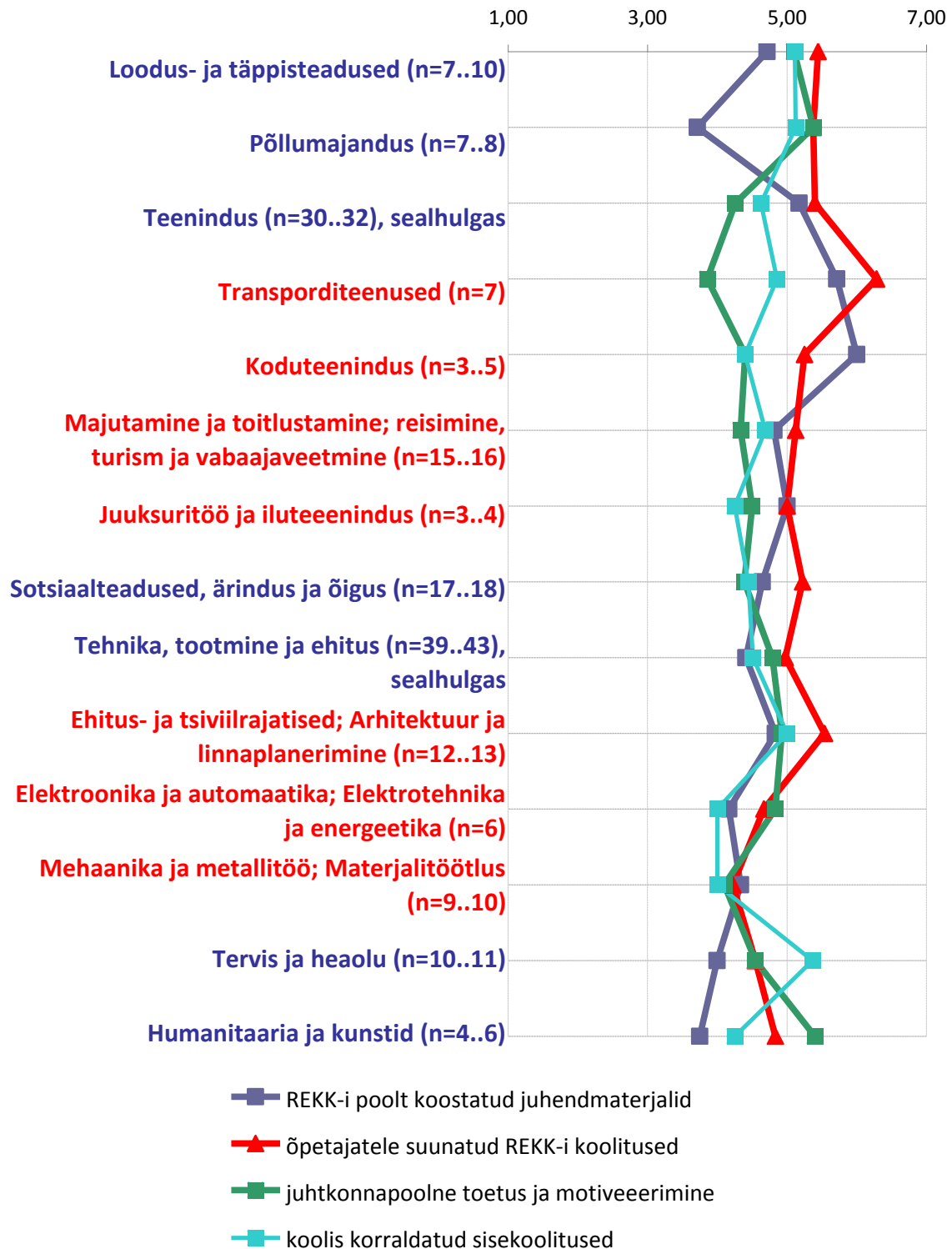
Joonis 40 Hinnangud teguritele, mis on kaasa aidanud õppekava rakendamisele (% , n=129 ja keskmine hinnang)

Kõige positiivsem mõju õppekavade rakendamisele on olnud koolis endas toimival-
õpetajate omavahelisel koostööl, töökoosolekutel toimunud aruteludel ja ka õpetajatele
suunatud REKKI-i koolitustel. Enam lahknevaid hinnanguid eri õppevaldkondades anti koolis

korraldatud sisekoolitustele, juhtkonnapoolsele toetusele ja motiveerimisele ning REKK-i poolt uute õppekavade rakendamist toetavatele juhendmaterjalidele. Hinnangud nendele aspektidele õppevaldkondade lõikes on toodud joonisel 41.

Joonis 41 Eri õppekavarühmade hinnangud teguritele, mis on kaasa aidanud õppekava rakendamisele (keskmine hinnang 7-pallisel skaalal)

Muude teguritena, mis on õpetajatele veel pakkunud olulist tuge õppekavade rakendamisel, nimetati mitmete vastanute poolt koostööd erialaühendustega, eri koolide õpetajate omavahelist koostööd ja suhtlemist, koostööd ettevõtetega nii praktika läbiviimisel, ettevõttekülastuste, koolis korraldatud firmade õppepäevade jms raames, võrgustikuseminare jm valdkonna õpetajaid haaravaid koolitusi, koostegemisi. Harvemini toodi esile mõne õpetaja eeskuju koolis, erialast huvitatud õpilasi jms. Vastanute poolt väljaõeldu originaalkujul on toodud aruande lisas 6.1

Tüüpidest hindas kõiki õppekava rakendamisele kaasa aidanud tegureid oma õpetajate jaoks olulisemaks *aktiivsete muutjate* ja vähemoluliseks *passiivsete* tüüp.(tabel 14)

Tabel 14 Õppekavade rakendamisele enim kaasa aidanud tegurid

Kuivõrd on Teie hinnangul aidanud õpetajaid uute õppekavade rakendamisel..		KÕIK	Klaster: õppekavade rakendumine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
..õpetajatele suunatud REKK-i koolitused?		5,13	3,94	5,15	5,67	5,20
.. koolis korraldatud sisekoolitused?		4,68	3,83	4,57	5,58	4,27
.. ühised töökoosolekud, arutelud koolis?		5,23	4,33	5,16	6,00	4,87
.. õpetajate omavaheline Koostöö?		5,44	4,39	5,34	6,27	5,31
... juhtkonnapoolne toetus ja motiveerimine?		4,67	3,94	4,72	5,24	4,00
..REKK-i poolt koostatud juhendmaterjalid?		4,56	3,24	4,66	5,11	4,67

Suurimad erinevused nende kahe grupi hinnangutes puudutasid õpetajate omavahelist koostööd, mida *aktiivsete muutjate* grupp hindas õppekavade rakendamisel üheks määravaks teguriks (6,27 palli). Ka passiivsete grupis hinnati õpetajate koostööd koos ühiste töökoosolekute, aruteludega kõige enam õppekavade rakendamisele kaasa aidanuks, kuid keskmine hinnang sellele oli vaid 4,39 palli.

Analoogselt koolis toimuva positiivse mõjuga õppekavade rakendamisprotsessile mõjutab koolis toimuv (või konkreetse õppekavarühma positsioon koolis) ka saavutatut ja saavutatu hindamist. Vastanutel paluti nimetada, mis on kõige olulisemad positiivsed muudatused, mida on kaasa toonud uued õppekavad. Kõige enam puudutas väljaõeldu muudatusi õppijate teadmistes, oskustes, ka enesekindluses, teemade seostamises, paremates praktilistes oskustes jms, kuid ka koolisisest koostööd, õpetamist. See, mida esile toodi ja

eriti kuidas seda väljendati, on erinev sõltuvalt sellest, mis tüüpi konkreetse õppekavarühma esindaja kuulus. *Aktiivsed muutjad* näevad enam positiivset, sh seoses õpilastega. *Passiivse* tüübi esindajad, kus muudatusi sõltumata õppekavarühmast on aset leidnud vähem, on oma väljaütlemistes ka pessimistlikumad. Eri õppekavarühmade esindajate hinnangud positiivsetele muutustele õppekavade rakendamisel on toodud aruande lisas 6.2.

2.4.2 Suurimad takistused õppekavade rakendamisel

Õppekavarühmade esindajatel paluti välja tuua suurimad raskused uute õppekavade rakendamisel Kokkuvõttlikult võib neid viia ühise nimetaja alla: tegevuse käivitamine uues situatsioonis, muutunud oludes. Muidugi juhul kui üldse tekkis uus situatsioon ja midagi seoses uute õppekavadega oluliselt muutus.

Õppekavarühmiti ja koolist sõltuvalt tähendab see mõnevõrra erinevaid probleeme, olgu selleks kohanemine lühema õppeajaga, moodulite käivitamisega ja selle eri teemadele spetsialisti leidmisega, õppematerjalidega nõ kitsamatel erialadel, õpetajate leidmise ja nende kvalifikatsiooniga, üldharidusainete integreerimisega, seoses hindamisega, muutustega koolikorralduses. Suurimaks takistuseks oli paljude vastanute hinnangul õpetajatega seonduvad küsimused – tasemel kutseõpetajate puudus ja raskuseid sobivate õpetajate leidmisel, olemasolevate õpetajate koormusega seonduv, õpetajate ajanappus ja ebapiisav tasu.

Eri õppekavarühmade esindajate poolt esiletoodud probleemid, millele lahenduse leidmine on olnud kõige raskem, on toodud aruande lisas 6.3.

SEEGA: Kõige enam on õppekavade rakendamisel olnud tuge koolis toimuvast – õpetajate omavahelisest koostööst (5,44 palli), ühistest töökoosolekutest ja aruteludest (5,23 palli), samuti REKK-i poolt pakutud koolitustest (5,13 palli). Tagasihoidlikumalt hinnati koolis korraldatud sisekoolituste (4,68) juhtkonna toetuse ja motiveerimise (4,67) ning REKK-i koostatud juhendmaterjalide (4,56) abi õppekavade rakendamisele. Eraldi toodi vabades vastustes väga positiivsena esile koostööd teiste koolide ja oma õppekavarühma erialade õpetajate vahel.

Passiivsete tüüp hindas õppekava rakendamisel enim tuge pakkunuks õpetajate koostööd ja ühiseid töökoosolekuid, kuid abi nendest hinnati tunduvalt madalamaks kui aktiivsete muutjate tüübis (õpetajate koostöö vastavalt 4,39 ja 6,27; arutelud ja töökoosolekud 4,33 ja 6,0).

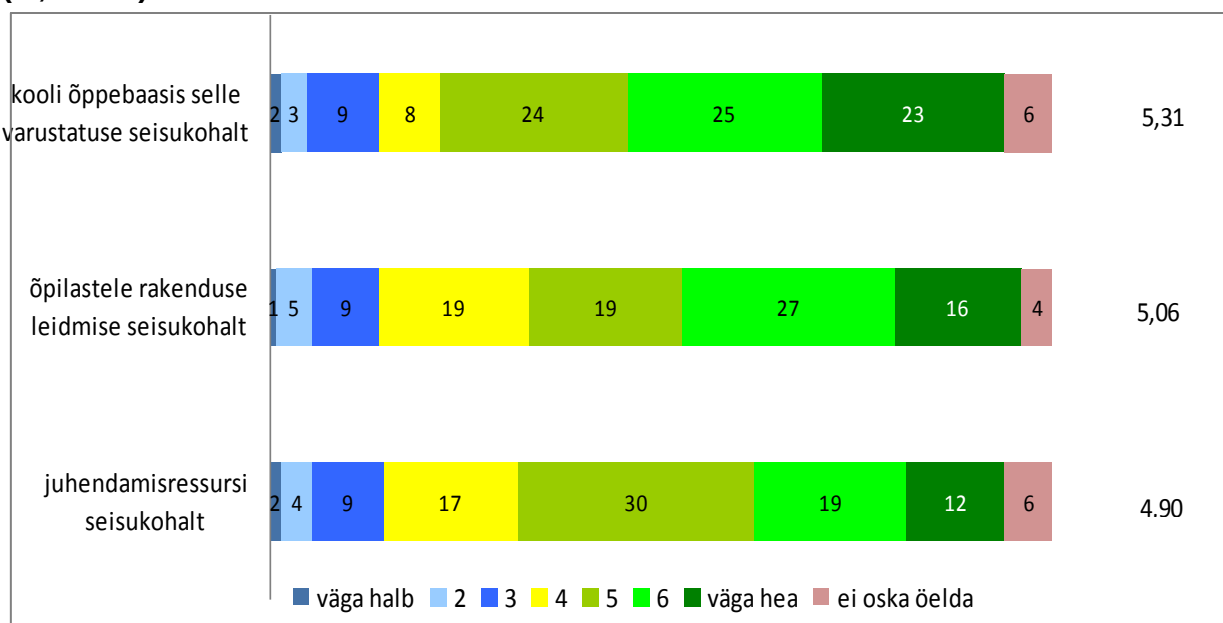
Suurimate takistuseks uute õppekavade rakendamisel toodi vastanute poolt välja väga laia skaalat tegureid, kuid sagedamini kordus õpetajate olemasolu ja tase, koormus ja motiveeritus, samuti õppematerjalidega seonduv.

3 Praktika õppekava osana

3.1 Praktilised oskuste omandamise võimalused kooli õppebaasis

Õpilaste praktiliste oskuste omandamise võimalusi kooli õppebaasis hinnati valdavalt positiivselt (joonis 42). Eriti puudutab see õppebaasi varustatust. Mõnevõrra madalamalt hinnati võimalusi leida õppebaasis õpilastele rakendust ja tagada juhendamine.

Joonis 42 Hinnangud praktiliste oskuste omandamise võimalustele kooli õppebaasis (% , n=129)

Vaadates hinnanguid praktilise õppe läbiviimise eri aspektidele kooli õppebaasis, hinnatakse neid suhteliselt sarnaseks ka eri tüüpide puhul (tabel 15).

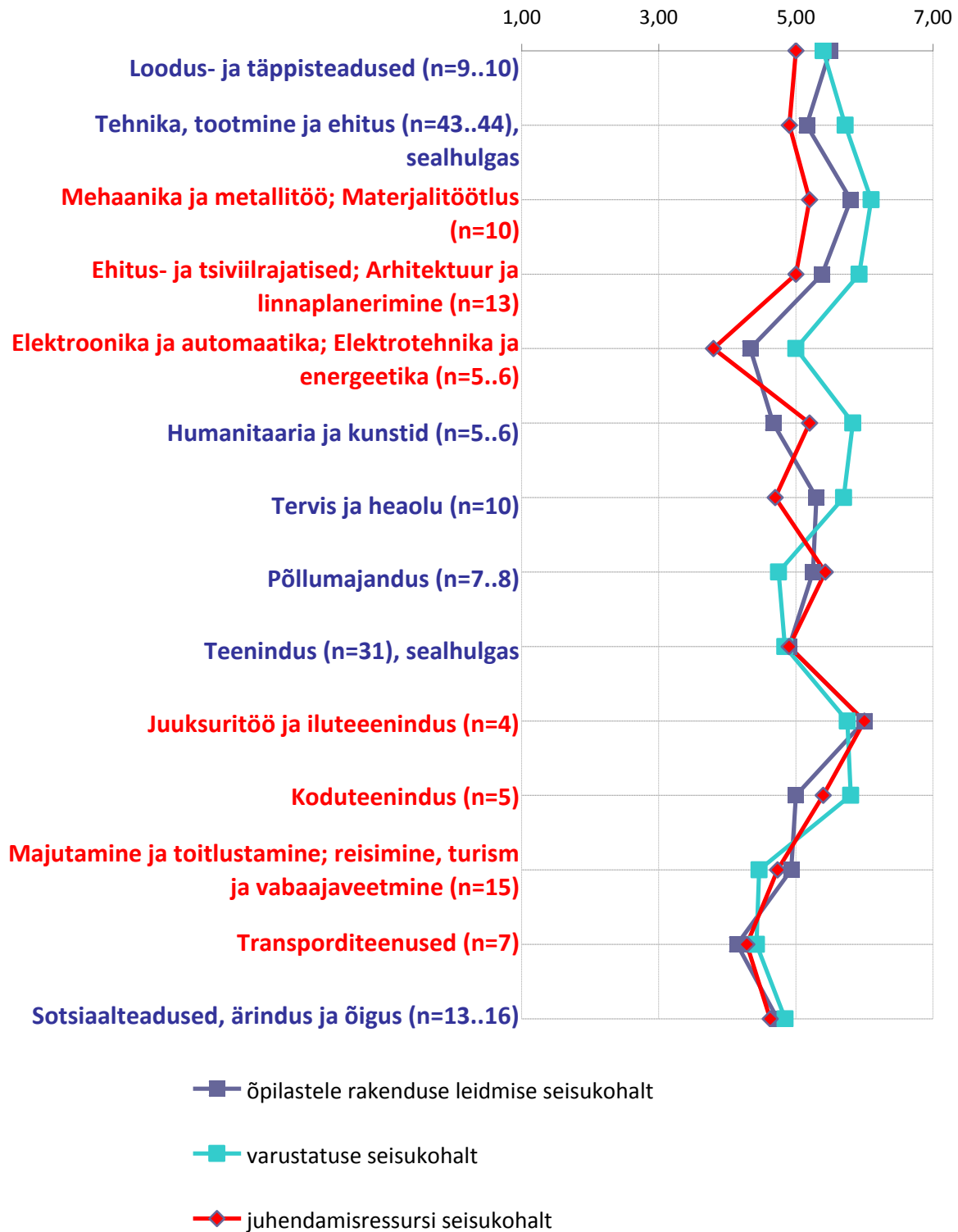
Tabel 15 Hinnangud praktiliste oskuste omandamise võimalustele kooli õppebaasis

Kuidas hindate praktiliste oskuste omandamise võimalusi oma õppekavarühma erialadel kooli õppebaasis selle	KÕIK	Klaster: õppekavade rakendumine			
		Passiivsed	Uuendustega kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
varustatuse seisukohalt? keskmine	5,31	5,12	5,24	5,66	5,08
õpilastele rakenduse leidmise seisukohalt? keskmine	5,06	4,65	5,08	5,47	4,57
juhendamisressursi seisukohalt? keskmine	4,90	4,44	4,88	5,38	4,46

Juhendamisressursiga ja ka õpilastele rakenduse leidmisel on enam probleeme *passiivsete* ja *valikuliste muutjate* tüübis.

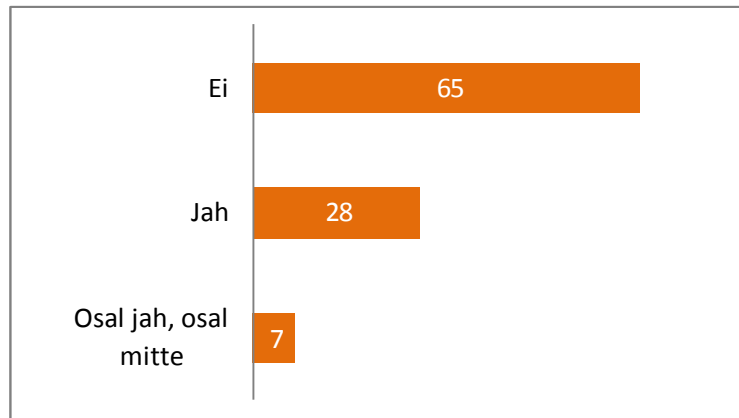
Ka õppevaldkonniti ja suuremates õppekavarühmades hinnatakse oma võimalusi küllalt ühtlaselt (joonis 43)

Joonis 43 Eri õppevaldkondade hinnangud praktiliste oskuste omandamise võimalustele kooli õppebaasis (keskmine hinnang)

35% vastanute hinnangul osutatakse kooli õppebaasis nende õppekavarühma erialadel ka teenuseid (joonis 44).

Joonis 44 Teenuste osutamine mõnel õppekavarühma erialal kooli õppebaasis (% , n=129)

Ülevaade eri õppekavarühmade erialadest, millel osutatakse teenuseid, on toodud aruande lisas 7.1.

3.1.1 Praktiline õpe kooli õppebaasis vs ettevõttes

Vastanute hinnangul toimub veidi alla kolmandiku praktilisest õppest oma kooli õppebaasis, üle 2/3 ettevõtetes/asutustes.

Teistega võrreldes on toimub praktilist õpet vähem oma kooli õppebaasis tervise ja heaolu ning sotsiaalteaduste, äriduse, õiguse õppevaldkondades (keskmiselt ligikaudu kümnendik). Keskmisest suurem on oma kooli õppebaasis toimuva praktilise õppe osakaal juuksuritöö ja iluteeninduse (63%) ja ka mehaanika ja metallitöö ning materjalitöötuse õppekavarühmas (üle poole).

Teistes õppevaldkondades on praktika osakaalud koolis ja ettevõttes sarnased keskmisele.

Passiivse tüübi hinnangul toimub nende õppuritel võrreldes nii *aktiivsete kui valikuliste muutjatega* oluliselt suurem osa praktilisest õppest kooli õppebaasis. (tabel 16)

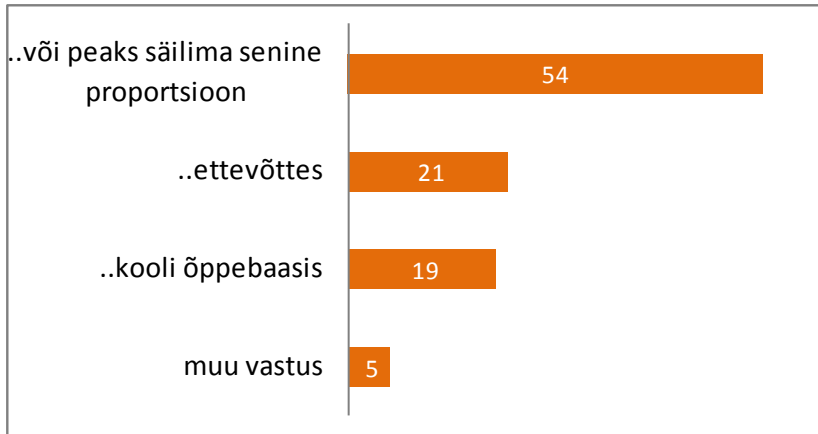
Tabel 16 Praktilise õppe läbiviimine eri tüüpide puhul

Ligikaudu millise osa kogu praktikast (100%) sooritavad Teie õppekavarühma õppurid...		KÕIK	Klaster: õppekavade rakendumine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
..oma kooli õppebaasis?	%	29	40	33	18	19
.. ettevõttes?	%	67	53	64	76	74

Praktilise õppe läbiviimise koha osas edaspidi on enam kui pooled vastanutest seisukohal, et peaks säilima senine proportsioon (joonis 45).

Joonis 45 Hinnangud praktilise õppe läbiviimiseks edaspidi (% , n=129)

Praktiline õpe võiks ideaalis edaspidi toimuda senisega võrreldes ...

Senisega võrreldes eelistatakse edaspidi mõnevõrra enam praktilist õpet ettevõttes põllumajanduse õppevaldkonnas. Õppevaldkondades, kus praegu on keskmisest suurem praktilise õppe osakaal ettevõttes, kalduvad ka edaspidiseks eelistused ettevõttepraktika osatähtsuse suurendamise suunas ja vastupidi - seal, kus on keskmisega võrreldes suurem osakaal praktiliste oskuste omandamisel kooli õppebaasis, nähakse ka edaspidi praktilise õppe osatähtsuse kasvu just seal.

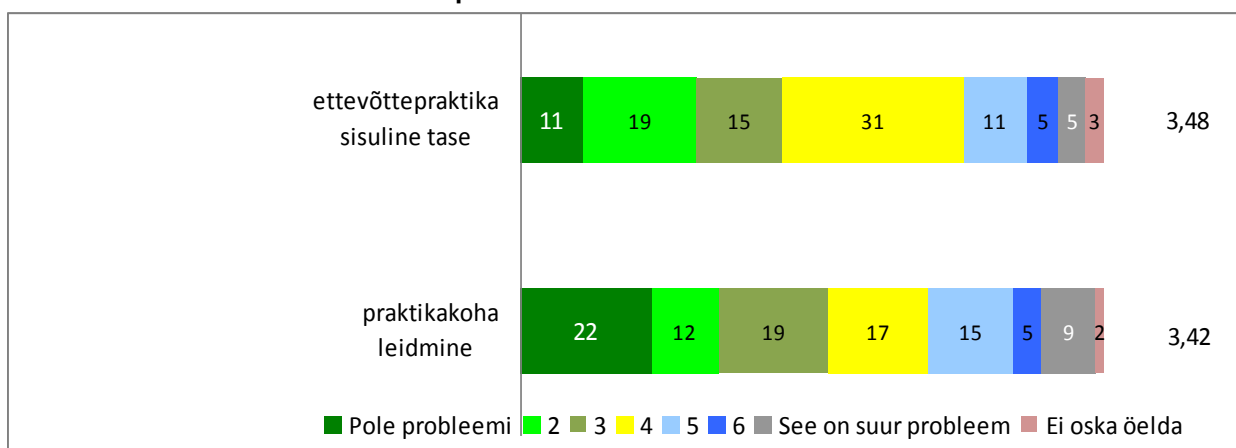
Eri tüüpidest on *aktiivsed muutjad ja valikulised muutjad* keskmisest sagedamini seisukohal, et peaks säilima senine proportsioon – praktilise õppe oluline ülekaal ettevõttes. *Passiivsete* tüübis, kus juba praegu toimub praktiline õpe keskmisest sagedamini oma kooli õppebaasis, on ligi pooled seisukohal, et edaspidi peaks see veelgi enam toimuma koolis. Seda vaatamata asjaolule, et enda juhendamisressurssi hinnati võrreldes teistega madalamaks.

3.2 Praktikakoha leidmine ettevõttes ja ettevõttepraktika sisuline tase

Uuringus osalenutel paluti hinnata, kuivõrd on probleemiks õpilastele praktikakoha leidmine ettevõttes ja ettevõttepraktika sisuline tase. Tulemused on toodud joonisel 46. Praktikakoha leidmise osas esineb vähem keskmisi ja enam positiivseid ja negatiivseid hinnanguid, so hindajate kogemused on selles osas polariseerunud. Seevastu ettevõttepraktika sisulisele tasemele anti oluliselt enam keskmisi, 4-palliseid hinnanguid.

Joonis 46 Hinnangud praktikakoha leidmisele ja ettevõttepraktika sisulisele tasemele (% , n=129)

Kuivõrd on olnud viimastel aastatel probleemiks

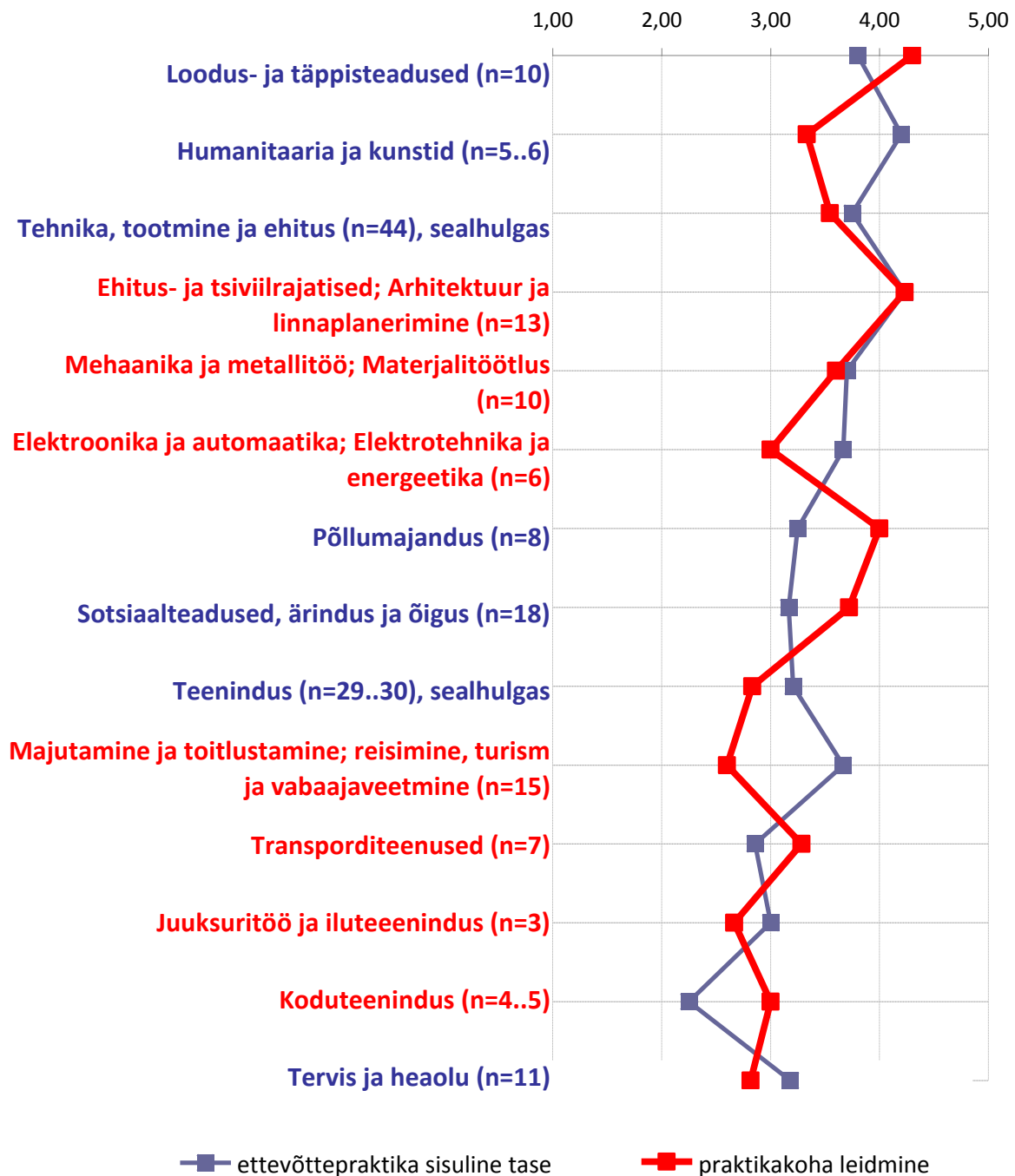

Õppevaldkondade esindajate hinnangud ettevõttepraktika sisulise taseme ja praktikakoha leidmise suhtes on lahknevad (joonis 47).

Osa õppevaldkondi toob põhilise probleemina esile praktikakoha leidmist (loodus-, täppisteadused; põllumajandus; sotsiaalteadused, äridus ja õigus), osa esmajoones ettevõttepraktika sisulist taset (humanitaaria ja kunstid; majutamine ja toitlustamine, turism), osa hinnangul on probleemiks nii üks kui teine (ehitus ja tsiviilrajatised).

Tüüpidest eristuvad *valikulised muutjad*, kelle jaoks on nii praktikakoha leidmine kui praktika sisuline tase enam probleemiks (4,0 ja 4,07). *Aktiivsed muutjad* hindavad praktikakoha leidmist kergeks (2,94) ja praktika sisulist taset sarnaselt keskmisele (3,42).

Joonis 47 Eri õppevaldkondade esindajate hinnangud probleemide teravusele praktikakoha leidmisel ja ettevõttepraktika sisulise taseme osas (keskmine hinnang)

Need erialad, kus praktikakoha leidmisega on enim probleeme, on toodud õppevaldkonniti aruande lisas 7.2.

Praktika sisulise külje osas toodi põhiliste valupunktidenä esile praktikandi ülesannete mittevastavust praktika eesmärkidele, ettevõtete inimeste vähest aega ja huvitatust noorega tegelemiseks, juhendamise mittepiisavat taset, kõrgendatud ootuseid, sobivate tööde

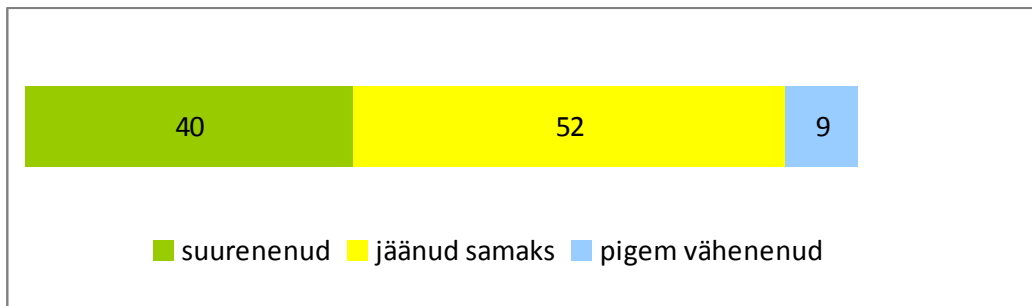
puudumist ja/või nende asendamist juhuslike töödega, praktikaaja sobimatust projektipõhise tegevusega jms.

Valupunktid seoses praktika sisulise tasemega on õppekavarühmade kaupa toodud aruande lisas 7.3.

Vastanud hindasid ka viimasel paaril aastal aset leidnud muudatusi õppekavarühma praktikapartnerite hulgas (joonis 48). Ligikaudu poolte hinnangul on see püsinud muutumatuna, vähenenud 9% ja suurenenud 40% hinnangul..

Joonis 48 Hinnangud muutustele püsivate praktikapartnerite hulgas viimastel aastatel (% , n=129)

Püsivate praktikapartnerite hulk viimasel paaril aastal on ...

Võrreldes üldpildiga oli positiivsete hinnangute saldo (püsivate praktikapartnerite suurenemine miinus vähenemine) oluliselt kõrgem humanitaaria ja kunsti (67%), tervise ja heaolu (57%) õppevaldkondades ning elektroonika/automaatika, elektrotehnika õppekavarühmades (83%), koduteeninduse (60%); juuksuri- ja iluteeninduse õppekavarühmades (50%). See tähendab, et nende puhul on toimunud viimase paari aasta jooksul olulised positiivsed nihked püsivate praktikapartnerite arvu suurenemise näol.

Võrreldes üldpildiga on püsivate praktikapartnerite hulk vähem suurenenud loodus- ja täppisteaduste (saldo 0) põllumajanduse (saldo 0) õppevaldkondades ja ehituse (saldo 15%), mehaanika ja metallitöö, materjalitööstuse (saldo 20%) ning transporditeeninduse õppekavarühmades (saldo 15%). Viimatinimetatud rühmade poolt toodi sagedamini probleemina esile ka praktikakohtade leidmist.

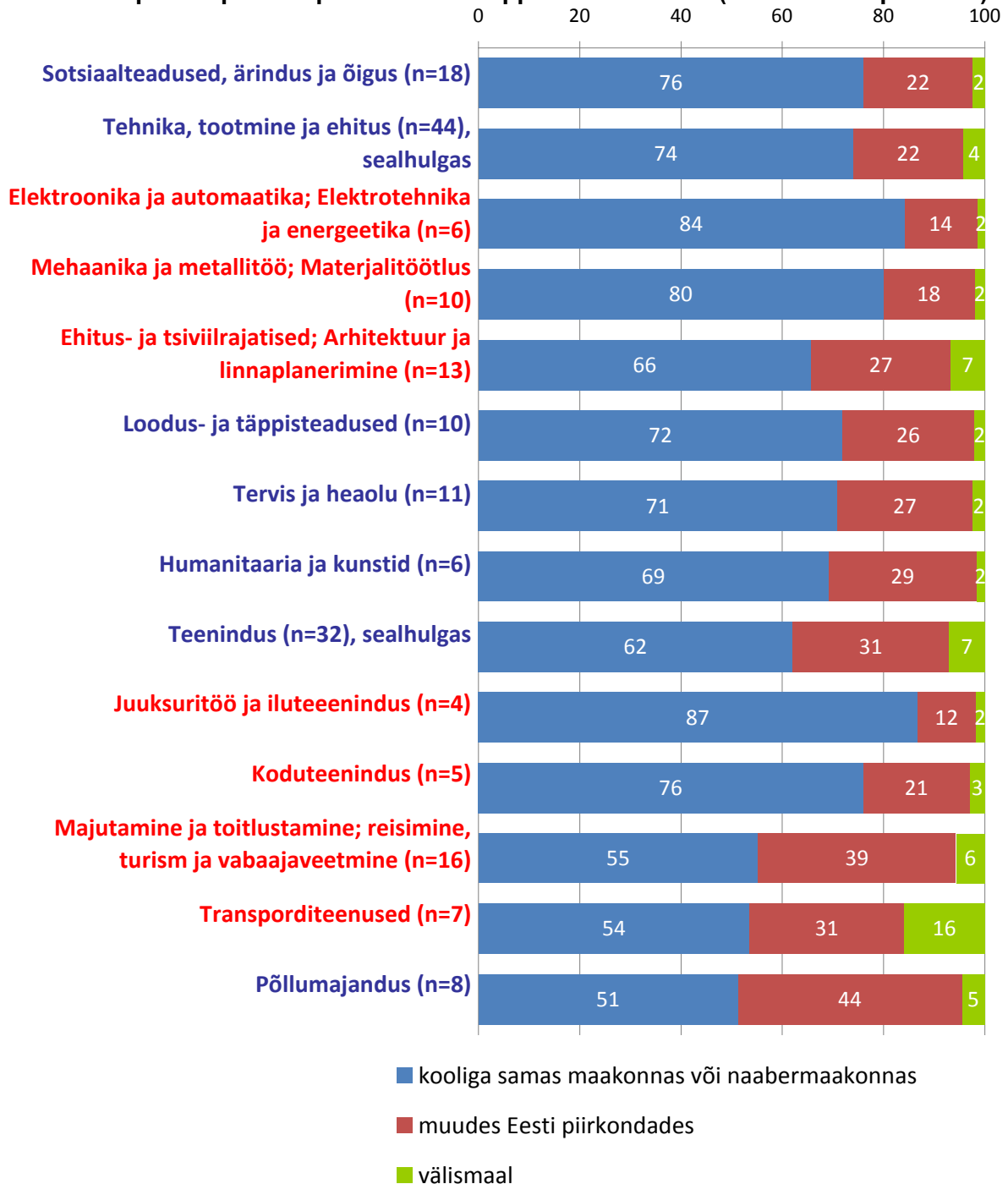
Tüüpidest eristuvad teistest mõnevõrra *aktiivsed muutjad*, kellest enam kui pooled hindasid püsivate praktikapartnerite arvu viimase paari aasta jooksul suurenenuks. Teised tüübid ei eristu praktikapartnerite hulga muutumise osas keskmisest pildist.

3.2.1 Praktika sooritamise piirkond

Praktika sooritamise paigana domineerib kas oma või naabermaakond - enam kui 2/3 õppijatest sooritab oma praktika kooliga samas piirkonnas (sama maakond või naabermaakond), muudes Eesti piirkondades 27% ja välismaal 4%.

Õppevaldkonniti ja suuremates õppekavarühmades on praktikakohtade paiknemises mõningad erinevused (joonis 49)

Joonis 49 Õpilaste praktikapiirkonnad eri õppevaldkondades (osatähtsus õpilastest)

Üldpildiga võrreldes on praktika enam oma piirkonna keskne:

- Sotsiaalteaduste , äriduse õiguse (76%) ja tehnika õppevaldkonnast elektroonika ja automaatika (84%), mehaanika ja metallitöö (80%), teeninduse valdkonnast juuksuritöö ja iluteeninduse (87%) ja ka koduteeninduse õppekavarühmades(76%).

Muudes Eesti piirkondades sooritavad oma praktika sagedamini :

- Põllumajanduse õppevaldkonna (44%) õpilased

Välismaal sooritavad praktika sagedamini teeninduse õppevaldkonna õppijad (7%), eriti aga transporditeenuste (16%) õppekavarühma erialade õpilased.

Aktiivsete muutjate ja valikuliste muutjate tüübi hinnangul sooritavad õpilased keskmisest sagedamini oma praktika välismaal (7%), passiivsete tüübis on teistega võrreldes suurim osakaal oma kooli piirkonnas sooritataval praktil (81%).

Välismaal praktika toimumise korral on kõige sagedamini taotletud toetust Leonardo praktikaprogrammi kaudu.

Välismaal õpilaste praktika läbiviimiseks kasutatavatest toetustest eri õppekavarühmades annab ülevaate aruande lisas 7.4 toodu.

SEEGA: Õppekavarühmade esindajad hindasid praktiliste oskuste omandamise võimalusi kooli õppebaasis nii selle varustatuse seisukohalt, õpilastele rakenduse leidmise seisukohalt ja ka juhendamisressursi seisukohalt enamasti heaks. Kogu praktilisest õppest toimub keskmiselt kolmandik oma kooli õppebaasis, 2/3 ettevõttes. Suurem on praktilise õppe osakaal koolis juuksuritöö (63%) ja mehaanika ja metallitöö, materjalitöötluste õppekavarühmades (üle poole) ning passiivsete tüübis (40%). Aktiivsetel ja valikulistel muutjatel toimub kolmveerand praktilisest õppest ettevõttes.

Praktikakoha leidmine ettevõttes on suureks probleemiks (hinnangud 5-7) ligi 30% hinnangul, sisuline tase 21% hinnangul. Praktikakoha leidmine on suuremaks probleemiks loodus-, täppisteaduste; põllumajanduse; sotsiaalteaduste, äridus ja õiguse õppevaldkondades ja ettevõttepraktika sisuline tase humanitaaria ja kunsti; majutamise ja toitlustamise, turismi õppekavarühmade hinnangul, nii üks kui teine valmistab probleemi ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühma hinnangul.

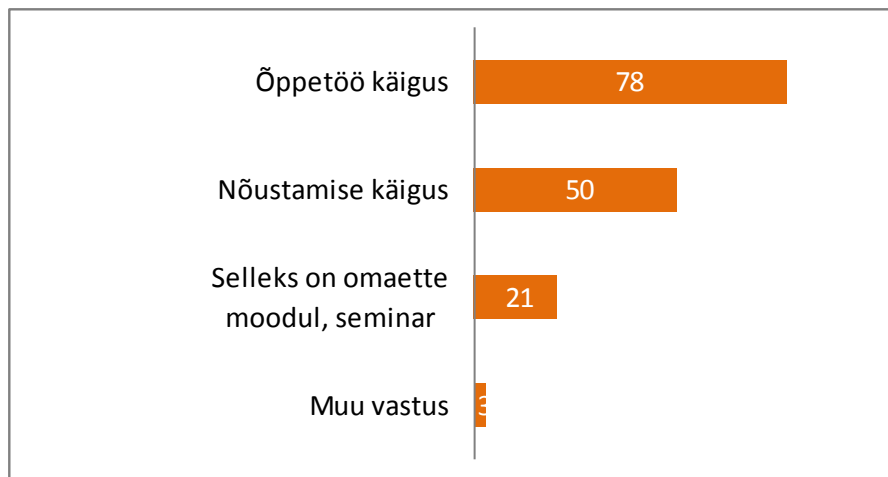
40% vastanutest leidis, et püsivate praktikapartnerite hulk on viimastel aastatel suurenenud. Suurem osa ettevõttes toimuvast praktikast (enam kui 2/3) toimub oma maakonnas, linnas või naabermaakonnas, 27% muudes Eesti piirkondades ja 4% välismaal.

3.2 Hinnangud koolipoolse praktikakorraldusega seotud aspektidele

3.3.1 Õpilaste ettevalmistus ettevõttes toimuvaks praktikaks

Õpilaste ettevalmistamine praktikaks algab koolis. Kõige sagedamini toimub see õppetöö käigus, millele võib lisanduda nõustamine, omaette mooduli läbimine või seminar (joonis 50). Keskmiselt on õpilase praktikaks ettevalmistamisel kasutusel 1,51 erinevat meetodit.

Joonis 50 Õpilaste praktikaks ettevalmistamine toimub ... (% , n=129)

Õppevaldkonniti puuduvad õpilaste ettevalmistamisel ettevõttes toimuvaks praktikaks olulised erinevused.

Tüüpidest kasutavad *passiivsed* õpilaste ettevalmistamiseks vähem seminari, moodulit (11%) võrreldes *aktiivsete muutjatega* (36%).

3.3.2 Kurssimine praktikakohtadega, nende sobivuse hindamine kooli poolt

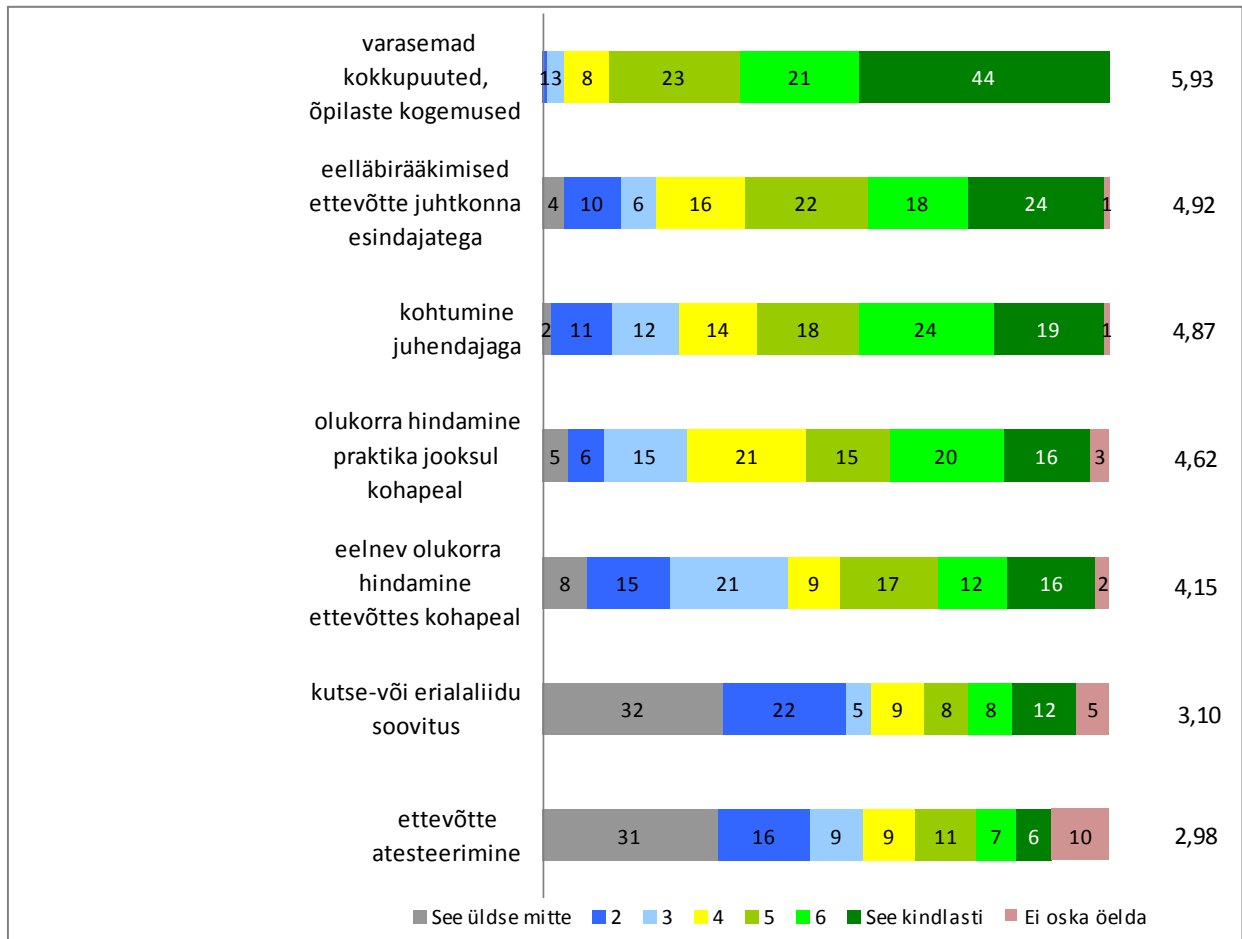
Joonisel 51 on toodud vastanute hinnangud selle kohta, mille alusel hinnatakse praktikakohtade sobivust kooli poolt.

Levinuimad viisid praktikakohtade sobivuse hindamiseks on varasemate praktikal olnute kogemuste arvestamine, eelläbirääkimised ettevõtte juhtkonna esindajatega ja kohtumine juhendajaga.

Kõige harvemini praktiseeritakse enda kurssiviimiseks praktikakohaga ettevõtete atesteerimist ja kutse- või erialaliidu soovitusi.

Joonis 51 Praktikakoha sobivuse hindamiseks kasutatavad viisid (%, n=129 ja keskmine hinnang)

Praktikakoha sobivuse hindamisel on aluseks ...

Õppevaldkonniti puuduvad olulised erinevused enda kurssiviimise viisides praktikakohtadega, tuginedes keskmistele hinnangutele. Kõikides õppevaldkondades kasutatakse enim toetumist varasematele kokkupuudetele, õpilaste kogemustele. Lisaks sellele kasutatakse sageduselt teise variandina:

- humanitaaria ja kunsti valdkonnas olukorra hindamist nii eelnevalt kui praktika jooksul kohapeal;
- sotsiaalteaduste, tehnika, tootmise ja ehituse ning põllumajanduse õppevaldkonnas eelläbirääkimisi ettevõtte juhtkonna esindajatega;
- loodus- ja täppisteaduste, teeninduse ning tervise ja heaolu õppevaldkonnas kohtumist juhendajaga.

Keskmistest hinnangutelt praktikakohtadega kurssiminekul eristuvad *aktiivsete muutjate* ja *passiivsete* tüüp.

Aktiivsed muutjad kasutavad võrreldes passiivsetega oluliselt aktiivsemalt erinevaid viise praktikakoha sobivuse hindamisel kurssiviimisel praktikakohtadega (indeksi väärtus vastavalt 4,9 ja 3,7 palli).

Lisaks praktikakoha hindamisele varasematele kogemustele põhjal on *aktiivsete muutjate* poolt enam tähtsustatud kohtumist juhendajaga, *passiivsete* grupis aga kohtumist ettevõtete juhtkonna esindajatega.

Lisaks sellele esineb ka eristuvus kahe grupi poolt praktiseeritavates muudes kurssimineku viisides praktikakohtadega. Toome siinkohal ära suurimad erinevused kahe grupi poolt hinnatud kurssimineku viisides (keskmine hinnang pallides 7-pallisel skaalal):

	<i>Aktiivsed muutjad</i>	<i>Passiivsed</i>
Eelnev olukorra hindamine ettevõttes kohapeal	4,56	3,50
Ettevõtete atesteerimine	3,66	2,76
Olukorra hindamine praktika jooksul kohapeal	4,97	3,56
Kohtumine juhendajaga	5,67	3,83
Kutse- või erialaliidu soovitus	3,94	2,35

Kõik eelpooltoodud erinevused on statistiliselt olulised. Suurimad erinevused kahe grupi hinnangutes on märgitud kollasega. .

Lisaks joonisel 51 toodule meetoditele kasutatakse võimalike praktikakohtade sobivuse hindamiseks veel muid viise. Levinuim on ettevõtete tausta uurimine nende kodulehekülgedega tutvudes, ka meedias avaldatu analüüs, ise ettevõtte esindajatega kontakteerumine nii maili kui telefoni teel jmt. Kasutatakse ka vilistlastega kontakteerumist ja nende soovitusi, kontakte, praktilal olnud õpilaste kogemusi. Muud viisid kurssiminekuks praktikaettevõtetega on õppekavarühmade kaupa toodud aruande lisas 7.5.

3.3.3 Praktika sooritamise koht viimasel paaril aastal

Viimase paari aasta jooksul on kõikide vastanute hinnangul nende õpilastest

- üle veerandi olnud praktilal kooli praktikabaasis;
- alla poole ettevõttes, millega koolil on varasemad kokkupuuted ja
- ligikaudu veerand ettevõttes, millega koolil varasemad kokkupuuted puuduvad.

Keskmisega võrreldes sooritab mõnevõrra suurem osa õpilastest oma praktika kooli praktikabaasis olevas ettevõttes juuksuritöö ja iluteeninduse ja transporditeenuste õppekavarühmades (~40%). Eri tüüpidest sooritab passiivsetel kõige suurem osa õpilastest oma praktika kooli praktikaettevõttes (41%). Teised grupid ei eristu keskmisest oluliselt.

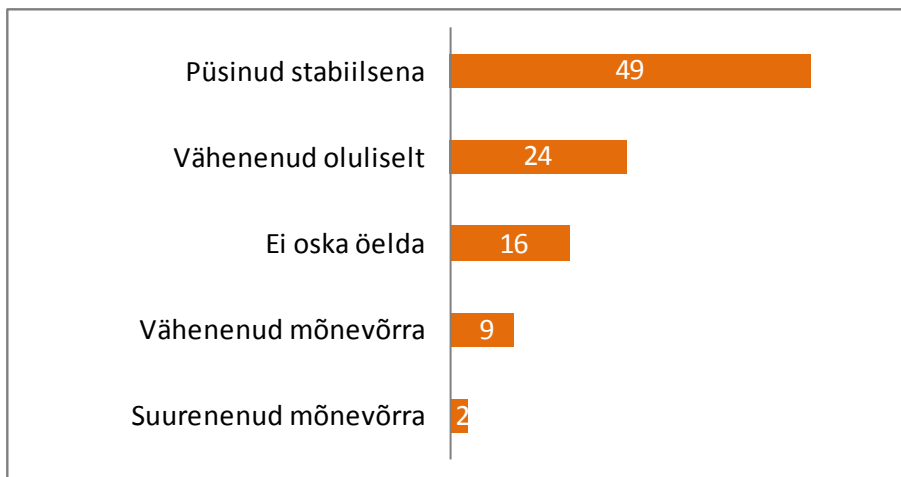
Vähem ollakse oma praktikaettevõtetes praktikal sotsiaalteaduste, äri ja õiguse õppevaldkonnas (14% õpilastest).

Keskmisega võrreldes enam õpilasi sooritab oma praktika ettevõttes, millega koolil varasemad kokkupuuted puuduvad, samuti sotsiaalteaduste, äri ja õiguse ning ka loodus-, täppisteaduste õppevaldkonnas.

Praktika katkestamine

Mida enam on õpilasi sooritab oma praktika ettevõttes, mis on kooli praktikabaasiks või millega koolil on varasemad positiivsed kogemused, seda väiksem peaks olema tõenäosus praktika katkestamiseks. Joonisel 52 on toodud vastanute hinnangud oma õppekavarühma erialadel praktika katkestanute hulgale viimastel aastatel.

Joonis 52 Hinnang praktika katkestamiste hulgale viimastel aastatel

Pea pooled hindavad olukorda seoses praktika katkestamistega stabiilseks, kolmandik paranenuks, st katkestajate hulk on vähenenud.

Kolm vastanut, kes hindasid katkestamist suurenemaks, olid kõik eri õppevaldkondadest – humanitaaria ja kunst, loodus ja täppisteadused ning põllumajandus.

Enamik katkestamisi oluliselt vähenenuks hindajatest oli tehnika, tootmise, ehituse ja teeninduse valdkonnast.

Tüpoloogiast eristuvad kaks tüüpi:

- Aktiivsetest muutjatest hindas katkestamiste hulka oluliselt vähenenuks 42%
- Passiivsed hindasid võrreldes üldpildiga katkestamiste hulka enam stabiilseteks (82%)

SEEGA: Õpilaste ettevalmistus praktikaks toimub enamasti õppetöö käigus (78%), pooled on kasutanud ka nõustamist, 21% hinnangul on selleks omaette moodul või seminar. Viimast kasutab enam aktiivsete muutjate tüüp (36%), seda eriti võrreldes passiivsete tüübiga (11%).

Praktikakoha sobivuse hindamisel on enim toeks varasemad kokkupuuted ettevõttega, õpilaste kogemused (keskmine 5,93 palli), millele järgnevad eelläbirääkimised ettevõtte juhtkonnaga (4,92 palli), kohtumine juhendajaga (4,87). Harva on kasutatud kutse- või erialaliidu soovitusi (3,1 palli) ettevõtete atesteerimist (2,98 palli).

Tüüpidest kasutavad aktiivsed muutjad aktiivsemalt erinevaid viise praktikakoha sobivuse hindamiseks võrreldes passiivsetega (vastavalt 4,9 ja 3,7 eri viisi). Erinevused on ka sobivuse hindamiseks kasutatavate viiside valikus/eelistustes lisaks lähtumisele eelnevatest kogemustest: aktiivsete muutjate grupp kasutab sobivuse hindamiseks oluliselt enam kohtumist juhendajaga (5,67 vs passiivsed 3,83), läbirääkimisi juhtkonna esindajatega (5,30 vs 4,67), olukorra hindamist praktika jooksul kohapeal (4,97 vs 3,56), eelnevat olukorra hindamist ettevõttes (4,56 vs 3,5), samuti erialaliidu soovitusi (3,94 vs 2,35) ja ettevõtete atesteerimist (3,66 vs 2,76).

Aktiivsed muutjad hindasid viimastel aastatel praktika katkestanute hulka oluliselt vähenenuks (42% vs passiivsed 12%).

3.4 Koolipoolne praktika koordineerimine

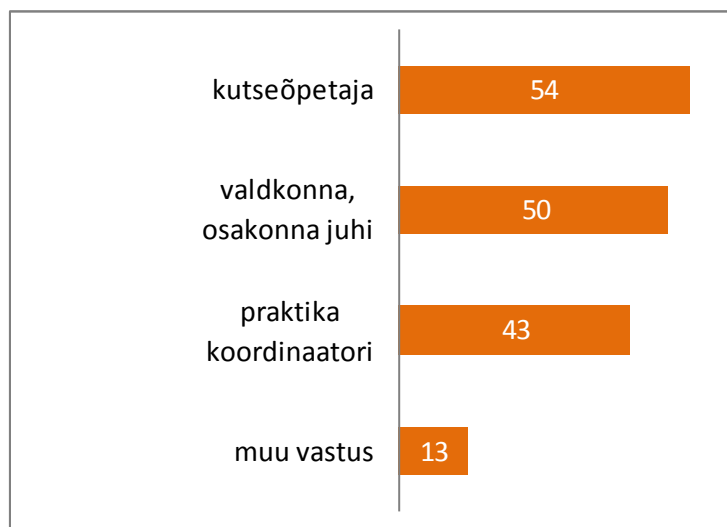
Ülevaade õpilaste praktika koolipoolsetest korraldajatest /juhendajatest on toodud joonisel 53.

Enim esines õpilaste praktika korraldamisel/juhendamisel kutseõpetaja ja valdkonna juhi omavahelist tööülesannete kombineerimist. Teema on sagedamini valdkonna juhi kompetentsis tehnika, tootmise, ehituse õppevaldkonnas (73%) ning mõnevõrra sagedamini kutseõpetaja kompetentsis sotsiaalteaduste, ärimise ja õiguse õppevaldkonnas (67%).

Alla pooltel juhtudest on praktika korraldamine praktikakoordinaatori ülesanne. Sagedamini põllumajanduse õppevaldkonnas ning *valikuliste muutjate ja muutustega kaasaminejate* grupis.

Aktiivsetel muutjatel on praktika koordineerimine sagedamini kutseõpetaja ja osakonna/valdkonnajuhi kompetentsis.

Joonis 53 Kelle ülesandeks on õpilaste praktika koolipoolne korraldamine/juhendamine ... (% , n=129)

Kasutatava variandi otstarbekuses ollakse erinevatel juhtudel kindel – kutseõpetajate puhul kursisoleku tõttu õpilase taustaga, võimalusega sisu osas sekkuda, hinnata õpilase toimetulekut, hinnata tulemust tundes õpilast ja praktika sisulist külge, arusaadavusega jms.

Praktikakoordinaatori puhul toodi otstarbekana välja asjaolu, et nii ettevõttes kui koolis on teada kindel inimene, kellega praktika küsimustes suhelda. See on hea ka juhul kui erinevate erialade praktika on koondunud ühte ettevõttesse, samuti on sellel variandil eelised kursisolekul dokumentatsiooniga, ühtse info liikumise tagamisega jms.

Osakonnajuhataja rakendamise otstarbekuses ollakse kindel kui kool on väike, tema hea kursisolek probleemide ja taustaga jms.

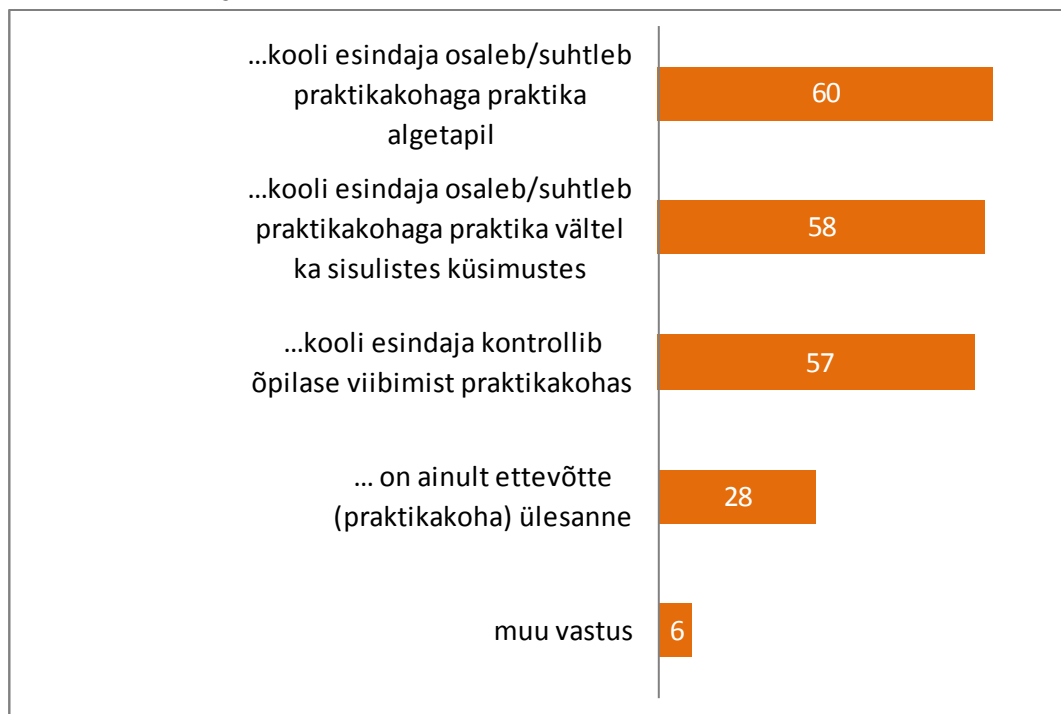
Ebaotstarbekust toodi välja üksikutel juhtudel nii praktikakoordinaatori, osakonna juhi kui kutseõpetaja puhul. Praktikakoordinaatori puhul seondus see vähese kursisolekuga sisu küsimustes, vastava koha puudumisega koolis, kutseõpetaja puhul tema aja piiratuse ja samaaegse seotusega teiste tundidega, väljundipõhise hindamise survega kasutada just seda varianti.

Kommentaariid praktika koordineerimise variantide otstarbekusele kohta õppekavarühmade lõikes on toodud aruande lisas 7.6.

3.4.1 Kooli suhtlemine juhendajaga praktika vältel

Üldpilt kooli ja ettevõtte kontaktidest praktika vältel on toodud joonisel 54.

Joonis 54 Kooli ja ettevõtte koostöö praktika vältel

Õppevaldkonniti puuduvad kooli poolt rakendatavates koostöövormides olulised erinevused. Sisulistes küsimustes aktiivsema suhtlemisega paistab teistest enam silma humanitaaria ja kunsti, teeninduse ning tervise ja heaolu õppevaldkond (72-83%)

Aktiivsete muutjate ja passiivsete tüüp eristuvad kõige enam praktika vältel praktikakohaga sisulistes küsimustes suhtlemise osas (passiivsetest 39% ja aktiivsetest muutjatest 79%).

Kõige enam jätab praktika juhendamise ettevõtte hooleks valikuliste muutjate tüüp (83% hinnangul ainult ettevõtte ülesanne (aktiivsete muutjate tüübis 18%, uuendustega kaasaminejatel 23%, passiivsetel 33%) .

SEEGA: Praktika koolipoolseks koordineerimiseks kasutatakse eri variante - praktikat korraldab/juhendab kas kutseõpetaja (54%), valdkonna juht (50%) või praktika koordinaator (43%), seda osaliselt erinevate isikute koostöös. Ühe või teise variandi rakendamine seostus enim kooli õpilaste arvuga.

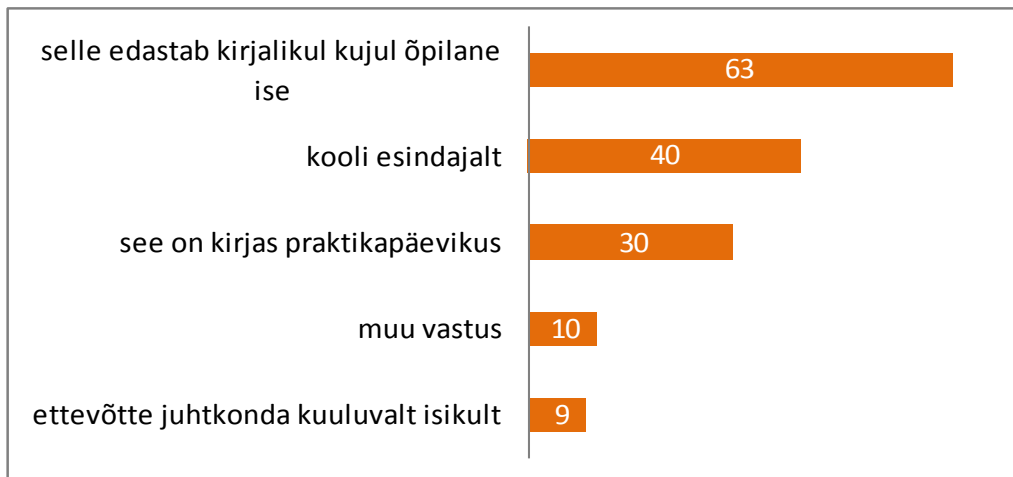
Tüüpidest jätab praktika juhendamise ainult ettevõtte hooleks kõige sagedamini valikuliste muutjate tüüp (83%), kuid ka kolmandik passiivsetest, ligi veerand uuendustega kaasaminejatest ning alla viiendiku aktiivsetest muutjatest. Viimased eristuvad teistest kõige enam praktikakohaga praktika vältel ka sisulistes küsimustes suhtlemise osas (79%), muud selle tüübi kontaktid on samal tasemel üldpildiga.

3.5 Praktika juhendamise seonduv problemaatika ettevõttes

3.5.1 Praktikaülesande edastamine juhendajale

Vastanutel paluti hinnata, kellelt saab ettevõttepoolne praktikajuhendaja praktikaülesande. Tulemused on toodud joonisel 55.

Joonis 55 Praktikaülesande edastamine juhendajale (% , n=129)

Õppevaldkonniti puuduvad praktikaülesande edastamisel juhendajale erinevused.

Aktiivsete muutjate tüübis on võrreldes *passiivsetega* mõnevõrra enam levinud praktikaülesande edastamine õpilase enda poolt (83% vs 67%) ja ülesande kirjapanek praktikapäevikusse (33% vs 17%). Valikulised muutjad kasutavad samuti praktikaülesande edastamisel enam selle kirjapanekut praktikapäevikusse (44%)

Juhendamise taset hinnati oma õppekavarühma erialadel heaks 64% ettevõtetes, rahuldavaks 30% ja halvaks 6% ettevõtetes.

Õppevaldkonniti ja ka eri tüüpide puhul puuduvad olulised erinevused hinnangutes praktika juhendamise tasemele ettevõttes. Juhendamise tasemele antud madalate hinnangute poolest eristub vaid juuksuritöö ja iluteeninduse õppekavarühm - ligi 30% ettevõtetes on nende hinnangul juhendamise tase halb. Mõnevõrra sagedamini hinnati juhendamise taset rahuldavaks ehituse õppekavarühma poolt (40% ettevõtetes).

3.5.2 Seisukohad praktilise õppe korraldamise suhtes

Joonisel 56 on toodud vastanute hinnangud eri tegurite vajalikkuse osas, et praktika oleks edukas. Kõige olulisemaks peetakse ideaalis ettevõtte ja koolipoolse juhendaja sisulist

- loodus- ja täppisteaduste vastanud tähtsustavad vähem eelläbirääkimisi ettevõtetega (4,78);
- tervise ja heaolu õppevaldkonnas peetakse vähem vajalikuks riigi poolt ettevõttele praktikandi võtmise eest tasu maksmist (4,78), kuid enam vajalikuks juhendajate koolitamist (6,55);
- põllumajanduses tähtsustatakse enam kooli eelläbirääkimisi ettevõtetega (6,63) ning tasu maksmist koolile praktikandi suunamise eest (5,15).

Aktiivsed muutjad eristuvad oma hinnangutelt teistest tüüpidest. Nende hinnangul on eduka praktika korraldamiseks kõige vajalikumad:

- Ettevõtete ja koolipoolsete juhendajate sisuline koostöö (6,91)
- Praktikajuhendajaid toetavate materjalide olemasolu (6,79) vs *passiivsed* (5,89)
- Kolmepoolse lepingu sõlmimine (6,55)
- Juhendajate koolitamine (6,48 vs *passiivsed* 5,39)

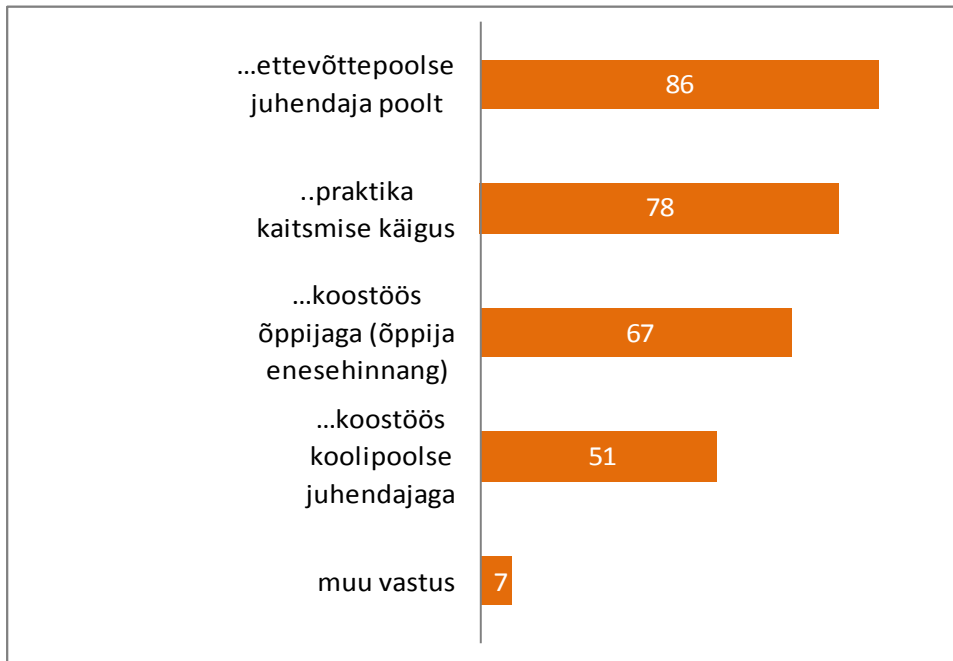
SEEGA: Hinnates ideaalis erinevate tegurite olulisust eduka praktika korraldamiseks, peeti kõige vajalikumaks ettevõtte ja koolipoolsete juhendajate sisulist koostööd (6,66 palli), praktikajuhendajaid toetavate materjalide olemasolu (6,34 palli), kolmepoolse lepingu sõlmimist (6,26 palli) ja juhendajate koolitamist (6,0 palli). Pea samavõrra oluliseks peeti ka tasu maksmist riigi poolt ettevõttele praktikandi võtmise eest (5,74 palli).

Kõik nimetatud tegurid olid ka aktiivsete muutjate tüübi poolt hinnatud samas tähtsuse järjekorras, kuid veelgi olulisemaks. Lisaks sellele pidas see tüüp väga oluliseks ka koolipoolse juhendaja osalemist praktika läbiviimisel (5,97 palli).

3.6 Praktikal omandatu hindamine

Praktika jooksul saavutatud õpitulemusi hinnatakse keskmiselt ligi kolme viisi kasutades, so kombineerides erinevaid variante. Erinevatest viisidest praktika hindamisel annab ülevaate joonis 57.

Joonis 57 Praktikal saavutatud õpitulemusi hinnatakse.. (% , n=129)

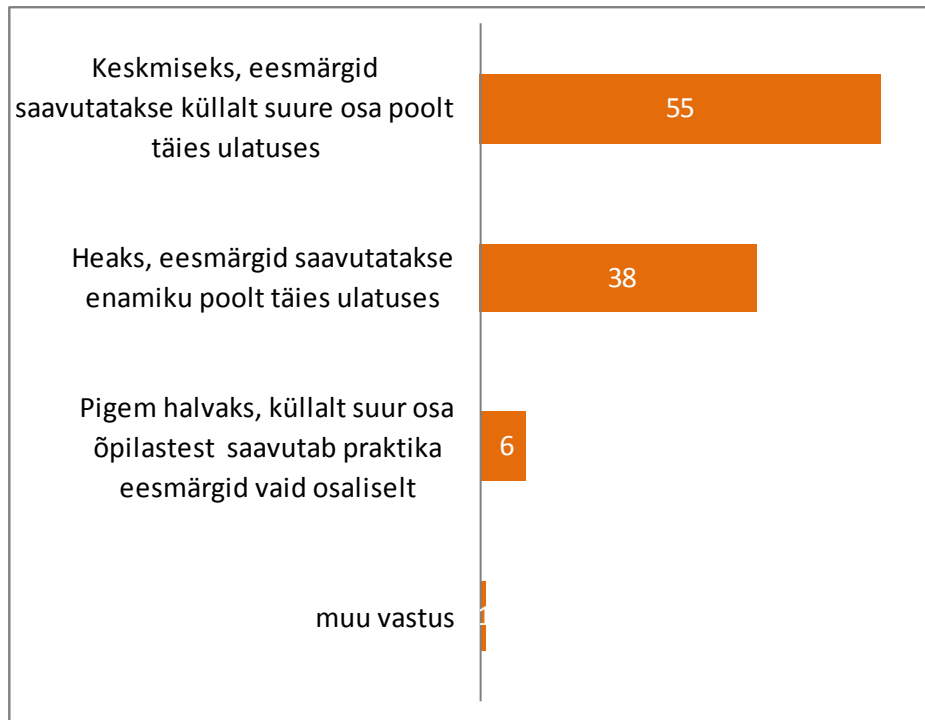
Õppevaldkondadest rakendatakse enim koos juhendajaga õpitulemuste hindamist tervise ja heaolu (73%) ning õpilase enesehinnangut teeninduse õppevaldkonnas (78%).

Tüüpide vahel on hindamisel eri viiside rakendamisel vähe erinevusi. Eristub vaid õpitulemuste hindamine koostöös juhendajaga, mida kasutatakse enim aktiivsete muutjate (73%) ja kõige tagasihoidlikumalt *passiivsete* tüübis (39%).

Praktikaeesmärkide saavutamist õpilaste poolt (joonis 58) hinnati 38% juhtudest heaks, enam kui pooltel juhtudest keskmiseks ja 6% halvaks.

Joonis 58 Praktikale seatud eesmärkide täitmine õppekavarühma erialadel (% , n=129)

Hindan ...

See erineb hinnangutest juhendamise tasemele ettevõttes, mida peeti heaks 64% juhtudest ja rahuldavaks 30%. Ilmselt mängivad madalamate hinnangute andmisel praktikaeesmärkide saavutamise osas rolli ka tegurid, mis on seotud õpilase isikuga ja ettevõtte üldisema töökorraldusega, võimalusega pakkuda õpilasele kõiki praktikaülesandes ettenähtud töid. Õppevaldkondadest hinnati praktikaeesmärkide saavutamist sagedamini heaks tervise ja heaolu (70%) ning sotsiaalteaduste, ärimise ja õiguse õppevaldkonnas (53%). Õppekavarühmade kaupa toodud põhjused praktikaeesmärkide osalise täitmise kohta on toodud aruande lisas 7.7.

Tüüpidest eristub praktika eesmärkide täitmise osas *aktiivsete muutjate* tüüp, kes hindas praktika eesmärkide saavutamist õpilastel sagedamini heaks (55%) võrreldes uuendustega kaasaminejate (42%), passiivsete (17%) ja valikuliste muutjate tüübiga (13%).

Vastanutel paluti ka hinnata, mis vajaks muutmist, et ettevõttes toimuvat praktikat paremini ja tulemuslikumalt korraldada.

Seoses juhendajaga ettevõttes nimetati sagedamini suuremat koostöövajadust kooliga, juhendajatele koolituste pakkumist, senisest enam tähelepanu pööramist nende motiveerimisele, sh riigi poolt juhendamistasu maksmist, juhendajal erialase hariduse vajalikkust.

Oluline on ka praktikaettevõtte valik, mis tuleks teha kas parimate seast, nende seast, kus õpilane saaks teha kõiki õppekavas/praktikaülesandes ettenähtud töid, mis on atesteeritud, kutseliidu poolt soovitatud.

Et ettevõtte oleks huvitatud praktikandi võtmisest, on oluline nende motiveerimine, sh rahaline ja tunnustamine. Esile toodi ka ettevõtete arusaamade muutumisvajadust, teadvustamist, et praktikant on tulevane töötaja.

Kooli poolt nähti tulemuslikuma praktikakorralduse eeldustena tihedamat koostööd ettevõtte ja sealse juhendajaga, seda koormuse sisse arvestades, samuti õpilaste ettevalmistamist praktikale minekuks, ülesannete püstitamist, läbirääkimiste toetamist õpilase ja praktikakoha vahel.

Õppekavarühmade esindajate ettepanekud originaalkujul ettevõttepraktika paremaks korraldamiseks on toodud aruande lisas 7.8.

SEEGA: Praktikal omandatu hindamiseks on paralleelselt kasutusel eri viisid: õpitulemusi hinnatakse nii ettevõtte juhendaja poolt (86%), praktika kaitsmise käigus (78%), koostöös õppijaga, sh enesehinnang (67%) ja koostöös koolipoolse juhendajaga (51%). Viimast kasutatakse sagedamini (73%) just aktiivsete muutjate tüübi poolt ja harvemini passiivsete tüübis (39%).

Praktikaeesmärkide saavutamist hinnati 38% juhtudest heaks, 55% keskmiseks, so küllalt suure osa poolt täies ulatuses saavutatuks ja 6% juhtudest halvaks, so küllalt suur osa õpilastest saavutab eesmärgid vaid osaliselt.

Tüüpidest eristub praktika eesmärkide täitmise osas aktiivsete muutjate tüüp, kes hindas praktika eesmärkide saavutamist õpilastel sagedamini heaks (55%) võrreldes uuendustega kaasaminejate (42%), passiivsete (17%) ja valikuliste muutjate tüübiga (13%).

3.7 Töökohapõhise õppe rakendamine

Töökohapõhist õppevormi oli rakendanud mõnel oma õppekavarühma erialal 17 vastanut (13%).

Erialad, kus töökohapõhist õpet kasutatakse, on toodud allpoololevas tabelis:

Tabel 17

Aiandus	aiandus (abiaednik)
Ehitus- ja tsiviilrajatised	Ehituspuusepp
Hulgi- ja jaekaubandus	müüja, osaoskus
Hulgi- ja jaekaubandus	Müügikorraldus
Keemia ja protsessitehnoloogia	keemiaprotsesside operaator
Keskkonnakaitse	Keskkonnakaitse
Koduteenindus	Puhastusteenindus
Majutamine ja toitlustamine	Kokk
Mehaanika ja metallitöö	APJ metallilõikepinkide operaator
Metsandus	Metsur Arborist Harvesterioperaator
Mootorliikurid, laevandus ja lennundustehnika	Autodiagnostik (2)
Mootorliikurid, laevandus ja lennundustehnika	Autotehnik (2)
Põllundus ja loomakasvatus	Põllumajandus
Tekstiili, rõivaste, jalatsite valm. ning naha töötl.	müügikonsultant rõivaalal
Transporditeenused	vahitüürimees ja vahimehaanik

4 vastanut oli töökohase õppe puhul õpiväljundite saavutamise väga rahul, 11 üldiselt rahul ja 2 polnud eriti rahul.

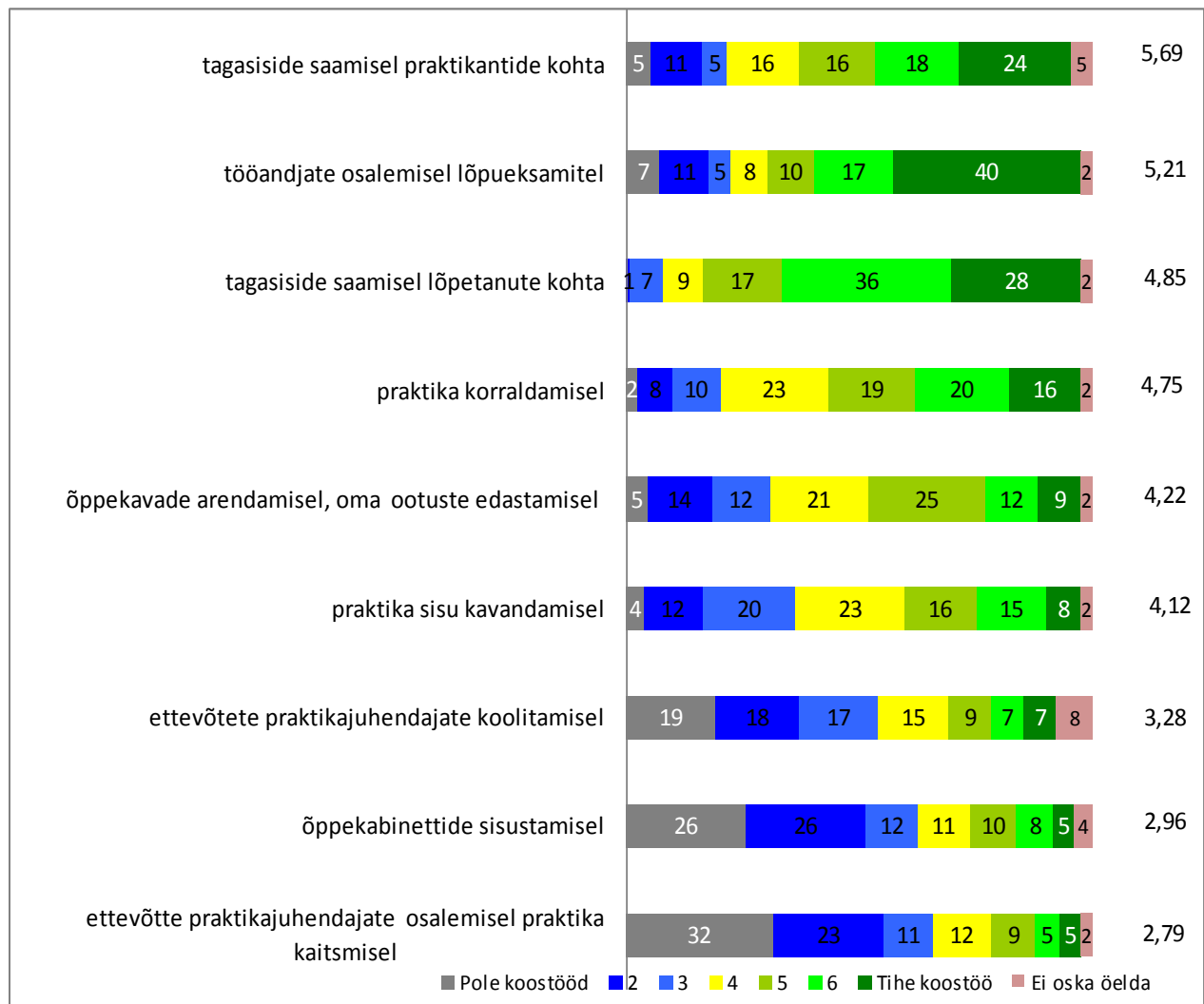
Muudatusettepanekud töökohapõhise õppe paremaks korraldamiseks on toodud aruande lisas 7.9.

SEEGA: Töökohapõhist õpet pakkus mõnel oma õppekavarühma erialal vaid 13%.

3.8 Koostöö tööandjate ja teiste huvigruppidega

Uuringus osalenutel paluti hinnata koostöö/infovahetuse toimivust tööandjatega oma õppekavarühma erialadel (joonis 59)

Joonis 59 Hinnangud koostööle/infovahetusele tööandjatega eri valdkondade/teemade osas (% , n=129 ja keskmine hinnang)

Tihedaks hinnati koostööd/infovahetust enamiku vastanute poolt tagasiside saamisel praktikantide kohta, tööandjate osalemisel lõpueksamitel ja ka tagasiside saamist lõpetanute kohta.

Alla nelja palli, so suhteliselt harv on koostöö praktikajuhendajate koolitamisel ja juhendajate osalemisel praktika kaitsmisel, samuti õppekabinettide sisustamisel.

Õppevaldkonniti esinevad mõningad erinevused oma hinnangutes koostööle/infovahetusele tööandjatega.

- Humanitaaria ja kunsti õppevaldkonnas on koostöö tööandjatega üldpildiga võrreldes tihedam praktika kavandamisel (5,0 palli), juhendajate osalemisel praktika kaitsmisel (4,5 palli), samuti tagasiside saamisel lõpetanute kohta (5,7 palli);
- Sotsiaalteaduste õppevaldkonnas hinnati koostööd tööandjatega tihedamaks tagasiside saamisel praktikantide kohta (6,0) ja harvemaks õppekabinettide sisustamisel (1,75 palli);
- Loodus- ja täppisteaduse eristuvad harvema koostöö poolest tööandjatega enamikus küsimustes, kuid eriti praktikajuhendajate koolitamisel (1,67), tööandjate osalemisel praktika kaitsmisel (1,9) , lõpueksamil (3,9) ja tagasiside saamisel lõpetanute kohta (3,4);
- Põllumajanduse õppevaldkond eristub sagedasema praktikajuhendajate koolitamise (5,0) ja tihedama koostöö poolest tööandjatega praktika korraldamisel (5,5);
- Tervise ja heaolu õppevaldkonnas tehakse tööandjatega tihedamat koostööd praktikakorraldamisel (5,55), kuid harvemini osalevad tööandjad lõpueksamil (4,0)
- Teeninduse valdkonnas saadakse enam tagasisidet praktikantide kohta (6,0)

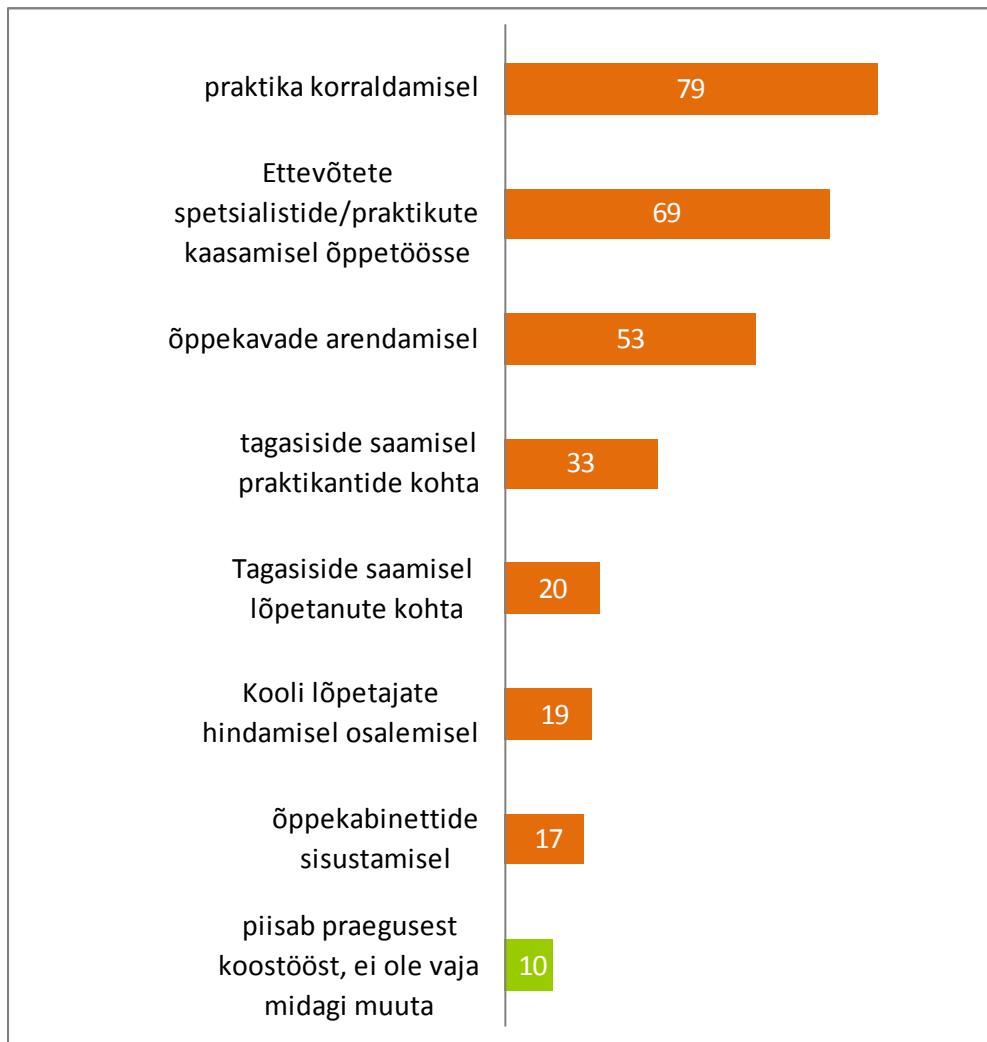
Aktiivsete muutjate tüüp eristub tihedama koostöö ja *passiivsete* tüüp harvema koostöö poolest tööandjatega enamikus aspektides (tabel 18)

Tabel 18 Eri tüüpide hinnangud koostööle tööandjatega

Kuivõrd toimib koostöö..		KÕIK	Klaster: õppekavade rakendumine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
õppekavade arendamisel, oma ootuste edastamisel?		4,22	3,56	4,07	5,00	3,93
..erialadel õppekabinettide sisustamisel?		2,96	3,00	2,74	3,69	2,15
I praktika sisu kavandamisel?		4,12	3,56	3,97	4,88	3,71
praktika korraldamisel?		4,75	4,11	4,57	5,42	4,71
ev. praktikajuhendajate koolitamisel?		3,28	2,47	3,10	4,03	3,18
tagasiside saamisel praktikantide kohta?		5,69	4,83	5,64	6,03	6,21
praktikajuhendajate osalemisel praktika kaitsmisel?		2,79	1,94	2,82	3,09	2,93
osalemisel lõpueksamil?		5,21	5,06	4,92	5,88	5,14
tagasiside saamisel lõpetanute kohta?		4,85	3,89	4,82	5,47	4,75

Selgitamaks õppekavarühmade esindajate vaateid koostöö arendamise suhtes ettevõtetega, paluti neil nimetada kolm kõige olulisemat valdkonda, kus oleks vajalik senisest tihedam koostöö tööandjatega (joonis 59)

Joonis 60 Ootused muudatuste kohta koostöös: Mis osas peaks koostöö ettevõtetega muutuma senisest tihedamaks? (%, n=129)

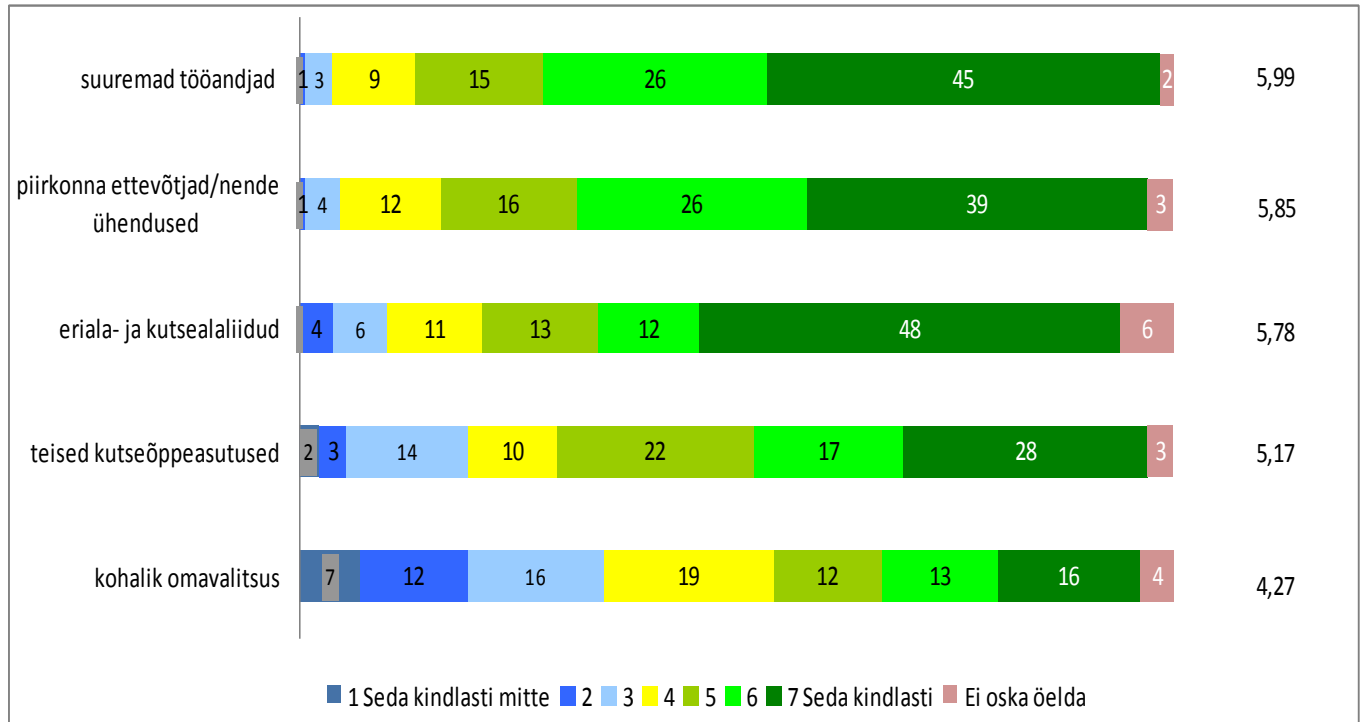
Vaid kümnendik vastanutest oli seisukohal, et piisab praegusest koostööst, midagi ei ole vaja muuta.

Enam tunnetatakse tihedama koostöö vajadust praktika korraldamisel, praktikute kaasamisel õppetöösse ja õppekavade arendamisel.

Nimetatud hinnangutes ollakse üksmeelsed sõltumata õppevaldkonnast ja tüübist. Vaid sotsiaalteaduste õppevaldkonnas peetakse praktikute kaasamise asemel õppetöösse tähtsamaks tagasiside saamist lõpetanute kohta.

Vastajatel paluti ka hinnata, keda nad näevad edaspidi partneritena erialase õppe ja praktika paremal korraldamisel (joonis 61)

Joonis 61 Tulevased partnerid erialase õppe korraldamisel (% , n=129)

Küllalt üksmeelsed ollakse partnerluse suhtes suuremate tööandjate, piirkonna ettevõtjate ja nende ühendustega ning eriala- ja kutseliitidega. Viimaseid näeb kindlast partnerina ligi pool vastanutest.

Erinevalt hinnatakse aga teisi potentsiaalseid partnereid. Eriti lahknevad hinnangud passiivsete ja aktiivsete muutjate tüübis (tabel 18).

Tabel 19 Eri tüüpide hinnangud oma partneritele edaspidi

Kuivõrd näete tulevikus oma partnerina erialase õppe ja praktika paremal korraldamisel..		KÕIK	Klaster: õppekavade rakendumine			
			Passiivsed	Kaasaminejad	Aktiivsed muutjad	Valikulised muutjad
eriala- ja kutsealaliite?		5,78	4,81	5,56	6,57	6,15
piirkonna ettevõtjaid/nende ühendusi?		5,85	5,47	5,63	6,48	5,87
suuremaid tööandjaid?		5,99	5,44	5,95	6,41	5,94
kohaliku omavalitsust?		4,27	3,33	4,13	5,22	3,93
teisi kutseõppeasutusi?		5,17	3,94	5,13	5,97	5,07

Õppevaldkonniti puuduvad olulised erinevused hinnangutes tulevastele partneritele. Vaid tervise ja heaolu õppevaldkonnas nähakse keskmisest mõnevõrra vähem partnerina eriala- ja kutseliite (4,8) ning enam kohalikke omavalitsusi (5,45)

SEEGA: Koostöö tööandjatega on tihedam tagasiside saamisel praktikantide kohta (5,69 palli), tööandjate osalemisel lõpueksamitel (5,21 palli) tagasiside saamisel lõpetanute kohta (4,85 palli) ning praktika korraldamisel (4,75 palli).

Kõige harvemaks hinnati koostööd ettevõtte praktikajuhendajate koolitamisel (3,38 palli), õppekabinettide sisustamisel (2,96 palli) ja ettevõtte praktikajuhendajate osalemisel praktika kaitsmisel (2,79 palli). Et viimane on probleemiks, näitab ka see, et isegi aktiivsete muutjate tüüp pole suutnud ettevõtte juhendajaid oluliselt sagedamini kaasata (3,09 palli).

Edaspidi soovitakse tihedamat koostööd tööandjatega suurema osa vastanute poolt praktika korraldamisel (59%), ettevõtte praktikute kaasamisel õppetöösse (69%) ja õppekavade arendamisel (53%). Praeguse koostööga on rahul kümnendik vastanutest.

Tulevikus nähakse enamiku poolt oma partneritena erialase õppe korraldamisel nii suuremaid tööandjaid (5,99 palli), piirkonna ettevõtjaid (5,85 palli), eriala- ja kutseliite (5,78palli) kui ka teisi kutseõppeasutusi (5,17 palli).

Aktiivsete muutjate tüüp näeb tulevikus kindlasti oma partnerina eriala- ja kutseliite (6,57 palli), piirkonna ettevõtjaid (6,48 palli), suuremaid tööandjaid (6,41 palli) ja teisi kutseõppeasutusi (5,97 palli).

Lisad

Lisa 1. Ülevaade vastamisest koolide lõikes

	Vastanuid	Kontakte
Eesti Esimene Erakosmeetikakool		1
Eesti Hotelli- ja Turismikõrgkool	1	2
Eesti Kosmeetikute ja Juuksurite Erakool Diariss	1	1
Eesti Mereakadeemia	1	1
G.Otsa nim. Tallinna Muusikakool		2
H.Elleri nim. Tartu Muusikakool	1	1
Haapsalu Kutsehariduskeskus	3	8
Hiiumaa Ametikool	3	6
Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus	12	16
Iluravi Rahvusvaheline Erakool		1
Informaatika ja Arvutustehnika Kool		2
Juuksurite Erakool "Maridel"	1	1
Järvamaa Kutsehariduskeskus	4	9
Kehtna Majandus- ja Tehnoloogiakool	5	6
Kuressaare Ametikool	7	14
Luuu Metsanduskool	3	3
Lääne-Viru Rakenduskõrgkool	4	5
M. I. Massaažikool	1	1
Narva Kutseõppekeskus	3	16
Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool		6
Põltsamaa Ametikool	6	7
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	1	5
Pärnumaa Kutsehariduskeskus	9	18
Rakvere Ametikool	8	9
Räpina Aianduskool	2	3
Sillamäe Kutsekool		7
Tallinna Balletikool	1	1
Tallinna Ehituskool	1	4
Tallinna Kopli Ametikool	1	4
Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool	5	4
Tallinna Majanduskool	3	4
Tallinna Pedagoogiline Seminar	2	2
Tallinna Polütehnikum	2	4
Tallinna Teeninduskool	2	4
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool		2
Tallinna Transpordikool	1	2
Tallinna Tööstushariduskeskus	3	7

	Vastanuid	Kontakte
Tartu Kunstikool	1	1
Tartu Kutsehariduskeskus	11	19
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	2	3
Valgamaa Kutseõppekeskus	7	9
Vana-Antsla Kutsekeskkool	2	4
Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool	2	6
Viljandi Ühendatud Kutsekeskkool	2	8
Võrumaa Kutsehariduskeskus	2	7
Väike-Maarja Õppekeskus	3	5
Kokku	129	251

Lisa 2. Ülevaade vastamisest õppekavarühmade lõikes

	Vastanuid	Kontakte
Aiandus	3	4
Arhitektuur ja linnaplaneerimine	1	1
Arvutiteadused	10	19
Audiovisuaalne- ja multimeedia	1	5
Disain	1	3
Ehitus- ja tsiviilrajatised	12	19
Elektroonika ja automaatika	4	8
Elektrotehnika ja energeetika	2	10
Hulgi- ja jaekaubandus	4	11
Juhtimine ja haldus	8	11
Juuksuritöö ja iluteenindus	4	9
Kaevandamine ja rikastamine	1	1
Keemia ja protsessitehnoloogia	1	1
Keskkonnakaitse	1	2
Koduteenindus	5	11
Lastehooldus ja noorsootöö	4	4
Majandusarvestus ja maksundus	3	7
Majutamine ja toitlustamine	11	18
Materjalitöötlus (puu, paber, plast, klaas)	3	10
Mehaanika ja metallitöö	7	11
Metsandus	3	3
Mootorliikurid, laevandus ja lennundustehnika	7	15
Muusika ja esituskunstid	2	3
Põllundus ja loomakasvatus	1	4
Reisimine, turism ja vabaajaveetmine	5	9
Sekretäri- ja ametnikutöö	3	5
Sotsiaaltöö ja nõustamine	6	8
Tarbekunst ja oskuskäsitöö	2	7
Tekstiili, rõivaste, jalatsite valm. ning naha töötl.	3	7
Teraapia ja taastusravi	1	3
Toiduainetetöötlus ja –tootmine	3	9
Transporditeenused	7	13
Total	129	251